

**OPERATIONEEL PROGRAMMA VOOR DE
DOELSTELLING "INVESTEREN IN GROEI EN
WERKGELEGENHEID"**

CCI	2014NL16RFOP002
Titel	Operationeel Programma EFRO 2014-2020 West-Nederland
Versie	2.1
Eerste jaar	2014
Laatste jaar	2020
Subsidiabel vanaf	1-jan-2014
Subsidiabel tot	31-dec-2023
Making use of Art. 96(8) CPR	
Major amendment (requiring EC approval - cf. Art. 96 CPR)	✓
Approved by monitoring committee	✓
Justification for amendment	<p>Tijdens de uitvoering is ons gebleken dat van een aantal resultaatindicatoren de omschrijving of definitie verandert is, of dat ze op een andere manier wordt gemeten en bijgehouden. Ook bleek een eerder opgegeven uitgangswaarde niet te kloppen.</p> <p>Conform Art 30(1) van Verordening 1303/2013, bevestigen wij dat de wijziging geen specifieke gevolgen heeft voor de bijdrage van het programma aan de EU 2020 strategie. De OP bijdrage blijft (op zijn minst) ongewijzigd. Ook bevestigen wij dat de ambitie van programma wat betreft de specifieke doelstellingen / verwachte resultaten dezelfde blijft.</p> <p>De wijzigingen zijn op 20 mei 2016 en op 22 december 2016 voorgelegd aan het Comité van Toezicht, die daarop zijn goedkeuring heeft gegeven.</p> <p>Een tweede wijziging betreft het laten vervallen van de ex-ante conditionaliteit 4.1 energieprestatie. Het laten vervallen van die ex-ante conditionaliteit was onderwerp van het schriftelijk Comité van 1 mei 2017.</p>
Nummer besluit EC	C(2017)3871
Datum besluit EC	31-mei-2017

Nummer wijzigingsbesluit lidstaat	
Datum wijzigingsbesluit lidstaat	22-dec-2016
Datum inwerkingtreding wijzigingsbesluit lidstaat	22-feb-2017
Onder het operationele programma vallende NUTS-regio's	NL23 - Flevoland NL31 - Utrecht NL32 - Noord-Holland NL33 - Zuid-Holland

1. STRATEGIE VOOR DE BIJDRAGE VAN DE OPERATIONELE PROGRAMMA'S AAN DE EU-STRATEGIE VOOR SLIMME, DUURZAME EN INCLUSIEVE GROEI EN DE VERWEZENLIJING VAN ECONOMISCHE, SOCIALE EN TERRITORIALE SAMENHANG

1.1 Strategie voor de bijdrage van de operationele programma's aan de EU-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en de verwezenlijking van economische, sociale en territoriale samenhang

1.1.1 Beschrijving van de strategie van het programma om bij te dragen aan de levering van de EU-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en voor het verwezenlijken van de economische, sociale en territoriale samenhang.

SECTIE 1: strategie voor de bijdrage van het operationeel programma aan de EU strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en het bereiken van economische, sociale en territoriale COHESIE

1.1 Strategie voor de bijdrage van het operationeel programma aan de EU strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en het bereiken van economische, sociale en territoriale cohesie

1.1.1 Beschrijving van Strategie voor de bijdrage van het operationeel programma aan de EU strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en het bereiken van economische, sociale en territoriale cohesie

PARTNERSCHAPPEN VOOR SLIMME, DUURZAME EN INCLUSIEVE GROEI

I INLEIDING

Het Operationeel Programma Kansen voor West 2007-2013 staat in het teken van "Landsdeel West terug naar de top". Deze doelstelling is gericht op de aansluiting van West-Nederland[1] bij de top 5 van de grootstedelijke Europese regio's. Dit doel leek in eerste instantie bereikt, maar recente vergelijkingen laten zien dat de regio opnieuw de aansluiting met de Europese topregio's lijkt te missen. Niet alleen in groei, BRP en werkgelegenheid (Randstadmonitor 2012, TNO, Delft, december 2012) maar ook op het gebied van private investeringen in R&D en energie-efficiëntie en de toepassing van hernieuwbare energiebronnen (landenspecifieke aanbevelingen 2013 en Eurostat regionale verbijzondering) blijft West-Nederland ondanks de inspanningen achter.

Een tweede belangrijk element van Kansen voor West is het partnerschap tussen de vier provincies en de vier grote steden in de uitvoering van het programma. Deze samenwerking is bijzonder gezien de verschillende economische deelregio's in West-Nederland en de verschillende bevoegdheden van de partners. Voor de uitvoering van het EFRO-programma en de uitdagingen die daarin zijn vormgegeven, heeft dit partnerschap zich de afgelopen jaren bewezen als een sterke basis om de uitdaging aan te gaan.

Groot verschil tussen de twee programmaperiodes is het beschikbare budget. De beschikbare middelen voor de periode 2014-2020 zijn onvoldoende om de oorspronkelijke ambities en brede inzet van de partners waar te maken.

II INZET KANSEN VOOR WEST II

De uitdaging is om in samenwerking met de sociale, economische en publieke partners in aansluiting op rijks- en decentrale initiatieven een extra impuls te creëren waarbij de Europese middelen een duidelijke toegevoegde waarde bieden en bijdragen aan de realisatie van de Europa 2020 doelen. De nadruk zal daarbij liggen op bedrijfsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling, toepassing van hernieuwbare energiebronnen en investeringen in energie-efficiëntie. Specifieke uitdagingen doen zich in de vier grote steden voor, waar delen van de stad de aansluiting op de huidige economische ontwikkelingen dreigen te missen en een economische en sociale tweedeling dreigt te ontstaan. Deze grote uitdagingen sluiten naadloos aan bij de door de Europese Commissie voorgestelde 80% concentratie op de thematische doelstellingen Innovatie, Koolstofarme economie, en de inzet van tenminste 5% van de nationale EFRO middelen op geïntegreerde duurzame stedelijke ontwikkeling.

III INZET OP INNOVATIE

III.0 Introductie

Uit o.a. de Randstad Monitor 2012 wordt duidelijk dat West-Nederland in vergelijking met andere grootstedelijke regio's in Europa te weinig innoveert. De uitgaven aan R&D als percentage van het bruto regionaal product (BRP) zijn gedaald naar 1,83%, waar het gemiddelde van andere Europese stedelijke regio's zoals Kopenhagen, München, Stockholm, Berlijn, Wenen en Parijs bijna 40% hoger ligt. Het aandeel hoogwaardige industriële werkgelegenheid in West-Nederland is met 4% (2011) laag en ligt achter op het Europese grootstedelijke gemiddelde van 10,5%. Ook het aandeel kennisintensieve diensten blijft achter op het Europese grootstedelijke gemiddelde (5,2 vs 6%) en daalt bovendien.

Daar staat tegenover dat West-Nederland beschikt over een excellente wetenschappelijke R&D infrastructuur. Verschillende onderzoeken en rapporten[2] geven aan dat het innovatieklimaat van West-Nederland behoort tot de top van Europa in de kwaliteit van fundamenteel onderzoek (bijvoorbeeld in de medische sector), publieke investeringen in R&D, onderzoeksexcellentie en inkomsten uit licenties en patenten, met name ICT en veiligheid.[3]

De Regional Innovation Scoreboard 2012 onderschrijft dit beeld door de vier provincies in West-Nederland in de hoogste categorieën van innovation performance te plaatsen. Deze goede resultaten worden mede mogelijk gemaakt door de uitzonderlijke dichtheid aan kennisinstellingen, met zeven universiteiten, 18 hogescholen en een nog groter aantal specifieke kennisinstellingen.

III.1 Slimme Specialisatie Strategie (RIS3)

De achterblijvende bedrijfsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling resulteren in West-Nederland in een lage innovatiesnelheid en een achterblijvende valorisatie van kennis in nieuwe producten en diensten. Het nationale topsectorenbeleid beoogt door de concentratie op negen bedrijfssectoren die grote mogelijkheden bieden voor innovatie en internationale groei de doelstellingen uit de Europa 2020 strategie te bereiken. De verschillende deelregio's en provincies in West-Nederland hebben voor de uitvoering

van dit beleid hun eigen regionale visies opgesteld[4]. Deze visies zijn bijeengebracht in de slimme specialisatie strategie (RIS3) van West-Nederland en vormen de basis voor de keuzes in dit programma Kansen voor West II.

Ondanks deze regionale verbijzondering blijft het topsectorenbeleid een nationaal beleid met nationale instrumenten die sectoraal via nationale topteams worden ingezet. Alhoewel de 9 topsectoren zeer geconcentreerd in West-Nederland zijn, gaat het maar om een klein deel (ongeveer 20%) van regionale economie[5]. In De RIS3 wordt dan ook ingezet op het verbinden van de verschillende initiatieven met de regionale economie en kennisinstellingen.

De uitdaging waar West-Nederland voor staat is de groei te versterken in de kennisgebieden en sectoren waarin de bedrijven in West-Nederland in kunnen uitblinken. De belangrijkste knelpunten die West-Nederland ondervindt bij het bereiken van deze ambitie zijn:

- Beperkt aandeel van private R&D in de totale R&D investeringen.
- Achterblijvende verduurzaming van de economie.
- Gebrekkige kennisvalorisatie[6].

De RIS3 staat verder in het teken van het bieden van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen en behoeften. Die behoeften hebben in toenemende mate een samengesteld karakter, dat onder meer tot uiting komt in energie en wonen, voeding en gezondheid, werk en gezondheid, en transport en energie. Dat vraagt van bedrijven en kennisinstellingen in toenemende mate dat over de grenzen van de eigen sector wordt heengekeken en – gewerkt. Meer en meer zullen de oplossingen voor de samengestelde behoeften moeten worden ontwikkeld via verbindingen tussen technologieën en sectoren. Dit wordt bevestigd door een aantal adviezen aan de teams voor de topsectoren[7], maar ook door internationale trends[8].

Met het EFRO programma Kansen voor West II wordt een extra impuls gegeven aan deze inzet door in aanvulling op het nationale beleid in te zetten op de cross overs tussen de topsectoren. Het inzetten op valorisatie en het benutten van kansen van de mogelijke cross-overs bieden, staat centraal. Dit vergt een open benadering, waarbij vraaggericht “Neue Kombinationen” kunnen ontstaan[9].

(Radicale) cross-over innovaties kunnen ontstaan door technologieën of benaderingen vanuit een sector op een creatieve wijze toe te passen in een andere sector, voor nieuwe of verbetering van bestaande processen of producten. Dit kan meerdere vormen aannemen zoals patenten, specifieke kennis, een bepaalde technologie of principe, of hele businessmodellen. Innovaties die een grote bijdrage leveren aan maatschappelijke opgaven en economische groei zijn van te voren niet te voorspellen. In de valorisatiefase kan de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven uit verschillende disciplines en sectoren zorgen voor nieuwe oplossingsrichtingen zoals gaming in de gezondheidszorg of satellietdata voor precisielandbouw. Maar radicale innovaties kunnen ook binnen één sector ontstaan met behulp van verschillende technologieën zoals de Ipad. Binnen het Operationeel Programma richten we ons op deze beide type innovaties.

In figuur 1 (zie bijlage Figuren) zijn voorbeelden gegeven van kansrijke niches en thema's waar West-Nederland daadwerkelijk een comparatief voordeel kan behalen in beeld gebracht.

Voor deze innovaties is een goede aansluiting bij de excellente onderzoeksinfrastructuur nodig. Uit diverse rapporten blijkt echter dat deze onvoldoende wordt gedeeld en suboptimaal wordt benut. Ook is de toegang tot deze infrastructuur voor bedrijven (m.n. het MKB) onvoldoende. Er is een tekort aan capaciteit bij kennisinstellingen om projecten met het bedrijfsleven uit te voeren en prikkels ontbreken bij de eigenaar/exploitant om het open acces aspect van R&D infrastructuur te optimaliseren en de samenwerking met bedrijfsleven en andere kennisinstellingen te bevorderen. Hetzelfde geldt voor kleinschalige onderzoeksinfrastructuur zoals 3D-scanners en niet-technische infrastructuur.

Uit de valorisatieagenda 2009-2013 blijkt verder dat een aantal knelpunten voor valorisatie door het MKB bestaan. Voor het grote aantal innoverende MKB bedrijven in West-Nederland zijn met name relevant:

- Onvoldoende samenwerking en netwerken tussen de stakeholders (vooral MKB en kennisinstellingen).
- Onvoldoende durfkapitaal beschikbaar voor ‘early stage’ en voor ‘proof of concept’ projecten.

Onvoldoende stimulering van ondernemerschap en nieuwe bedrijvigheid binnen kennisinstellingen en onvoldoende ondersteuning voor- en ambitie van jonge startende bedrijven voor ontwikkeling en doorgroei. Sinds het vaststellen van de valorisatieagenda zijn de nodige subsidies verstrekt (ongeveer € 50 miljoen) om partnerschappen tussen bedrijven en kennisinstellingen te stimuleren. Het percentage van technologisch innoverende bedrijven dat heeft samengewerkt met hoger onderwijsinstellingen is daarmee gestegen tot 11% in 2012 (was 8% in 2010). Voor publieke onderzoeksinstellingen is dit percentage gestegen van 7 tot 8%[10]. Daarnaast heeft het Rijk vooral afspraken gemaakt met de VSNU en de HBO-raad om in 2015 valorisatie in de organisaties verankerd te hebben. Dat wordt middels de prestatieafspraken tussen minister van OC&W en de individuele universiteiten en hogescholen vastgelegd. Tevens wordt een monitor ontwikkeld die hierin inzicht moet bieden. Vanaf 2016 dient minimaal 2,5% van de publieke onderzoeksmiddelen worden ingezet voor valorisatie. De valorisatieagenda's van de verschillende kennisinstellingen (vela van recente datum) zetten nu naast onderwijs en onderzoek serieus in op valorisatie. Deze agenda's hebben veelal een looptijd tot 2020 en lopen daarmee parallel aan dit operationeel programma.

III.2 Focus op het MKB

In de komende jaren zal groei van toegevoegde waarde en werkgelegenheid vooral moeten komen van het MKB. Van de ruim 1,2 miljoen MKB-ondernemingen zorgt het MKB in West voor 49% van de nationale MKB toegevoegde waarde[11]. Het gaat dan niet alleen om een groot aantal ondernemingen maar bovendien om een grote diversiteit.

Ondanks deze diversiteit lopen de MKB ondernemingen in West-Nederland qua innovatie fors achter ten opzichte van de rest van de EU. Slechts 70% van hen innoveert ‘in house’ waar het EU gemiddelde op 87% ligt. Slechts de 5% koplopers in het MKB innoveert systematisch en maakt gebruik van de aanwezige kennis. De 40% van het MKB dat daarop aansluit bestaat uit ontwikkelaars en toepassers en heeft een grote innovatiepotentie. Het ontbreekt echter aan voldoende samenwerking met kennisinstellingen, geformaliseerde netwerken, en een heldere informatiestructuur.

Het aandeel van kleine bedrijven in de totale R&D-uitgaven nam in de afgelopen tien jaar wel sterk toe (van 19% in 2000 naar 28% in 2009), ook maakt het MKB steeds meer

gebruik van de WBSO (fiscaal voordeel R&D-activiteiten). Deze cijfers (o.a. van Syntens, 2012) tonen aan dat het MKB van toenemend belang is voor innovatie.

De focus van het programma ligt dan ook op innovatie in het MKB: bedrijven die in samenwerking met andere partijen (grootbedrijf, kennisinstellingen of andere MKB-ers) zich richten op de ontwikkeling van nieuwe producten of diensten. Door de sterke link met het topsectorenbeleid gaat het hier niet om een generieke MKB inzet, maar om een focus op de innovatieve activiteiten van het MKB dat bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van de slimme specialisatie strategie binnen West-Nederland. De ambitie van het programma is daarmee de verbreding en verdieping van innovatie in het MKB. Door zich te richten op het MKB als belangrijke (maar overigens niet enige) doelgroep draagt het programma bij aan een verbeterd innovatieklimaat in West-Nederland.

III.3 Innovatiedoelstellingen

Om deze knelpunten op te lossen zijn grote (nationale) investeringen nodig. Voor West-Nederland wordt gekozen voor inzet op 2 specifieke doelstellingen die bijdragen aan versterking van het regionale innovatieklimaat:

1. Valorisatie: het vergroten van het aandeel (met name internationaal vermarktbaar) innovatieve producten en diensten in de totale omzet bij bedrijven.
2. Investeringsvermogen: verbeterde toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren.

III.3a Valorisatie

Vanwege cultuurverschillen, onbekendheid en aanwezige drempels is de samenwerking tussen (MKB-) bedrijven en kennisinstellingen suboptimaal. Ook is het huidige valorisatiebeleid vooral gericht op spin-off bedrijvigheid vanuit kennisinstellingen en veelal niet op valorisatie door het bestaand MKB. Om het innovatiepotentieel van het MKB beter te benutten en een innovatiesprong te laten maken en producten op de markt te brengen zijn aanvullende beleidsinstrumenten nodig. Daarbij gaat het om het gezamenlijk met de eindgebruiker ontwikkelen en testen van innovaties, waarbij wisselende flexibele netwerken en clusters, en vooral het vermogen van de MKBer om zijn organisatie zo in te richten dat de stap naar samenwerking met andere bedrijven en kennisinstellingen wordt versneld.

De valorisatiestimulering kent vraag en aanbod. De vraag naar kennis dient te worden versterkt via vraagarticulatie en organiserend vermogen van bedrijven (bijvoorbeeld via het topsectorenbeleid). Aan de aanbodkant spelen vooral de spin-offs van kennisinstellingen en de onderzoekers een rol[12].

III.3.b Verbeteren van toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren

Uit de verschillende rapporten en uit gesprekken ter voorbereiding van de RIS3-strategie met overheden, bedrijven en kennisinstellingen is als één van de belangrijke knelpunten voor innovatie de beschikbaarheid van kapitaal bij (doorgroeende) MKB-ers genoemd en de toegang hiertoe.

Onderzoek naar de financiering bij innovatie en groei in het MKB in West-Nederland[13] onderschrijft dit beeld. Ondanks de bestaande instrumenten vanuit o.a. het rijk en de private sector is er een groot tekort aan kapitaal voor zowel jonge als bestaande MKB bedrijven, hoewel er verschillen per sector bestaan. De financieringsproblemen

blijken het grootst in de ‘vallei des doods’, waarin de proof-of-concept en de valorisatie van de innovatie doorlopen worden.

Figuur 2: Financiering van innovatie en groei in het MKB. Zie bijlage: Figuren.

Een belangrijk fase bij innovatie is de fase waarin een idee omgezet moet worden in een concreet product of dienst. Dit wordt ook wel de Proof of concept fase (de eerste fase van innovatie) genoemd. Door veranderingen in de markt waaronder de kredietcrisis trekken private investeerders zich hier terug en door veranderingen in het overheidsinstrumentarium is de hoeveelheid publiek geld die voor innovatiestimulering in deze vroege fase beschikbaar is ook kleiner geworden.

Zowel het aanbod van kapitaal als de toegang tot kapitaal vormen een knelpunt. Ten aanzien van het laatste punt gaat het om a) transparantie en voorlichting en b) investment-readiness (o.a. kwaliteit van businessplannen). De kredietcrisis en ontwikkelingen in de bancaire sector beïnvloeden de kapitaalverschaffing aan het bedrijfsleven. Het financieringsknelpunt manifesteert zich vooral in het MKB, met name bij het kleinbedrijf én startende, innovatieve én snelgroeïende bedrijven[14]. Ondanks het grote innovatiepotentieel heeft het MKB - in tegenstelling tot het grootbedrijf - meer moeite met financiering van innovatietrajecten. Daarom is de inzet van het OP Kansen voor West II gericht op de het vergroten van het investeringsvermogen van het MKB door het beschikbaar stellen van kapitaal. De overheid kan een belangrijke rol spelen om te ondersteunen bij de fase tot de marktintroductie, hierbij kan kapitaal van de overheid als hefboom werken voor private investeringen in latere fases.

III.4 Aansluiting EU2020, RIS3 en EC landenaanbevelingen

In de EU2020 strategie is het bedrijfsleven, en met name het MKB, als belangrijke doelgroep voor de realisatie van de EU2020-doelstellingen genoemd. Het kerninitiatief "Industriebeleid in een tijd van mondialisering" moet het ondernemingsklimaat verbeteren, met name voor het MKB, en zorgen voor een sterke en duurzame industriële basis. Dit kan o.a. worden ondersteund via de bevordering van clusters, een betere toegang tot financiering en de bevordering van de internationalisering van het MKB. Het kerninitiatief "innovatie-unie" gaat in op het verbeteren van de randvoorwaarden voor bedrijven die willen innoveren (o.a. de toegang van MKB tot intellectuele-eigendomsbescherming verbeteren, de toegang tot kapitaal verbeteren en meer gebruikmaken van de vraagzijde, bv. door middel van overheidsopdrachten en slimme regelgeving). De doelstellingen van het OP Kansen voor West II sluiten hier direct op aan.

In de RIS3 komt valorisatie naar voren als een horizontaal thema dat van belang is voor alle topsectoren. De nadruk ligt hierbij op publiek-private samenwerking via bijvoorbeeld living labs tussen de werelden van onderzoek, onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke sectoren om zodoende kennis en creativiteit beter te benutten en vooral te vermarkten. Hierbij wordt valorisatie bevorderd door vanuit de ondernemerskant in te spelen op publieke behoeften die aangrijpen op de grote maatschappelijke uitdagingen.

In de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie is eveneens de uptake van innovaties door en het concurrentievermogen van het MKB als speerpunt benoemd. De laatste jaren zijn deze landenspecifieke aanbevelingen ook gericht op het stimuleren van private R&D investeringen en meer samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven teneinde meer kennis naar kassa te geleiden. Voor West-Nederland geldt dit nog een fractie sterker dan de meeste overige landsdelen, omdat vergelijkbaar met

Noord-Nederland het gat tussen wetenschap en private R&D achterblijft bij Oost en vooral Zuid-Nederland[15]. De gekozen inzet op innovatie is additioneel aan nationaal en regionaal beleid.

Het huidige regionale innovatiebeleid[16] richt zich vooral op stimulering van (vaak lokaal) werkende clusters. Met de EFRO “valorisatie”-focus kunnen de partners binnen West additioneel hieraan verbindingen leggen met clusters uit een andere regio (landsdeel/land via cross-overs). Met de EFRO “investeringsvermogen MKB”- focus kunnen hiaten in de huidige kapitaalverschaffing (zowel regionaal als nationaal) voor innovaties in het MKB worden ingevuld.

IV INZET OP KOOLSTOFARME ECONOMIE

IV.0 Introductie

Fossiele grondstoffen zijn schaars en veroorzaken CO2 uitstoot. De problemen die dat economisch, ecologisch en maatschappelijk oplevert vragen om alternatieven. Specifiek voor West-Nederland, gezien de hoge bevolkingsdichtheid en de grote concentratie van economische activiteiten, is het terugdringen van de uitstoot van CO2 voor West-Nederland een belangrijke opgave voor de komende jaren[17]. Hierbij spelen energie-efficiency, de ontwikkeling van een biobased economy en het bevorderen van hernieuwbare energie een vooraanstaande rol.

Nederland is sterk in innovatie op het gebied van schone en duurzame technieken en innovaties en pilots voor nieuwe vormen van hernieuwbare energie, zoals getijdenstroom, kassenwarmte, koude-warmte netwerken, bio based en aardwarmte. Voor energie-efficiency is de situatie vergelijkbaar. West-Nederland kent daarvoor verschillende gespecialiseerde kennisinstellingen die veel kennis hebben op dit terrein.

De grote uitdaging is om met de opgedane kennis daadwerkelijk een slag te maken richting een slimme uitrol. Hiermee wordt ingezet op het integraal samen brengen van vraagbundeling, financiering, aanbod en uitvoering en exploitatie, zodanig dat er repeteerbaarheid en opschaalbaarheid mogelijk wordt en de markt zelfstandig een verdere groei mogelijk maakt. Van de 27 lidstaten stond Nederland in 2010 op een 24e plaats als het gaat om het percentage renewables in de totale energiemix. Waar het Europese doel 20% renewables in 2020 is, moet Nederland 14% halen terwijl dat in 2010 minder dan 4% was. De ervaringen met energie efficiëntie worden onvoldoende toegepast in de bestaande bouw terwijl daar een jaarlijkse refofit opgave van 3% ligt. Inmiddels voorziet het Energieakkoord van het Kabinet voor een belangrijk deel in de noodzakelijke financiering van de gewenste noodzakelijke uitrol en garandeert daarmee de mogelijkheden voor een brede uitrol.

IV.1 Focus op slimme uitrol

Slimme uitrol slaat een brug tussen enerzijds de kleinschalige vraag en behoefte van eindgebruikers en anderzijds grote investeringen en risico's zodanig dat de markt zelfstandig kan doorgroeien. Doel van de inzet is om additioneel aan de ontwikkelingen in de topsectoren en het energieakkoord de noodzakelijke versnelling in de uitvoering te realiseren d.m.v. lokale partnerschappen en schaalgrootte waar de omstandigheden in West het meest kansrijk voor zijn.

West-Nederland heeft, net als de rest van Nederland, te maken met een zeer beperkte toepassing van hernieuwbare energiebronnen en achterblijvende investeringen in energie-efficiëntie. Daar staat tegenover dat de verstedelijking en economische concentratie een

groot potentieel biedt. Ook specifiek voor delen van West-Nederland is de combinatie tussen hoge bevolkingsdichtheid en de concentratie van economische activiteiten, welke intensiteit nergens anders in de EU is terug te vinden. Dat biedt in aanvulling op de meer sectorale oriëntatie van het Energieakkoord goede mogelijkheden voor synergie tussen geografisch nabijgelegen sectoren (energieproductie, transport, (glas)tuinbouw, industrie, gebouwde omgeving) en cross-overs tussen deze sectoren. Naast het zeer grote aanwezige potentieel voor restwarmte in onder meer de regio Rotterdam en Amsterdam[18] heeft bodemonderzoek uitgewezen dat de zandsteenlaag op een diepte van 1500 tot 2500 meter warm water bevat van circa 55 tot 90 graden, en zo goede kostenefficiënte mogelijkheden biedt voor aardwarmte toepassingen, met name in Zuid-Holland. Voor de andere provincies die onvoldoende kunnen profiteren van rest- en aardwarmte zal een mix van maatregelen nodig zijn om de noodzakelijke verduurzaming in de energie- en warmtevoorziening te realiseren. De uitrol strandt vooral op financieringsproblemen door een te laag schaalniveau en gebrek aan vraagbundeling, hetgeen zijn oorzaak vindt in het achterblijven van partnerschappen en samenwerking tussen de ketens (zowel organisatorisch als financieel). Ondanks dat het vaak gaat het om relatief kleine bedragen op grote projecten komen door het conservatieve beleid van financiële instellingen, een gebrek aan middelen, en het risicomijdende gedrag van gemeenten, de noodzakelijke leningen en garanties niet beschikbaar. Bij andere grote partijen zoals energiemaatschappijen en woningbouwcorporaties heerst er grote onzekerheid of er wel rendabele business cases zijn. Als deze belemmeringen worden weggenomen staat niets een slimme uitrol in de weg.

In Nederland is er nauwelijks ervaring met vraagbundeling. Anders dan in andere EU landen zijn projecten voornamelijk vanuit de overheid gefinancierd door allerlei fondsen. Voor deze grootschalige opgaven ontbreekt het West-Nederland aan publieke middelen. Daar staat tegenover dat er aanzienlijke middelen beschikbaar komen uit het nationale Energieakkoord.

IV.2 Doelstellingen Koolstofarme Economie

De vier provincies en vier grote gemeenten in West-Nederland hebben verschillende, veelal meerjarige beleidsvisies en uitvoeringsstrategieën om de doelen van energie-efficiency en de toepassing van hernieuwbare energie op lokale of regionale schaal te realiseren. De provincies richten zich daarbij primair op de toepassing van windenergie, warmte, biomassa en zonne-energie[19], het opnemen van energievraagstukken en duurzaamheid als integraal onderdeel van het provinciale beleid. Ook de steden stellen de integrale opgave centraal. Daarnaast worden er specifieke energieprogramma's uitgevoerd gericht op specifieke thema's als renovatie bestaande bouw, bedrijvigheid en mobiliteit.

Dit leidt tot de volgende specifieke doelen waarop een extra impuls voor slimme uitrol noodzakelijk is:

1. Duurzame energieopwekking/toepassing.
2. Energiebesparing en opwekking duurzame energie in de bestaande bouw.

IV.2a Duurzame energieopwekking/toepassing

Een andere vorm van hernieuwbare energie zijn de natuurlijke bronnen, zoals windenergie, koude vanuit stromende rivieren, lokale vormen van energieopwekking zoals zonne-energie en biomassa. Daarnaast beschikt de regio (met name Zuid-Holland en de regio IJmond-Amsterdam) over enkele industriële complexen die leverancier

(kunnen) zijn van restwarmte. In het stedelijke deel van het West-Nederland, aangevuld met een aantal glastuinbouwgebieden, is er groot potentieel voor uitbreiding en verduurzaming van al bestaande warmtenetten en het aanleggen van nieuwe lokale warmtenetten, op basis van benutting van restwarmte en winning van aardwarmte en buffering van warmte en/of koude in de ondergrond. De overige provincies zijn voor een rendabele duurzame energievoorziening vooral afhankelijk van een mix van energiemaatregelen gericht op zonne- en windenergie, en warmtekrachtinstallaties op groengas of biomassa. De hiermee te realiseren transitie leidt tot een belangrijke verlaging van CO₂ emissies.

Aanvullend aan de grote investeringen in de opwekking en toepassing van duurzame energie in het kader van het nationale Energieakkoord van het programma in op vraagbundeling in partnerschappen in bijv. de toepassing van aardwarmte, windenergie op land en de initiatieven die niet (volledig) gefinancierd kunnen worden uit het energieakkoord.

Aparte aandacht wordt gegeven aan de biomassa. Als centrum voor de bio based economy biedt West Nederland de faciliteiten voor handel, op- en overslag, verwerking en productie van biomassa. De concentratie in West Nederland in samenhang met de logistieke en handelsfaciliteiten maakt het gebied bij uitstek geschikt voor een optimale benutting van biomassa.

Het gebruik van biomassa als grondstof en energiebron biedt daarbij nieuwe mogelijkheden voor de producenten van deze grondstoffen en hun afnemers. Het vraagt om toepassing van nieuwe technieken, maar vooral ook nieuwe samenwerkingsverbanden en verdienmodellen. De benodigde technologische ontwikkeling en test- en demonstratiefasen kunnen vanuit de inzet op de prioriteit innovatie worden ondersteund.

IV.2b Energiebesparing en opwekking duurzame energie in de bestaande bouw

Het derde doel dat een extra impuls behoeft is gelegen in de in West-Nederland sterk geconcentreerde gebouwde omgeving, die verantwoordelijk is voor ruim 40% van het nationale energieverbruik.

Energiebesparing bij bestaande woningen levert een belangrijke bijdrage aan de EU2020-doelstellingen, maar is lastig realiseerbaar. Dit heeft onder andere te maken met de wijze waarop de woningmarkt is georganiseerd. De meeste woningen in Nederland zijn in bezit van particuliere woningeigenaren, ongeveer 30% zijn huurwoningen, de overige woningen zijn in bezit van commerciële verhuurders. Binnen de particuliere woningbezitters is ook nog het onderscheid te maken tussen individueel woningbezit en woningen in complexen waar een Vereniging van Eigenaren verantwoordelijk is voor de gezamenlijke voorzieningen zoals het dak, de fundering, de buitenwanden en ramen en de verkeersruimtes. Dit maakt het speelveld complex en vraagbundeling om trajecten op voldoende schaal te starten moeizaam.

Dit leidt tot de volgende knelpunten[20]:

- Te weinig vraagbundeling om business cases rendabel te maken.
- Te kort aan financiële arrangementen, waardoor onder andere corporaties niet in staat zijn de benodigde investeringen te doen (split incentive).

In het nationale Energieakkoord wordt er vooral uitgegaan dat individuele burgers d.m.v. revolverende fondsen en belastingkortingen investeren in de gewenste maatregelen. Met

het programma wordt daarom niet ingezet op individuele woningeigenaren, maar aanvullend aan de beschikbare middelen uit het Energieakkoord op de noodzakelijke vraagbundeling om te komen tot rendabele en repeteerbare business cases waarin het akkoord zelf niet voorziet. Ook worden mogelijkheden geboden voor die doelgroepen die geen gebruik kunnen maken van de maatregelen in het akkoord, zoals investeringen in maatschappelijk vastgoed.

IV.3 Aansluiting EU 2020 en EC landenaanbevelingen

In de EU 2020 strategie is voor Nederland voor hernieuwbare energie een uitdagende doelstelling (14% van de energiemix waar dat in 2011 4,3% was) geformuleerd. Ook op het gebied van energie-efficiency waar jaarlijks 1,5% reductie noodzakelijk is, blijft Nederland achter.

In het position paper voor de partnerschapsovereenkomst benadrukt de Europese Commissie het belang middelen beschikbaar te stellen voor de volgende relevante thema's:

- Toename van de energie efficiency en gebruik van hernieuwbare energie door het MKB.
- Toename van de productie en distributie van hernieuwbare energiebronnen.
- Geïntegreerde koolstofarme strategieën / duurzame actieplannen voor stedelijke gebieden.

Dit zijn exact de thema's waar een extra impuls in West-Nederland noodzakelijk is en waar met het programma Kansen voor West II door middel van een slimme uitrol op wordt ingezet.

V. INZET OP GEÏNTEGREERDE STEDELIJKE ONTWIKKELING

V.0 Introductie

Steden vormen een vruchtbare voedingsbodem voor wetenschap en technologie, voor cultuur en innovatie, voor individuele en collectieve creativiteit en voor het tegengaan van de effecten van klimaatverandering. De inzet op innovatie en koolstofarme economie zal daarom voor een belangrijk deel in het verstedelijkte gebied van West-Nederland plaatsvinden. In dezelfde steden komen echter ook problemen zoals werkloosheid, segregatie en armoede zeer vaak samen voor. Paradoxaal is dat juist door de groei van de kenniseconomie de afstand tussen de groepen in de samenleving verder dreigt te worden vergroot[21]. Te grote onevenwichtigheden in het stedelijk milieu kunnen leiden tot een negatieve spiraal van krimp, wegtrekken van bedrijven en inwoners en sociale onrust.

Hoewel deze verschillen in meerdere steden zichtbaar zijn, lopen de G-4 steden achter op de andere grote steden. Hoewel de zwaartepunten in de G-4 verschillen zijn er overeenkomstige problemen die groter zijn dan in de andere grote steden en zich sterk gecumuleerd manifesteren. Zo ligt de werkloosheid boven het nationale gemiddelde, de arbeidsparticipatie er aanzienlijk onder en ligt het percentage vroegtijdige schoolverlaters ruim boven het nationale gemiddelde. Deze situatie is door de economische ontwikkelingen van de afgelopen jaren verder verscherpt en uit zich met name in toenemende (jeugd)werkloosheid.

Dit vereist een integrale, lange termijn aanpak op stedelijk niveau. Hierin wordt ondermeer de mismatch en verdringing op de arbeidsmarkt aangepast, zowel aan de vraagzijde (bedrijvenkant) als aanbodzijde (werkzoekenden en opleidingen) en wordt

tevens ingezet op een verbetering van het vestigingsklimaat door het ondermeer realiseren van kwalitatief goede bedrijfs-/werklocaties. Het EFRO biedt mogelijkheden deze stedelijke aanpakken te ondersteunen door structuurversterkende maatregelen aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt en het structureel verbeteren van het vestigingsklimaat. Om een samenhangende en substantiële aanpak tot stand te brengen wordt deze inzet in samenhang met het ESF programma gebundeld in de vorm van GTI's in de vier grote steden.

Zie bijlage Figuren: Figuur bij hoofdstuk V. Inzet op geïntegreerde stedelijke ontwikkeling

V.1 Werkgelegenheid en arbeidspotentieel

Het CPB constateert dat verdringing op de arbeidsmarkt voor een deel de sociale liftfunctie van de stad heeft gefrustreerd en dat hiervoor de oplossing gezocht dient te worden in het opheffen van de mismatch en verdringing op de stedelijke arbeidsmarkt. Verder nemen de verschillen toe door het verdwijnen van de middenklasse. Steeds meer bedrijven ondervinden problemen met het aantrekken van personeel. Waar de overheid op het gebied van arbeidsmarktbeleid in het verleden vooral vanuit het aanbod opereerde, ligt het accent nu bij het werken vanuit de vraag van het bedrijfsleven. In samenwerking met bedrijven en het onderwijsveld wordt gezamenlijk gezocht naar nieuwe partnerschappen.

Het aantal openstaande vacatures op de arbeidsmarkt is aanzienlijk en kan niet worden vervuld vanuit het werkzoekende deel van de beroepsbevolking. Het CBS geeft aan dat de kans op werk na een uitkering het laagst is in de regio's rond de vier grote steden. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag is de kans op werk na een WW uitkering 35%. De 41% voor Utrecht ligt een procentpunt boven het landelijk gemiddelde. Voor kans op werk na bijstand is dit 10% voor Utrecht, 12% voor Den Haag en 13% voor Amsterdam en Rotterdam, allen beneden het landelijk gemiddelde[22]. Ook constateert het CBS een mismatch tussen arbeidsaanbod en de arbeidsvraag vanuit bedrijven en overheid rond de grote steden.

Amsterdam kende in het tweede kwartaal van 2013 meer dan 12.000 openstaande vacatures. De mismatch zit vooral in de gezondheids- en welzijnszorg en de financieel zakelijke/commerciële dienstverlening[23]. De verwachting is dat de ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt tot een grotere mismatch gaan leiden. Een en ander wordt veroorzaakt door een krimp van bijvoorbeeld de financiële sector en een verschuiving van handel & logistiek activiteiten naar het zuiden van het land. Uitdagingen liggen vooral in de ICT en horeca sector. Nieuwe kansen liggen in de verduurzaming van de economie en daaraan gerelateerde technische beroepen (zoals installatietechniek).

In Rotterdam ligt de werkloosheid twee keer zo hoog als het landelijke gemiddelde en op Rotterdam Zuid ligt dat in sommige wijken weer de helft hoger dan het stedelijke gemiddelde. Van de 60.000 uitkeringsgerechtigden wonen er 25.000 op Zuid waartegenover bijna 7.000 openstaande vacatures staan, inclusief 30% voor lager en niet opgeleid personeel in met name de sectoren techniek en zorg. Kansen liggen er daarnaast in de sectoren voedsel en logistiek in de omliggende regio[24]. De ontwikkeling van het Clean Tech cluster in de voormalige havengebieden biedt ook kansen voor nieuwe werkgelegenheid met name in technische beroepen.

De Haagse mismatch op de arbeidsmarkt is vooral gelegen in het relatieve hoge aantal laag opgeleiden en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en een economie gericht op

kennis, openbaar bestuur en zakelijke dienstverlening. Met het verder inkrimpen van de overheid ligt de nadruk op het versterken van MKB ondernemingen. De grootste kansen liggen daarbij in innovatie en sectoren als security, creatieve industrie en de groeiende toeristische sector met ICT /Telecom als belangrijk driver[25].

Utrecht tenslotte ervaart vooral een kwalitatieve mismatch met een hoog aantal laagopgeleide werklozen en een relatief hoge verdringing van laagopgeleiden[26]. In de regionale Human Capital Agenda ligt een grote nadruk op banen in de zorg, techniek en ICT en met name de samenwerking tussen deze sectoren om deze mismatch te verkleinen[27].

Nationale regelingen zijn ofwel sterk generiek van karakter of zeer gericht op één specifieke doelgroep. Vanuit het sociaal akkoord is € 600 miljoen rijksgeuld en een vergelijkbaar bedrag van de werkgevers en vakbeweging samen beschikbaar voor sectorplannen die inzetten op het behoud van vakmensen die met werkloosheid worden bedreigd, leerwerkplekken voor jongeren en in het algemeen het verbeteren van de duurzame inzetbaarheid van personeel. Via de aanpak jeugdwerkloosheid is € 25 miljoen beschikbaar voor de regionale aanpak van jeugdwerkloosheid. Ten behoeve van de nijpende problematiek in de grote steden is er echter dringend behoefte om in samenhang met de bedrijven in het gebied en mogelijk de regio te komen tot een bundeling van initiatieven en het tot stand brengen van partnerschappen tussen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid.

V.2 Vestigingsklimaat

Het vestigingsklimaat van de grote steden staat al enige jaren onder druk. Met name de kantorenmarkt staat sterk onder druk. Bedrijven die hun bedrijfsactiviteiten concentreren op een beperkt aantal locaties in het land, onzekere markten, het nieuwe werken en zzp'ers leidt tot een verschuiving van de vraag naar kleinschaliger en moderne locaties met een hoog voorzieningenniveau. Verouderde kantoren dalen in prijs en hebben desalniettemin steeds minder kans op nieuwe huurders omdat ze niet aan de hedendaagse eisen kunnen voldoen. Hoewel het nieuwbouwpercentage in de G-4 is verlaagd van 10% in 2009 naar 3% in 2014 is de leegstand, ondanks alle inspanningen zoals het uit de markt nemen of transformeren van verouderde kantoren, na een tijdelijke daling in 2013 weer verder toegenomen tot 4,4 miljoen m². Dit is ruim 60% van de totale leegstand in Nederland.[28]. Zolang de hiervoor benoemde economische trends doorzetten zal dit proces voorlopig nog niet ten einde zijn en zijn extra inspanningen gewenst om de voorraad op een voldoende kwalitatief niveau te brengen. Voor de stedelijke gebieden onder druk is dit van extra groot belang. As er geen geschikte bedrijfs-/werklocaties voorhanden met een voldoende voorzieningenniveau zijn, zal het resultaat van de inzet op de arbeidsmarkt ook beperkt zijn.

Alle vier de steden kennen meer of minder leegstand. Een overschot aan verouderde kantoren en winkelruimten maar ook bedrijventerreinen zijn kenmerkend voor de stedelijke gebieden onder druk. Dit zorgt voor een armoedige uitstraling en draagt niet bij aan de vitaliteit van de gebieden. Om dit tegen te gaan is de afgelopen jaren al veel kantoor- en winkelruimte uit de markt genomen en van een andere bestemming voorzien. Om het evenwicht tussen een overschot aan verouderde locaties en een potentiële vraag naar kwalitatief goede locaties te herstellen, zijn verdere inspanningen van overheid en marktpartijen noodzakelijk.

De Amsterdamse regio kent een kantoorruimte leegstand van meer dan 15% en van het volume bedrijfsterreinen is 30% (2200 ha) verouderd. Behalve het saneren van het

overschot wordt ook ingezet op het realiseren van gedifferentieerde en toekomstbestendige werklocaties[29].

Rotterdam kent tekorten aan passende bedrijventerreinen en overschotten aan kantorenlocaties. Er is een te groot aanbod aan kleinschalige bedrijfsruimten en structurele leegstand van verouderde grootschalige panden. Door een verschuiving in de marktvrage wordt bovendien meer incourant vastgoed in winkelgebieden verwacht. Verder leidt de ontwikkeling van de haven richting de zee tot grote transformatieopgaven van verouderde havengebieden. De opgave van de stad ligt daarom op herstructurering van (haven)bedrijfsterreinen, terugdringen overschot kantoren, versterken van het stedelijke voorzieningenniveau en het mengen van wonen en werk[30].

Den Haag kent weinig ruimte voor uitbreiding van werklocaties waardoor de aanpak van structurele leegstand nog belangrijker is. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar het afstoten van kantoren van de sterk krimpende rijksoverheid. De herstructurering van bedrijventerreinen is naast het op peil houden van de kwaliteit ook gericht op een intensiever gebruik. Tenslotte is de inzet erop gericht de verbinding met de lokale economie te versterken door ruimte te bieden aan initiatieven om wijk economie en lokaal ondernemerschap te stimuleren[31].

Ook in Utrecht zijn de nodige werklocaties verouderd geraakt of staan deze onder druk door leegstand met kans op verloedering van het gebied tot gevolg. De inzet van de stad is daarom gericht op de herontwikkeling van bestaande panden, het beperken van nieuwe locaties en het up-to-date brengen van kantorenlocaties en bedrijventerreinen. Daarnaast ligt er ook in Utrecht aandacht op werken in de wijk door het faciliteren van onder andere kleinschalige (bedrijfsverzamel)locaties en flexibele werkconcepten met name voor die bedrijvigheid die hun verzorgingsgebied in de (woon)wijk zelf hebben en (door)startende bedrijven[32].

De beschikbare middelen voor deze grootschalige transformaties zijn door de economische neergang van de afgelopen jaren beperkt. De gemeenten zijn daarom sterk afhankelijk van marktpartijen om de ontwikkelingen tot stand te brengen. Ook de middelen van de rijksoverheid zijn beperkt. Het stimuleren van de transformatie van kantoren naar nieuwe functies vindt voornamelijk plaats door middel van advisering en vereenvoudiging van de regelgeving. Dat vraagt dan ook om nieuwe arrangementen en vormen van publiek-private samenwerking. Een voorbeeld hier van is het met Kansen voor West 2007-2013 gefinancierde Fonds voor Ruimte en Economie (FRED) in Den Haag, waar ervaring wordt opgedaan met het creëren van bedrijfsruimten voor kleine en middelgrote ondernemingen door middel van financieringsinstrumenten.

V.3 Aansluiting EU 2020 en EC landenaanbevelingen

De GTI's zijn hiermee in overeenstemming met het "Cities of Tomorrow Rapport" van de EC (2011) dat stelt dat als de huidige trends zich doorzetten, een toenemend aantal regio's en steden, waaronder ook de rijkere, te maken zal krijgen met sociale uitsluiting en toenemende ruimtelijke segregatie. Het rapport geeft aan dat steden van morgen een holistisch model van duurzame stedelijke ontwikkeling moeten hanteren door de uitdagingen op een geïntegreerde, holistische manier aan te pakken en door het combineren van ruimte- en mensgerichte benaderingen. Bij het bepalen van strategieën moet rekening worden gehouden met de diversiteit van steden: het ontwikkelingstraject dat ieder van hen volgt, hun omvang, hun demografische en sociale context en hun culturele en economische kwaliteiten.

In de landenspecifieke aanbeveling wordt niet speciaal ingegaan op de situatie in de steden. Ook het ‘Position Paper’ van de Commissie over de ontwikkeling van de partnerschapsovereenkomst en de programma’s voor 2014-2020 stellen geen specifieke eisen aan duurzame stedelijke ontwikkeling. In de partnerschapsovereenkomst is omschreven op welke basis is gekozen voor uitvoering van de duurzame stedelijke ontwikkeling door de G-4 steden. Deze uitvoering vormt een coherente voortzetting van de subdelegaties van programma’s naar de G-4 steden in de periode 2007-2013 en eerder het Doelstelling 2 programma Stedelijke Gebieden in 2000-2006.

1.1.2 Verantwoording voor de keuze van de thematische doelstellingen en corresponderende investeringsprioriteiten i.r.t. de partnerschapsovereenkomst, gebaseerd op een identificatie van regionale en waar van toepassing nationale behoeften, inclusief de noodzaak om de uitdagingen zoals geïdentificeerd in de relevante landenspecifieke aanbevelingen, vastgesteld in overeenstemming met artikel 121(2) VEU en de relevante besluiten van de Raad aangenomen in overeenstemming met artikel 148(4) VEU, en rekening houdende met de ex-ante evaluatie.

[1] West-Nederland omvat het grondgebied van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland

[2] De Staat van Nederland Innovatieland 2012; de KIA Foto 2012; Valorisatieagenda; OESO gebiedsgericht beleid; Regionale Innovation Scoreboard 2012; Het Algemene Rekenkamer rapport Innovatiebeleid; Bedrijvenbeleid in cijfers 2012; Financiering bij innovatie en groei in het MKB in de Randstad Noord- en Zuid; Nationaal Hervormingsprogramma; position paper The Netherlands van de Europese Commissie.

[3] Research en Innovation Performance in the Netherlands 2013; Country Profile; DG Research European Commission.

[4] Zie de Economische Agenda Zuidvleugel, Amsterdam Economic Board Agenda/PRES, Economische Visie 2020 Utrecht, en de economische agenda’s van de provincies Noord-Holland en Flevoland.

[5] De monitor topsectoren over 2010 (CBS, 2012) geeft voor Nederland aan dat van de 1.124.405 bedrijven er 264.220 onder de topsectoren vallen (23,5%). Het gaat daarbij om een werkgelegenheid van 1,4 miljoen fte (alle bedrijven 6,7 miljoen fte) oftewel 20,9% van de werkgelegenheid. De toegevoegde waarde van de topsectoren bedraagt € 1,4 miljard, oftewel 26,4% van dat van alle sectoren. Deze sectoren zijn goed voor 96% van de private R&D investeringen. Deze gegevens zijn slechts beperkt beschikbaar voor West-Nederland en omvatten alle bedrijven, niet alleen het MKB dat ongeveer 80% van alle bedrijven omvat. Op basis van de methodiek van de topsectoren en het aantal vestigingen in 2013 (statline.cbs.nl) zijn de percentages van de vestigingen van alle bedrijven in de topsectoren bij benadering voor Nederland 25,2% en voor West-Nederland 24,9%. Voor het MKB zal dit naar schatting rond de 20% liggen. Naar verwachting zijn daarmee ook de andere percentages representatief voor West-Nederland.

[6] RIS3 Slimme specialisatiestrategie West-Nederland, 2014

[7] “Creatieve industrie in Topvorm”(bijlage 3), ‘Maintenance’ binnen Topsector Chemie, Agro&Food (bijlage 1), Uitvoeringsagenda Logistiek

- [8] BOM meerjarenplan (40 van de 60 innovatietrajecten zijn cross-overs), Accenture Innovation Awards (trends 2011), Connected World (BCG/World Economic Forum, 2013),
- [9] Braun en De Groot, Nieuwe Kansen voor West, 2014
- [10] CBS, IOCT, Kennis en Economie, juli 2014.
- [11] MKB regio top 40, Rabobank, 2012
- [12] Zoals nu in beperkte mate plaatsvindt via de inzet op de 2,5%-doelstelling valorisatie publiek onderzoek van universiteiten.
- [13] Syntens (2012), 'Financiering bij innovatie en groei in het MKB in Randstad Zuid' en 'Financiering bij innovatie en groei in het MKB in Randstad Noord'
- [14] Expertgroep bedrijfsfinanciering (2011), Naar een gezonde basis: bedrijfsfinanciering na de crisis; PwC (2011), Monitor Financierbaarheid Nederland; EIM (2012), Financieringsmonitor.
- [15] Zie Eurostat regional science & technology database; bedrijfsinvesteringen in R&D als % van het BRP rd_e_gerdreg.
- [16] RIS3 West Nederland
- [17] OESO, Territorial Review Randstad, 2007.
- [18] zie <http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL-2012-Duurzamere%20warmtevoorziening-500264002.pdf>
- [19] Provincie Zuid-Holland, Beleidsvisie en uitvoeringsstrategie Regionale economie en Energie, 30-5-2012; provincie Noord-Holland, Koersdocument Duurzame Energie 2012-2015, Coalitieakkoorden 2011-2015 van provincies Utrecht en Flevoland, Strategisch Plan Amsterdam 2025, en Rotterdam Climate Initiative, Uitvoeringsprogramma Utrechts energie 2013-2014, REAP: Rotterdamse Energie Aanpak en Amsterdam Beslist Duurzaam, Energievisie Den Haag 2040 en Klimaatplan Den Haag.
- [20] Energiebesparing in bestaande woningen, maak er werk van (NICIS, 2011)
- [21] Atlas voor gemeenten, de effectiviteit van grotestedenbeleid, 2010 constateert dat de ruimtelijke segregatie alleen maar is toegenomen. In de editie 2013 wordt geconstateerd dat er grote groepen mensen in de aantrekkelijke steden wonen die niet profiteren van de kansen die deze steden bieden.
- [22] CBS, De Nederlandse samenleving 2012, december 2012 pagina 109-111.
- [23] Arbeidsmarktbrief Amsterdam, januari 2014.
- [24] Zuid Werkt: Nationaal programma kwaliteitssprong Zuid, 2011. NPRZ, voortgangsrapportage 2013.
- [25] Haagse Banen, Werkgelegenheidsmonitor 2012.

[26] Gemeente Utrecht, De werkgever central. Werkgelegenheidsoffensief gemeente Utrecht 2012-2014.

[27] EBU, Advies Human Capital Agenda Utrecht, 2014.

[28] Dynamis, Spreekende cijfers kantorenmarkten 2014

[29] Platform Bedrijven Kantoren Metropoolregio Amsterdam, Snoeien om te kunnen bloeien. Samenvatting Uitvoeringsstrategie Plabeka 2010-2040)

[30] Gemeente Rotterdam, Visie werklocaties 2030, en Navigator werklocaties Rotterdam 2013-2023.

[31] Gemeente Den Haag, De kracht van kwaliteit. Economische visie Den Haag, 2011.

[32] Gemeente Utrecht, De economische agenda Utrecht 2012-2018.

1.1.2 Een motivering voor de keuze van de thematische doelstellingen en overeenkomstige investeringsprioriteiten in het kader van de partnerschapsovereenkomst, op basis van een identificatie van de regionale en, in voorkomend geval, de nationale behoeften, waaronder de noodzaak om de uitdagingen, zoals vermeld in de betreffende landenspecifieke aanbevelingen aan te pakken die zijn vastgesteld in overeenstemming met artikel 121, lid 2, VWEU en de betreffende aanbevelingen van de Raad die zijn vastgesteld in overeenstemming met artikel 148, lid 4, VWEU, rekening houdend met de voorafgaande evaluatie.

Tabel 1: Motivering van de keuze van thematische doelstellingen en investeringsprioriteiten

Gekozen thematische doelstelling	Gekozen investeringsprioriteit	Motivering van de keuze
01 - Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationale doelstelling NHP is 2,5% van het BBP geïnvesteerd in onderwijs en onderzoek. De realisatie in 2012 bedroeg 2,16%</i> • <i>Het EU 2020 kerninitiatief Innovatie Unie stelt tot doel de randvoorwaarden voor innoverende bedrijven te verbeteren</i> • <i>De private bedrijfsinvesteringen in West-Nederland blijven achter bij de doelstelling van 2,5% uit het NHP maar liggen in alle provincies boven de realisatie van de nationale doelstelling (laatst beschikbare regionale Eurostat data 2011).</i> • <i>De landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie</i>

Gekozen thematische doelstelling	Gekozen investeringsprioriteit	Motivering van de keuze
		<p><i>benadrukt de noodzaak om in te zetten op het stimuleren van bedrijfsinvesteringen in R&D en de uptake van innovatie door het MKB.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De RIS3 van West-Nederland toont aan dat valorisatie en kapitaalverstrekking een extra impuls behoeven.</i>
<p>04 - Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken</p>	<p>4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationale doelstelling NHP is 14% energie uit hernieuwbare bronnen. De realisatie in 2012 bedroeg 4,5%. In landsdeel West bedraagt het aandeel hernieuwbare energie 3,8% (2012).</i> • <i>De Europese Commissie vereist dat 20% van de EFRO middelen worden ingezet op de thematische doelstelling Koolstofarme economie.</i>
<p>04 - Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken</p>	<p>4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationale doelstelling NHP ten aanzien van verhoging energie efficiëntie is niet van toepassing</i> • <i>De Europese Commissie vereist dat 20% van de EFRO middelen worden ingezet op de thematische doelstelling Koolstofarme economie.</i> • <i>Nederland blijft achter in de toepassing van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie in de bestaande bouw.</i> • <i>Het position paper voor de partnerschapsovereenkomst benoemt deze investeringsprioriteit als relevant thema voor Nederland.</i> • <i>Het dichtbebouwde West-Nederland biedt goede</i>

Gekozen thematische doelstelling	Gekozen investeringsprioriteit	Motivering van de keuze
		<p><i>kansen om in aansluiting op het nationale energieakkoord te komen tot versnelling van de uitvoering door een slimme uitrol.</i></p>
<p>08 - Bevordering van duurzame en kwalitatief hoogstaande werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit</p>	<p>8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationale doelstelling NHP is 80% van de bevolking in de leeftijdscategorie 20-64 is aan het werk. De realisatie in 2012 bedroeg 77,2%. Voor landsdeel West liggen de provinciale percentages tussen de 75,9 en 80,1%.</i> • <i>Nationale doelstelling NHP is het vroegtijdig schoolverlaten te verlagen tot beneden de 8%. De realisatie in 2012 bedroeg 8,8%. Voor landsdeel West liggen de provinciale percentages tussen de 6,7 en 9,2%. De percentages in (delen van) de G-4 steden liggen met 11 tot 12% ruim boven de provinciale cijfers.</i> • <i>De Europese Commissie vraagt om nationaal 5% van de EFRO middelen in te zetten op duurzame stedelijke ontwikkeling.</i> • <i>De G-4 steden nemen namens Nederland deze uitdaging op zich en werken hun plannen uit in de vorm van GTI's.</i> • <i>De kwantitatieve en kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de G-4 steden vraagt om een geïntegreerde aanpak.</i> • <i>Het nationaal Hervormingsprogramma 2013.</i>
<p>09 - Bevordering van sociale inclusie, bestrijding van armoede en iedere</p>	<p>9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationale doelstelling NHP is 100.000 minder personen (leeftijd 0-64 in huishoudens</i>

Gekozen thematische doelstelling	Gekozen investeringsprioriteit	Motivering van de keuze
vorm van discriminatie	plattelandsgebieden	<p><i>zonder werkkintensiteit) in armoede of op de armoededrempel. De realisatie in 2012 bedroeg een cumulatieve afname van 22.000. Voor landsdeel West zijn geen specifieke cijfers gepresenteerd, maar gezien de concentratie van lage inkomens en werkloosheid in de grote steden zal een groot deel van de nationale doelstelling in de G-4 liggen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De Europese Commissie vraagt om nationaal 5% van de EFRO middelen in te zetten op duurzame stedelijke ontwikkeling.</i> • <i>De G-4 steden nemen namens Nederland deze uitdaging op zich en werken hun plannen uit in de vorm van GTI's.</i> • <i>De kwantitatieve en kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de G-4 steden vraagt om een geïntegreerde aanpak</i>
09 - Bevordering van sociale inclusie, bestrijding van armoede en iedere vorm van discriminatie	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • <i>De stad Den Haag heeft vanwege de omvangrijke transitie in Scheveningen en de gewenste betrokkenheid van de verschillende partijen hierbij, ervoor gekozen de uitwerking en verdere uitvoering vanuit een CLLD te laten plaatsvinden.</i>

1.2 Motivering van de financiële toewijzing

Motivering van de financiële toewijzing (d.w.z. steun van de Unie) aan elke thematische doelstelling en in voorkomend geval de investeringsprioriteit, in overeenstemming met de vereisten inzake thematische concentratie rekening houdend met de ex-ante-evaluatie.

1.2 Verantwoording van de financiële verdeling

West-Nederland kiest in haar strategie een inzet op drie hoofddoelen, te weten Innovatie, Koolstofarme economie, en Duurzame stedelijke ontwikkeling. De verdeling van de financiële middelen over deze drie hoofddoelen wordt slechts ten dele verklaard door objectieve criteria. Voor Innovatie en Koolstofarme economie kan worden teruggegrepen op de doelstellingen zoals opgenomen in de Europa 2020 strategie. Voor duurzame stedelijke ontwikkeling geldt slechts het minimale criterium van 5% van de nationale EFRO-middelen.

Op basis van de EU 2020 doelstellingen blijven die op Koolstofarme economie verreweg het meest achter (ten minste 75% van de doelstelling nog niet bereikt). Voor Innovatie bedraagt de relatieve achterstand voor West-Nederland ongeveer 25%. Dat suggereert dat het grootste deel van de middelen op Koolstofarme economie ingezet zou moeten worden. Daar staat tegenover dat er aanzienlijke nationale middelen met het Energieakkoord beschikbaar komen en veel projecten op termijn voldoende opbrengsten opleveren voor financieringsinstrumenten. Voor Innovatie zijn deze middelen aanzienlijk minder ruim voorhanden en is de terugverdien capaciteit niet direct te herleiden tot de ondersteunde projecten.

Tenslotte is het EFRO bedrag voor West-Nederland bescheiden in omvang, hetgeen vraagt de middelen zodanig in te zetten dat het grootste effect wordt bereikt. Voor West-Nederland is dat voor een belangrijk deel de inzet op Innovatie.

Voor de inzet op duurzame stedelijke ontwikkeling wordt vooral teruggegrepen op de ervaringen met het Kansen voor West 2007-2013 programma. Hier werd door middel van subdelegatie 1/3 van de EFRO middelen in duurzame stedelijke ontwikkeling gestoken. Een deel hiervan werd ook ingezet op innovatie. In het programma wordt innovatie vooral binnen de landsdeelbrede prioriteit ondergebracht. Het deel dat direct aansluit bij de inzet op duurzame stedelijke ontwikkeling is binnen de thematische doelstelling geormerkt. Dit geldt ook voor de inzet op koolstofarme economie. De inzet op bevordering werkgelegenheid en sociale insluiting is voorbehouden aan de vier grote steden.

Om deze redenen is voor de volgende verdeling van de voor investeringen beschikbare middelen (programmabudget na aftrek van 4% voor de technische bijstand) voor de investeringsprioriteiten gekozen (zie bijlage Figuren: Figuur 3: Indicatieve verdeling van de financiële middelen over de investeringsprioriteiten (programmabudget exclusief technische bijstand)).

In dit proces is een belangrijk rol vervuld door de ex-ante evaluator die als een kritische vriend de inzet heeft helpen aanscherpen en zo de gerealiseerde focus tot stand heeft helpen te brengen. In juni 2013 is daartoe een eerste evaluatie uitgewerkt op het toen substantieel uitgewerkte OP. In september 2013 is opnieuw een tussentijdse evaluatie uitgevoerd op het in hoofdlijnen afgeronde OP. Inhoudelijk heeft dit bij de innovatieprioriteit geleid tot een aanscherping van de focus op cross-overs. Voor low carbon is de coherentie van de inzet aangescherpt en zijn evenzeer mutaties in de indicatoren aangebracht. Bij de GTIs is de visie en interventielogica aangescherpt. In een visie op de gebiedsafbakening, beperking van de doelgroep (tot MBO+) en zijn de

voorbeelden van inzet meer in lijn met de interventielogica gebracht. De evaluator heeft echter vooral aanbevelingen gedaan voor de indicatoren. Deze zijn bijna allemaal opgevolgd en hebben geleid tot andere keuzes van indicatoren en een betere onderbouwing. De waarde inschattingen werden doorgaans als realistisch bestempeld. De opmerkingen van die evaluatie zijn verwerkt in de versie van het programma dat op 17 januari door de acht colleges van G4 en P4 is vastgesteld. De bij dit programma gevoegde definitieve ex ante evaluatie heeft betrekking op het door de colleges vastgestelde programma.

Tabel 2: Overzicht van de investeringsstrategie van het operationele programma

Prioritaire as	Fonds	Door de Unie verleende steun (EUR)	Deel van de totale EU-steun voor het operationele programma	Thematische doelstelling / investeringsprioriteit / specifieke doelstelling	Gemeenschappelijke en programmaspecifieke resultaatindicatoren waarvoor een streefdoel is vastgesteld
1	ERDF	112.586.899,00	59.30%	<ul style="list-style-type: none"> ▼ 01 - Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie <ul style="list-style-type: none"> ▼ 1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën <ul style="list-style-type: none"> ▼ 1 - Valorisatie, het vergroten van het aandeel (met name internationaal vermarktbaar) innovatieproducten en diensten in de totale omzet bij bedrijven ▼ 2 - Investeringsvermogen, verbeterde toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren 	[1.1.1, 1.1.3, 1.1.4]
2	ERDF	36.450.635,00	19.20%	<ul style="list-style-type: none"> ▼ 04 - Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken <ul style="list-style-type: none"> ▼ 4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen <ul style="list-style-type: none"> ▼ 3 - Het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen in het totale energieverbruik van landsdeel West. ▼ 4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector <ul style="list-style-type: none"> ▼ 4 - Het verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving. 	[4.1.2, 4.1.3]
3	ERDF	11.659.647,00	6.14%	<ul style="list-style-type: none"> ▼ 08 - Bevordering van duurzame en kwalitatief hoogstaande werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit <ul style="list-style-type: none"> ▼ 8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen <ul style="list-style-type: none"> ▼ 5 - Arbeidspotentieel, het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt 	[8.1.1]
4	ERDF	21.555.994,00	11.35%	<ul style="list-style-type: none"> ▼ 09 - Bevordering van sociale inclusie, bestrijding van armoede en iedere vorm van discriminatie <ul style="list-style-type: none"> ▼ 9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden <ul style="list-style-type: none"> ▼ 6 - Vestigingsklimaat, het vergroten van het aantal kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke werk/bedrijfslocaties. ▼ 9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling 	[9.1.2, 9.b]

Prioritair re as	Fonds	Door de Unie verleende steun (EUR)	Deel van de totale EU- steun voor het operationele programma	Thematische doelstelling / investeringsprioriteit / specifieke doelstelling	Gemeenschappelijke en programmaspecifieke resultaatindicatoren waarvoor een streefdoel is vastgesteld
				▼ 7 - Het realiseren van meer strategische betrokkenheid van lokale actoren in de opzet van een lokale strategieën.	
5	ERDF	7.593.882,00	4.00%	8 - Optimale en correcte uitvoering Kansen voor West II	[]

2. PRIORITAIRE ASSEN

2.A BESCHRIJVING VAN DE PRIORITAIRE ASSEN, ANDERS DAN VOOR TECHNISCHE BIJSTAND

2.A.1 Prioritaire as

Identificatiecode van de prioritaire as	1
Titel van de prioritaire as	Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie

- De volledige prioritaire as zal uitsluitend door financieringsinstrumenten worden uitgevoerd
- De volledige prioritaire as zal uitsluitend worden uitgevoerd door financieringsinstrumenten die op EU-niveau zijn opgezet
- De volledige prioritaire as zal aan de hand van door de gemeenschap aangestuurde lokale ontwikkeling worden uitgevoerd
- Voor het ESF: De gehele prioritaire as is bedoeld voor sociale innovatie of transnationale samenwerking of beide

2.A.2 Motivering voor het vaststellen van een prioritaire as met betrekking tot meer dan één regiocategorie, thematische doelstelling of fonds (waar van toepassing)

2.A.3 Fonds, regiocategorie en berekeningsgrondslag voor steun van de Unie

Fonds	Regiocategorie	Berekeningsgrondslag (totale subsidiabele uitgaven of subsidiabele publieke uitgaven)	Regiocategorie voor ultraperifere regio's en noordelijke dunbevolkte regio's (indien van toepassing)
ERDF	Meer ontwikkeld	Totaal	

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	1b
Benaming van de investeringsprioriteit	Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie,

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	1b
	toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de specifieke doelstelling	1
Benaming van de specifieke doelstelling	Valorisatie, het vergroten van het aandeel (met name internationaal vermarktbaar) innovatieproducten en diensten in de totale omzet bij bedrijven
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Met de inzet op valorisatie wordt een hoger aandeel internationaal vermarktbaar nieuwe of vernieuwde producten en diensten gerealiseerd.</p> <p>De belangrijkste doelstelling is om de kennis in West-Nederland om te zetten naar economische waarde. Deze impuls is nodig om de concurrentiekracht op peil te houden. Het beoogde resultaat is een groter aantal vermarktbaar producten en diensten. Dit wordt bewerkstelligd door samenwerking tussen (MKB) bedrijven onderling en met kennisinstellingen. De ontwikkeling en het gebruik van proeftuinen, living labs en demonstratiesites zorgen voor de koppeling tussen vraag (eindgebruiker) en aanbod (bedrijven en kennisinstellingen).</p> <p>Op basis van de RIS3 ligt de nadruk op de MKB bedrijven binnen de nationaal benoemde topsectoren die in West-Nederland ongeveer 20% van het aantal bedrijven, werkgelegenheid en regionale economie beslaan. De inzet van deze investeringsprioriteit is daarbij geconcentreerd op de cross-overs binnen de topsectoren, of van technologieën uit externe niches die vernieuwend worden toegepast binnen een topsector. Cross-overs zijn toepassingen die kunnen ontstaan door technologieën of benaderingen vanuit een sector op een creatieve wijze toe te passen in een andere sector, voor nieuwe of verbetering van bestaande processen of producten. Daarbij zal bijzondere aandacht uitgaan naar innovaties die een bijdrage leveren aan de grote maatschappelijke uitdagingen die door Europa zijn benoemd. Door de economische potentie, kenniskracht en complexiteit van de vraagstukken wordt vooral van de cross-overs tussen de topsectoren (nieuwe combinaties van kennis en technologie uit de verschillende sectoren) de grootste bijdrage aan dit specifieke doel verwacht.</p> <p>De reikwijdte van dit doel betreft vrijwel de hele keten van innovatie, van toegepast onderzoek gericht op valorisatie aan het</p>

	begin tot aan ondersteuning van marktintroductie aan het eind van de keten, waarbij ook procesinnovatie binnen de scope valt. De kern van de interventie-intensiteit ligt in het samenbrengen van kennisinstellingen en bedrijfsleven ten behoeve van valorisatie in bovengenoemde fases.
Identificatiecode van de specifieke doelstelling	2
Benaming van de specifieke doelstelling	Investeringsvermogen, verbeterde toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Door het beschikbaar stellen van financiële middelen voor innovatie worden bedrijven in staat gesteld tot vernieuwing van hun producten en processen over te gaan en daarmee een hogere private bijdrage aan R&D te realiseren.</p> <p>Onder investeringsvermogen wordt ingezet op het vergroten van het investeringsvermogen voor innovatie in het MKB dat conform de RIS3 deel uitmaakt van de topsectoren. Aangezien onderzoeken uitwijzen dat er op dit moment een groot tekort is aan kapitaal voor innovaties in het MKB. Als resultaatindicator wordt dan ook gekeken naar het geïnvesteerd vermogen voor innovatie in het MKB (d.w.z. daadwerkelijk vanuit een Fonds of regeling ingezet in projecten of bedrijven, dus niet alleen de fondsomvang).</p> <p>Door in te zetten op een vergroting van het investeringsvermogen voor innovatie in het MKB zullen er uiteindelijk meer innovatieve producten en diensten ontwikkeld kunnen worden. Daarbij gaat het om direct kapitaal zoals financieringsinstrumenten (leningen, deelnemingen) en subsidies beschikbaar te krijgen voor de fase na de start van de onderneming en voor de commercialisering. Ook de financiering van de groeifase (investering om het product op de markt te brengen), als de toeleiding naar dat kapitaal (verbeteren van transparantie, verbeteren readiness) zijn hierbij belangrijk. Hierbij wordt ingezet op de meest kansrijke innovaties, die een grote bijdrage leveren aan de groei van de economie. Hier worden dus van te voren geen beperkingen opgelegd ten aanzien van het toepassingsgebied ((zoals cross-overs) maar uiteraard dienen deze innovaties wel binnen de RIS3 van West-Nederland te vallen.</p> <p>Daarnaast vraagt het te verwachten tekort van zowel risicodragend als vreemd vermogen bij de financiering van innovatie, zowel bij starters als groeiende ondernemingen om aandacht. Vanuit het operationeel programma Kansen voor West II wordt ingezet op aanvullende kapitaalinstrumenten om de funding gaps te helpen overbruggen. Naast de al beschikbaar staande onderzoeken is een aanvullende ex-antebeoordeling nodig die de wenselijkheid van deze aanvullende instrumenten verder</p>

	inzichtelijk maken.
--	---------------------

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		1 - Valorisatie, het vergroten van het aandeel (met name internationaal vermarktbare) innovatieproducten en diensten in de totale omzet bij bedrijven						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
1.1.1	Aandeel MKB bedrijven dat innoveert (verhoogt aandeel in de omzet van nieuwe en vernieuwde producten en diensten)	%	Meer ontwikkeld	10,00	2012	15,00	CBS	Tweejaarlijks
1.1.3	Aandeel innovatieve producten en diensten in de totale omzet nieuw voor markt	%	Meer ontwikkeld	12,00	2012	13,00	CBS	Tweejaarlijks

Specifieke doelstelling		2 - Investeringsvermogen, verbeterde toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
1.1.4	Verskil tussen het jaarlijks aanbod en de vraag voor innovatiefinanciering voor het MKB in de RIS3 sectoren	mln. euro	Meer ontwikkeld	100,00	2014	85,00	Ex-ante beoordeling	2015, 2018 en 2023

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigen

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
<p>Acties voor specifieke doelstelling 1: Valorisatie, het vergroten van het aandeel (met name internationaal vermarktbaar) innovatieproducten en diensten in de totale omzet bij bedrijven</p> <p>West-Nederland zet onder deze specifieke doelstelling in op de volgende actielijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Samenwerking MKB en kennisinstellingen met als doel valorisatie. b) Toepassing van nieuwe kennis aansluitend bij eindgebruikers. <p>Ad a) Samenwerking</p> <p>Voor innovatieve ideeën met marktpotentie zullen subsidies (en leningen) verstrekt worden ter bevordering van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling. Voorwaarde is dat het bedrijfsleven partner is en zelf investeert in het project.</p> <p>Deze actie zal voornamelijk gericht zijn op cross-over innovaties. Het gaat dan om de samenwerking tussen verschillende disciplines en sectoren of toepassing van één of meerdere technologieën of benaderingen vanuit een sector op een creatieve wijze in een andere sector, voor nieuwe -of verbetering van bestaande- processen of producten. Daarnaast wordt er de mogelijkheid geboden voor innovatietrajecten die een grote potentie hebben om een maatschappelijke opgave op te lossen en een grote bijdrage te leveren aan de economische groei zoals uitgewerkt in de RIS3, maar geen cross-over</p>	

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

betreffen. Deze acties bedragen ten hoogste 20% van het budget beschikbaar voor de valorisatiedoelstelling.

- Doel: Bevorderen van samenwerkingsprojecten
- Doelgroepen: MKB en kennisinstellingen, met mogelijke deelname grote bedrijven en overheden. Overheden als launching customer of opzetten subsidieregelingen.
- Type instrument: projectsubsidies en leningen voor R&D-projecten, medefinanciering van launching customership; subsidieregelingen.

Voorbeelden van acties

Met projectsubsidies en leningen wordt de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven gericht op nieuwe producten en diensten ondersteund. Onderzoek in bv. de biomedische wetenschap legt de basis voor nieuwe medicijnen en experimentele ontwikkeling van duurzame energie draagt bij aan de slimme uitrol van nieuwe technieken.

Het ondersteunen van een proefopstelling voor het combineren van verschillende processen tot een nieuwe benadering. Na het proof-of-concept in het lab is de volgende stap opschaling tot commerciële haalbaarheid.

Een subsidieregeling voor bv. het ontwikkelen van regionale economische clusters, met de focus op grote projecten waarbij meerdere bedrijven en kennisinstellingen betrokken zijn.

Uitwisselen van (wetenschappelijk) personeel tussen universiteiten en MKB bedrijven binnen een bepaalde niche of gericht op een specifiek doel zoals het ontwikkelen van een bepaald product of techniek.

Ad b) Toepassen nieuwe kennis

Om oplossingen te bedenken voor maatschappelijke opgaven waar economische potentie in zit wordt samen met de eindgebruiker (technologische) toepassingen bedacht, ontwikkeld, ontworpen, getest en geëvalueerd (open innovatie model). Het is daarbij belangrijk dat in een vroegtijdig stadium alle stakeholders aan tafel zitten. Dat komt vooral tot stand in proeftuinen. Dit kunnen zowel fysieke als digitale omgevingen zijn, zoals proeftuinen voor

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

zorginnovatie, klimaatadaptatie en (voedsel)veiligheid en mobiliteit. In een proeftuin kunnen partijen infrastructuur met elkaar delen en worden ideeën uit verschillende sectoren gecombineerd om tot de beste oplossingen te komen. Om de innovatieve ideeën ook daadwerkelijk te verkopen is het vaak van belang om potentiële (internationale) klanten te laten zien wat zij aan een innovatie hebben en ze over de streep te halen om tot aankoop over te gaan. Dit kan in demonstratiecentra.

Binnen West-Nederland is al enige ervaring met proeftuinen en demonstratiecentra. In de periode 2014-2020 zal financiering beschikbaar zijn om te stimuleren dat de bestaande infrastructuur wordt benut door het bedrijfsleven (m.n. het MKB), waardoor private R&D uitgaven zullen toenemen. Nieuwe proeftuinen kunnen worden gefaciliteerd zolang het bedrijfsleven mee investeert. Waar mogelijk dragen de partners in Kansen voor West bij aan het in de markt zetten van de innovaties d.m.v. launching customership van de overheid.

- Doel: Het stimuleren van de ontwikkeling en toepassing van kennis in nieuwe producten en diensten t.b.v. de maatschappelijke uitdagingen.
- Doelgroepen: MKB en kennisinstellingen, hogescholen, beroepsonderwijs, overheden en andere relevante partners.
- Type instrument: subsidieregeling, projectsubsidies en leningen, launching customership.

Voorbeelden van acties

Subsidies en leningen worden beschikbaar gesteld voor het opzetten en het gebruik van proeftuinen op het brede terrein van de topsectoren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden proeftuinen, eventueel gecombineerd met demonstratiecentra, voor water- en clean tech deltatechnologie, algenkweek of ICT infrastructuur ten behoeve van serious gaming.

Het bevorderen en ondersteunen van het gebruik van kennisinfrastructuur door het MKB voor het testen van nieuwe producten en diensten.

Bijdragen aan en het financieren van launching customership voor nieuwe producten en diensten.

Acties voor specifieke doelstelling 2: Investeringsvermogen, verbeterde toegang tot een verhoogd aanbod van financiering voor innovatie in het MKB in de RIS3 sectoren

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

West-Nederland zet onder deze specifieke doelstelling in lijn met de RIS3 West-Nederland in op de volgende actielijnen:

- Toeleiding naar kapitaal.
- Financiering voor innovatieve technologische ontwikkelingen.
- Proof of Concept financiering.
- Innovatiefinanciering.

Hierbij ligt de uitdaging vooral op het creëren van voldoende massa (aantrekken en clusteren van kapitaal uit andere bronnen, gezien de beschikbare omvang van de EFRO-middelen). De verschillen in economische structuur en de Noord- en de Zuidvleugel kunnen vragen om een gediversifieerde benadering. De nog uit te voeren ex-antebeoordelingen zullen daar het noodzakelijke inzicht in bieden.

Toeleiding naar kapitaal

Met deze actielijn wordt vooral ingezet op het aantrekken van externe financiers voor de innoverende bedrijven. Bij voorkeur worden initiatieven ondersteund die maatwerk leveren voor een bepaalde topsector, branche of groep MKB-ers. Uiteindelijk gaat het ook hierbij om het aantal bedrijven in West-Nederland dat (een deel) van haar innovatie –of groeitraject daadwerkelijk kan gaan uitvoeren. Het gaat dan niet alleen om *informer*en, maar ook om hulp bij het *realiser*en van de financiering voor innovatie. Het bevorderen van transparantie en voorlichting over de (on)mogelijkheden op de kapitaalmarkt kan de efficiëntie en effectiviteit van matching van ondernemers, financiers en investeerders enorm vergroten. Toeleiding bestaat uit a) transparantie vergroten c.q. informeren en begeleiden en b) investment readiness versterken. Het richt zich erop, de business van een onderneming op een dusdanig hoog plan te brengen dat dit zijn kansen op financiering vergroot[1]. Onderdelen die hierbij een belangrijke rol spelen zijn:

- Ontwikkelen van valide businessmodellen.
- Uitwerken van een marketingstrategie, financiële prognoses en financierbare proposities.

- Doel: Het helpen aantrekken van externe financiering voor bedrijven die innoveren.
- Doelgroepen: MKB bedrijven die innoveren deels via intermediaire organisaties, inclusief overheden.

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
<ul style="list-style-type: none"> • Type instrument: projectsubsidies <p>Voorbeelden van acties</p> <p><i>Transparantie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerkvorming tussen bestaande publieke instrumenten en private sector versterken. • Breed voorlichtings- en activeringsprogramma voor MKB ondernemers gericht op alternatieve financieringsmogelijkheden. • Ontwikkeling van een clusterspecifieke (online) toolkit voor het vinden van regionale en nationale financiering. <p><i>Readiness</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Business development voor het opwerken van business cases. • Hulp bij het schrijven van businessplannen en/of nieuwe vormen van financieren (kredietunies, crowd funding). <p><u>Financiering voor innovatieve technologische ontwikkelingen</u></p> <p>Om de financiering van innovatieve technologische ontwikkelingen in het MKB te verbeteren, worden middelen beschikbaar gesteld voor investeringen gericht op het verbeteren via nieuwe technologieën, knowhow en organisatorische ontwikkelingen. Veel MKB bedrijven ondervinden drempels om zelf te innoveren: ze hebben niet het netwerk of de kennis/expertise en zijn niet ‘investment-ready’. Te ondersteunen projecten kunnen vorm krijgen als een bedrijfsregeling ter stimulering van technologische- en milieu-innovaties in het MKB, bij voorkeur in gezamenlijk verband waardoor ook risico’s worden gespreid. In een dergelijke regeling kunnen instrumenten als subsidies, leningen en garanties gecombineerd worden. Hiermee wordt direct bijgedragen aan het stimuleren van private R&D uitgaven. Activiteiten kunnen zich richten op verbetering van de kennispositie, interne procesverbetering, introductie van innovatieve/nieuwe systemen of technologieën en uitwisseling van onderzoekers/kennisswerkers.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Het stimuleren van investeringen door het MKB in interne bedrijfsprocessen (onderzoek- en ontwikkelingsactiviteiten) die leiden tot vernieuwde producten, diensten en productiemethoden. 	

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
<ul style="list-style-type: none"> • Doelgroepen: Organisaties (waaronder overheden) die regelingen en Financiële instrumenten opzetten voor innovatieve MKB bedrijven die innoveren. • Type instrument: Regelingen (mogelijk) gecombineerd met financieringsinstrumenten (leningen, garanties en deelnemingen). <p><i>Voorbeelden van acties</i></p> <p>Het ondersteunen van technologische en milieu innovaties, haalbaarheidsstudies en het verstrekken van subsidies voor introductie van nieuwe (technologische) systemen/materialen/concepten in de eigen organisatie. Hierbij wordt vooral ingezet op een aanpak per niche of cluster via een groep van (gelijkwaardige) MKB bedrijven.</p> <p><u>Proof of concept financiering</u></p> <p>Om deze fase te helpen overbruggen, worden middelen beschikbaar gesteld om de omzetting van ideeën in concrete producten of diensten te bevorderen. Door deze Proof of concept financiering worden middelen ingezet op de verbetering van de toegang tot het (beschikbare) kapitaal, haalbaarheidsstudies en de ondersteuning van business case ontwikkeling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten met behulp van het verstrekken van kapitaal aan innovatieve projecten van MKB-ers. • Doelgroepen: startende en doorgroeiende MKB bedrijven die innoveren, overheden die Financiële instrumenten opzetten. • Type instrument: Financieringsinstrumenten (w.o. leningen) subsidies voor haalbaarheidsstudies, procesgeld voor toeleiding van bedrijven naar de financieringsmogelijkheden en de ondersteuning van business cases. <p><i>Voorbeelden van acties</i></p> <p>Met een Financieringsinstrument wordt financiering geboden aan ondernemingen voor het uitwerken van ideeën tot werkende prototypen.</p>	

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

Innovatiefinanciering

Om zowel starters als bestaande bedrijven te financieren voor het verder commercialiseren van productie en verkoop worden middelen beschikbaar gesteld voor innovatiefinanciering. Het moet hier nadrukkelijk gaan om investeringen voor nieuwe product-marktcombinaties. Van belang hierbij is dat er altijd sprake moet zijn van private cofinanciering.

Financiële prognoses over de ontwikkeling van het bedrijf zijn bij groei betrouwbaarder dan bij innovatie. Toch blijkt uit onderzoek[2] dat ook voor deze fase een groot tekort is aan financiering in West-Nederland.

- Doel: Het verstrekken van kapitaal aan MKB-ers om een innovatief product op de markt te brengen.
- Doelgroepen: startend en doorgroeiend MKB, overheden die Financiële instrumenten opzetten.
- Type instrument: financieringsinstrumenten.

Voorbeelden van acties

Met behulp van een Financieel instrument kunnen deelnemingen en leningen voor het vermarkten van nieuwe product marktcombinaties beschikbaar worden gesteld.

[1] Een veelgebruikte indeling om vast te stellen welke ontwikkeling een innovatie doormaakt is het Technology Readiness Level (TRL). Door dit model te combineren met de (financieel organisatorische) ontwikkeling van een onderneming ontstaat er een goed beeld van de groei in readiness.

[2] *‘Financiering bij innovatie en groei in het MKB in Randstad Zuid’* en *‘Financiering bij innovatie en groei in het MKB in Randstad Noord’*, Syntens, 2012

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

Leidende principes voor de selectie van operaties

Kansen voor West zal het projectselectiesysteem vernieuwen. Dat gebeurt gezamenlijk met de andere drie landsdelige OP's. Zo komt er een gezamenlijke beleidsregel voor het beoordelingskader van projecten en gaan alle OP's werken met een uniforme kwaliteitstoets door onafhankelijke deskundigen. Kansen voor West II blijft het "First Come First Serve" principe trouw. Echter houdt uitdrukkelijk de optie open om een tender uit te zetten als onderdelen van het programma extra activering nodig hebben. Voor de selectie van projecten wordt uitgegaan van een systeem op basis van een minimumscore op vooraf bepaalde kwaliteitscriteria. Om daarmee die projecten te kunnen selecteren die een substantiële bijdrage leveren aan het programma. Daarvoor worden projecten getoetst aan de relevante vigerende beleidskaders, en worden ze voorgelegd aan een onafhankelijke expertcommissie aan de hand van een uniform landelijk beoordelingssysteem. Op basis van dit onafhankelijke advies zal de MA ten slotte een formeel besluit nemen over toewijzing dan wel afwijzing van projecten. Waar er sprake is van steun aan het grootbedrijf zal de MA erop toezien dat dit niet ten koste gaat van de werkgelegenheid van dit bedrijf in bestaande locaties binnen de Europese Unie.

In globale zin volgt de beoordeling het uniforme beoordelingskader dat door de vier landsdelige OP's in Nederland gezamenlijk wordt opgesteld en gepubliceerd. Het volgt daarbij de volgende twee stappen:

1. Beleidsmatige beoordeling

Als eerste wordt de projectaanvraag beleidsmatig beoordeeld door de MA op de vraag, in hoeverre het bijdraagt aan de relevante vigerende regionale beleidskaders en de doelstellingen van het OP. Hierbij zal worden gekeken naar de specifieke bijdrage aan de doelstelling en de indicatoren van het programma, of het een cross-over actie betreft, en wat het schaaffect/ impact van de actie is op het OP. Op basis van deze beleidsmatige beoordeling volgt een positief of negatief besluit. Bij een negatief besluit ontvangt de aanvrager een gemotiveerde afwijzingsbeschikking en bij een positief besluit gaat het voorstel door naar fase 2.

2. Onafhankelijke deskundigen commissie

Voor de inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van het project wordt een beoordelingscommissie met experts ingesteld, die onafhankelijk advies geven

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
-------------------------------	--

op basis van een score op vooraf opgestelde criteria. Voor de leden van de beoordelingscommissie wordt een profiel opgesteld en kunnen alle stakeholders kandidaten aandragen. De leden van de beoordelingscommissie worden door het CvT benoemd. De criteria waarop de beoordelingscommissie projectvoorstellen beoordeelt, zijn gebaseerd op vijf basisuitgangspunten en zijn nader uitgewerkt in het beoordelingskader. De uitgangspunten zijn: de mate waarin het voorstel bijdraagt aan het OP (zoals aan de RIS3 strategie van focus op cross-overs), de mate van innovativiteit, de kwaliteit van de businesscase/ het businessplan, de kwaliteit van het project en duurzaamheid. De bijdrage aan de duurzaamheidsagenda is daarmee expliciet onderdeel van de projectselectie. De duurzaamheidspunten waarop beoordeeld moet worden zijn:

- De ecologische duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan efficiënt gebruik van hulpbronnen, milieumaatregelen, klimaatadaptatie en –mitigatie, herstelvermogen voor rampen, risicopreventie en –beheer.
- De sociale duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan (sociale) participatie, verrijking cultuur, veiligheid, gezondheid en onderwijs.
- Bijdrage aan de maatschappelijke uitdagingen zoals verwoord in het Operationeel Programma en de RIS3.

Het uitgangspunt voor weging van de criteria is, dat projecten een hoge minimale kwaliteit dienen te hebben. Er moeten ten minste 70 van de 100 punten behaald worden. De beoordelingscriteria worden in samenwerking met de beoordelingscommissie in detail uitgewerkt. Deze criteria zijn voor heel Nederland gelijk en gelden voor alle investeringsprioriteiten, maar de weging zal verschillen per prioritaire as.

Ten slotte zal bij het bereiken van een vooraf bepaalde minimale score een positief advies verstrekt worden aan de MA voor financiering van het project uit het programma. Naast de beleidsbeoordeling en de inhoudelijke beoordeling door de deskundigencommissie zal er een financieel-technische beoordeling op aspecten als staatssteun, maar ook gelijke kansen, door de MA plaatsvinden.

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
Gepland gebruik van financieringsinstrumenten	
<p>Er wordt overwogen om een deel van de activiteiten in lijn met de RIS3 West-Nederland via financieringsinstrumenten (leningen, garanties, deelnemingen) in te zetten. Het gaat daarbij met name om het verschaffen van kapitaal aan het MKB voor de financiering van innovaties zoals eerder beschreven onder het specifieke doel kapitaal. Tot op heden is er veel onderzoek gedaan naar de situatie op de kapitaalmarkt in West-Nederland. Deze hebben reeds inzage gegeven in de knelpunten van het kapitaaltekort. Een ex-antebeoordeling conform de EU-vereisten heeft voorsnog nog niet plaatsgevonden.</p> <p>De intentie is na goedkeuring van het OP door de Europese Commissie dit ex-anteonderzoek af te ronden conform artikel 37 lid 2 van Verordening (EU) 1303/2013. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek zal het gebruik van financieringsinstrumenten nader worden ingekaderd.</p>	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën
Niet van toepassing	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
CO01	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			370,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO02	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			203,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO03	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat andere financiële steun dan subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			100,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO04	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat niet-financiële steun ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			67,00	Eigengegevensverzameling	Jaarlijks

Investeringsprioriteit		1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
CO06	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			78.050.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			19.900.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO26	Onderzoek, innovatie: Aantal ondernemingen dat samenwerkt met onderzoeksinstituten	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			189,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO27	Onderzoek, innovatie: Particuliere investeringen die gelijke tred houden met overheidssteun voor innovatie of O&O-projecten	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			97.950.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

Investeringprioriteit		1b - Bevordering van de bedrijfsinvesteringen in O&I, de ontwikkeling van koppelingen en synergieën tussen ondernemingen, centra voor onderzoek en ontwikkeling, en het hoger onderwijs, met name het bevorderen van investeringen in product- en dienstenontwikkeling, overdracht van technologie, sociale innovatie, eco-innovatie, toepassingen voor overheidsdiensten, stimulering van de vraag, netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, en ondersteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie, in het bijzonder in ontsluitingstechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
CO28	Onderzoek, innovatie: Aantal ondersteunde ondernemingen om nieuw op de markt producten te introduceren	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			100,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO29	Onderzoek, innovatie: Aantal ondersteunde ondernemingen om voor het bedrijf nieuwe producten te introduceren	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			370,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.7 Sociale innovatie, transnationale samenwerking en de bijdrage aan thematische doelstellingen 1-7

Prioritaire as	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie
Niet van Toepassing	

2.A.8 Prestatiekader

Tabel 6: Prestatiekader van de prioritaire as (per fonds en, voor het EFRO en het ESF, per regio-categorie)

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie							
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018	Uiteindelijke doelstelling (2023)	Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie											
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)			Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de
						M	W	T	M	W	T		indicator, in voorkomend geval
CO01	O	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			20			370,00	Eigen gegevensverzameling	Benodigde directe ondersteuning van ondernemingen om tot valorisatie te komen.
F101	F	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten voor het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie.	Euro	EFRO	Meer ontwikkeld			82815721			306.724.893,00	Eigen gegevensverzameling	De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten. Heeft het project de vorm van een fonds, dan tellen de totale subsidiabele kosten op fondsniveau.
KIS1	I	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij gestarte projecten.	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			111			370,00	Eigen gegevensverzameling	De indicator is een weergave van de inzet in de actielijnen: 1- Samenwerking MKB en kennisinstellingen met als doel valorisatie. 2- Toepassen nieuwe kennis bij eindgebruikers (proeftuinen en demonstratiecentra). 3- Financiering voor innovatieve technologische ontwikkelingen. 4- Proof of Concept financiering 5- Innovatiefinanciering

Aanvullende kwalitatieve informatie over het opstellen van het prestatiekader

KIS1 Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij gestarte projecten.

DEFINITIE

Het aantal ondernemingen dat steun ontvangt vanuit het OP, in welke vorm dan ook en ongeacht of de steun staatssteun is of niet. Een onderneming telt als “ondersteund” als deze actief en gericht iets uit het project ontvangt dat een substantiële waarde vertegenwoordigt (euro’s, advies, begeleiding, matching etc.). Een onderneming die bijvoorbeeld deelneemt aan een seminar, of wordt bezocht voor een algemeen gesprek, telt normaliter niet als

“ondersteund”. Dit tenzij het bij de deelname aan een seminar om een specifiek evenement gaat, waarbij de deelname wel een substantiële waarde vertegenwoordigt en de prijs die voor deelname moet worden betaald, substantieel lager is dan de prijs die zonder EFRO-steun had moeten worden betaald. Een onderneming die een individueel adviestraject volgt, wordt doorgaans wel als “ondersteund” gerekend.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de EFRO inzet in vijf verschillende actielijnen. Voor iedere actielijn is een inschatting gemaakt op basis van de ervaringen met dergelijke projecten. Het gaat dan om: **1- Samenwerking MKB en kennisinstellingen met als doel valorisatie.** 45 projecten geven steun aan gemiddeld 4 ondernemingen/project. Totaal steun aan 180 ondernemingen. Een project krijgt een gemiddelde steun van 1 mln. euro, waarmee de totale steun 45 mln. euro bedraagt. Dit is 40% van de hele prioriteitsas. **2- Toepassen nieuwe kennis bij eindgebruikers (proeftuinen en demonstratiecentra).** 18 projecten geven steun aan gemiddeld 5 ondernemingen/project. Totaal steun aan 90 ondernemingen. Een project krijgt een gemiddelde steun van 2 mln. euro, waarmee de totale steun ruim 35 mln. euro bedraagt. Dit is 32% van de hele prioriteitsas. **3- Financiering voor innovatieve technologische ontwikkelingen.** Het FI geeft steun aan gemiddeld 8 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van bijna 400.000 euro, waarmee de totale steun ruim 3 mln. euro bedraagt. Dit is 3% van de hele prioriteitsas. **4- Proof of Concept financiering.** Het FI geeft steun (lening, garantie, deelneming) aan gemiddeld 22 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van 245.000 euro, waarmee de totale steun ruim 5 mln. euro bedraagt. Dit is 5% van de hele prioriteitsas. **5- Innovatiefinanciering.** Het FI geeft steun (lening, garantie, deelneming) aan gemiddeld 70 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van 450.000 euro, waarmee de totale steun ruim 23 mln. euro bedraagt. Dit is 21% van de hele prioriteitsas. Naar verwachting zal 30% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018, gebaseerd op de ervaring van eerdere programma's. Voor FI's telt het aantal betaalde leningen, deelnemingen en garanties als mee te tellen realisatie. De streefwaarde van 30% wordt verklaard door de relatief lange aanlooptijd die nodig is voor het opstarten van financiële instrumenten, een behoorlijk deel van deze prioritaire as. Door deze aanlooptijd kunnen de leningen, garanties en deelnemingen relatief laat worden aangegaan. Andere oorzaak is een gefaseerde openstelling van het subsidiedeel om voldoende sturing op de focus van het programma te houden.

Output (C001) Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt

DEFINITIE

Het aantal ondernemingen dat steun ontvangt vanuit het OP, in welke vorm dan ook en ongeacht of de steun staatssteun is of niet. Een onderneming telt als “ondersteund” als deze actief en gericht iets uit het project ontvangt dat een substantiële waarde vertegenwoordigt (euro's, advies, begeleiding, matching etc.). Een onderneming die bijvoorbeeld deelneemt aan een seminar, of wordt bezocht voor een algemeen gesprek, telt normaliter niet als “ondersteund”. Dit tenzij het bij de deelname aan een seminar om een specifiek evenement gaat, waarbij de deelname wel een substantiële waarde

vertegenwoordigt en de prijs die voor deelname moet worden betaald, substantieel lager is dan de prijs die zonder EFRO-steun had moeten worden betaald. Een onderneming die een individueel adviestraject volgt, wordt doorgaans wel als “ondersteund” gerekend. Het gaat uitsluitend om vastgestelde projecten, dat wil zeggen gerealiseerd en uitbetaald.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de EFRO inzet in vijf verschillende actielijnen. Voor iedere actielijn is een inschatting gemaakt op basis van de ervaringen met dergelijke projecten. Het gaat dan om: **1- Samenwerking MKB en kennisinstellingen met als doel valorisatie.** 45 projecten geven steun aan gemiddeld 4 ondernemingen/project. Totaal steun aan 180 ondernemingen. Een project krijgt een gemiddelde steun van 1 mln. euro, waarmee de totale steun 45 mln. euro bedraagt. Dit is 40% van de hele prioriteitsas. **2- Toepassen nieuwe kennis bij eindgebruikers (proeftuinen en demonstratiecentra).** 18 projecten geven steun aan gemiddeld 5 ondernemingen/project. Totaal steun aan 90 ondernemingen. Een project krijgt een gemiddelde steun van 2 mln. euro, waarmee de totale steun ruim 35 mln. euro bedraagt. Dit is 32% van de hele prioriteitsas. **3- Financiering voor innovatieve technologische ontwikkelingen.** Het FI geeft steun aan gemiddeld 8 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van bijna 400.000 euro, waarmee de totale steun ruim 3 mln. euro bedraagt. Dit is 3% van de hele prioriteitsas. **4- Proof of Concept financiering.** Het FI geeft steun (lening, garantie, deelneming) aan gemiddeld 22 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van 245.000 euro, waarmee de totale steun ruim 5 mln. euro bedraagt. Dit is 5% van de hele prioriteitsas. **5- Innovatiefinanciering.** Het FI geeft steun (lening, garantie, deelneming) aan gemiddeld 70 ondernemingen. Een onderneming krijgt een gemiddelde steun van 450.000 euro, waarmee de totale steun ruim 23 mln. euro bedraagt. Dit is 21% van de hele prioriteitsas. Naar verwachting zal 5% van de streefwaarde kunnen worden vastgesteld in 2018, gebaseerd op de ervaring van eerdere programma's. Voor FI's telt het aantal betaalde leningen, deelnemingen en garanties als mee te tellen realisatie.

F101 Gecertificeerde totale subsidiabele kosten voor het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie.

DEFINITIE

De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten. Heeft het project de vorm van een fonds, dan tellen de totale subsidiabele kosten op fondsniveau.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de inzet in vijf verschillende actielijnen. De totale subsidiabele kosten zijn gebaseerd op de gecertificeerde kosten zoals opgenomen in de betaalaanvraag. Met het bepalen van de mijlpaal 2018 worden de jaartranches gevolgd. Eind 2018 moeten conform de “n+3-regel” de

jaartranches 2014 en 2015 zijn uitgegeven. Deze jaartranches maken 27% van het totale budget uit. Daarom is de mijlpaal 2018 gezet op 27% van de geraamde totale programmaomvang (EFRO en cofinancieringen) in deze prioriteit.

2.A.9 Categorieën steunverlening

De categorieën steunverlening die overeenkomen met de inhoud van de prioritaire as, op basis van een door de Commissie vastgestelde nomenclatuur, en indicatieve uitsplitsing van door de Unie verleende steun.

Tabellen 7-11: Categorieën steunverlening

Tabel 7: Dimensie 1: Steunverleningsgebied

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	056. Investerings in infrastructuur, capaciteit en uitrusting in kmo's, direct gekoppeld aan onderzoeks- en innovatieactiviteiten	11.258.690,00
ERDF	Meer ontwikkeld	057. Investerings in infrastructuur, capaciteit en uitrusting in grote bedrijven, direct gekoppeld aan onderzoeks- en innovatieactiviteiten	2.792.155,00
ERDF	Meer ontwikkeld	058. Onderzoeks- en innovatie-infrastructuur (openbaar)	2.792.155,00
ERDF	Meer ontwikkeld	060. Onderzoeks- en innovatie-activiteiten in openbare onderzoekscentra en kenniscentra, waaronder netwerkactiviteiten	2.792.155,00
ERDF	Meer ontwikkeld	061. Onderzoeks- en innovatie-activiteiten in particuliere onderzoekscentra, waaronder netwerkactiviteiten	2.882.225,00
ERDF	Meer ontwikkeld	062. Technologie-overdracht en samenwerking tussen universiteiten en bedrijven, vooral voor kmo's	22.517.379,00
ERDF	Meer ontwikkeld	063. Clusterondersteuning en zakelijke netwerken, vooral voor kmo's	9.006.952,00
ERDF	Meer ontwikkeld	064. Onderzoeks- en innovatieprocessen in kmo's (inclusief voucherregelingen, proces-, ontwerp-, service- en sociale innovatie)	22.517.379,00
ERDF	Meer ontwikkeld	067. kmo-ontwikkeling, steun voor ondernemerschap en incubatie (waaronder steun voor afgeleide activiteiten)	36.027.809,00

Tabel 8: Dimensie 2: Financieringsvorm

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Niet-terugvorderbare subsidie	72.085.963,00
ERDF	Meer ontwikkeld	03. Ondersteuning door middel van financieringsinstrumenten: risico- en durfkapitaal of gelijkwaardig	13.500.312,00
ERDF	Meer ontwikkeld	04. Ondersteuning door middel van financieringsinstrumenten: lening of gelijkwaardig	27.000.624,00

Tabel 9: Dimensie 3: Soort gebied

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Grote stedelijke gebieden (dichtbevolkt > 50 000 inwoners)	112.586.899,00

Tabel 10: Dimensie 4: Territoriale verwezenlijkingsmechanismen

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Geïntegreerde territoriale investering – stedelijk	5.285.342,00
ERDF	Meer ontwikkeld	07. Niet van toepassing	107.301.557,00

Tabel 11: Dimensie 6: secundair ESF-thema (alleen ESF en YEI)

Prioritaire as		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

2.A.10 Overzicht van het voorgenomen gebruik van technische bijstand, inclusief eventuele maatregelen voor het versterken van de bestuurlijke capaciteit van de autoriteiten die betrokken zijn bij het beheer en besturen van de programma's en de begunstigen (in voorkomend geval) (per prioritaire as)

Prioritaire as:		1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	
-----------------	--	--	--

2.A.1 Prioritaire as

Identificatiecode van de prioritaire as	2
Titel van de prioritaire as	Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren

- De volledige prioritaire as zal uitsluitend door financieringsinstrumenten worden uitgevoerd
- De volledige prioritaire as zal uitsluitend worden uitgevoerd door financieringsinstrumenten die op EU-niveau zijn opgezet
- De volledige prioritaire as zal aan de hand van door de gemeenschap aangestuurde lokale ontwikkeling worden uitgevoerd
- Voor het ESF: De gehele prioritaire as is bedoeld voor sociale innovatie of transnationale samenwerking of beide

2.A.2 Motivering voor het vaststellen van een prioritaire as met betrekking tot meer dan één regiocategorie, thematische doelstelling of fonds (waar van toepassing)

2.A.3 Fonds, regiocategorie en berekeningsgrondslag voor steun van de Unie

Fonds	Regiocategorie	Berekeningsgrondslag (totale subsidiabele uitgaven of subsidiabele publieke uitgaven)	Regiocategorie voor ultraperifere regio's en noordelijke dunbevolkte regio's (indien van toepassing)
ERDF	Meer ontwikkeld	Totaal	

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	4a
Benaming van de investeringsprioriteit	Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de	3
--------------------------	---

specifieke doelstelling	
Benaming van de specifieke doelstelling	Het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen in het totale energieverbruik van landsdeel West.
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Door middel van vraagbundeling en het benutten van (cross-overs van) hernieuwbare energiebronnen wordt ingezet om de achterstand in de toepassing van hernieuwbare energie in te lopen.</p> <p>In het stedelijk deel van West-Nederland, met name Zuid-Holland, aangevuld met een aantal glastuinbouwgebieden, is groot potentieel voor uitbreiding en verduurzaming van bestaande en het aanleggen van nieuwe lokale warmtenetten, op basis van benutting van hernieuwbare energie gecombineerd met restwarmte (uit de industrie en lokaal uit kassen) en winning van (diepe en ondiepe) aardwarmte. Dit wordt onderstreept door het onbenutte potentieel van industriële restwarmte en de recente ervaringen met aardwarmteprojecten. Door benutting van aard- en restwarmte voor de verwarming van ruimtes wordt bespaart op het laagwaardig gebruik van aardgas. Door slimme netten met meerdere, eventueel uitwisselbare warmtebronnen en meerdere warmtevragers tot stand te brengen, kunnen langjarige wederzijdse afhankelijkheden tussen een specifieke warmtebron en de afnemer worden beperkt.</p> <p>In de overige delen van West-Nederland liggen de mogelijkheden vooral in een duurzame opwekking van elektriciteit. Omdat het niet mogelijk is met één techniek de gehele vraag naar duurzame energie op te lossen ligt ook hier de nadruk op het realiseren van combinaties van energiebronnen zoals opwekking door zonnepanelen, windmolens, getijdenstroom en warmtekrachtinstallaties op groengas of biomassa.</p> <p>In aansluiting op het nationaal Energieakkoord wordt het potentieel van West-Nederland benut om door vraagbundeling en cross-overs tussen energiedragers een slimme uitrol van duurzame energieopwekking en toepassing te realiseren. De nadruk zal daarbij liggen op uitrol van warmte- koudetechnieken en -netten, slimme energiedistributiesystemen en overige technieken van duurzame- energieopwekking. Te denken valt aan aardwarmte, getijdenstroom, kassenwarmte, zon- en windenergie. Door ondersteuning van de toepassing van nieuwe producten en diensten of aanpakken wordt ervaring opgedaan en uitrol bevordert.</p> <p>Voor de toepassing van biomassa wordt, in aansluiting op het regeerakkoord en het Energieakkoord, een zo hoogwaardig mogelijke inzet nagestreefd. De te ondersteunen activiteiten zijn daarbij gericht op het toepassen van bio based grondstoffen als vorm van hernieuwbare energie met nadrukkelijke aandacht voor de duurzaamheid en de economische waarde van biomassa. In deze benadering wordt uitgegaan van gesloten systemen (zoals vergisters) in plaats van verbranding. Indien er toch sprake is van ongewenste emissies in het bijzonder die van fijnstof zal worden toegezien dat deze binnen de gestelde</p>

	emissieplafonds blijven en van efficiënte afvang technologieën voorzien worden.
--	---

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		3 - Het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen in het totale energieverbruik van landsdeel West.						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
4.1.3	Percentage hernieuwbare energie in het totale energiegebruik in Landsdeel West.	percentage	Meer ontwikkeld	3,60	2013	16,00	www.klimaatmonitor.databank.nl	jaarlijks

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigden

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
Acties voor specifieke doelstelling 3: Het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen in het totale energieverbruik van landsdeel West.	
<p>De actielijn faciliteert initiatieven gericht op het opschalen van duurzame opwekking en toepassing restwarmte door middel van het ondersteunen van projecten gericht op uitrol. Hierbij wordt kapitaal in de vorm van garanties en leningen verstrekt voor de onrendabele top van goede business cases. Andere acties die voor ondersteuning in aanmerking kunnen komen zijn procesgerichte acties om de energieprojecten te realiseren. Ook kunnen ondernemers de ontwikkeling van producten en diensten aanpakken op het vlak van energiebesparing en toepassing duurzame energie en het toepassen van gebruik van restwarmte en hernieuwbare energievormen.</p> <p>Ter stimulering van het optimaal benutten van biomassa wordt primair ingezet op het ondersteunen van projecten voor de uitrol van het gebruik van biomassa als hernieuwbare energiebron. Dat kan door het beschikbaar stellen van kapitaal in de vorm van garanties en leningen, en het verstrekken van subsidies voor de onrendabele top van op termijn goede business cases. Andere acties die voor ondersteuning in aanmerking komen kunnen gericht zijn op het ondersteunen van ondernemers die als core business de toepassing van biomassa als onder meer hernieuwbare energiebron hebben.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Het realiseren van een groter aandeel aan duurzame opwekking en toepassing van restwarmte in de energiemix en de slimme toepassing van biomassa. • Doelgroepen: Bedrijven, woningbouwcorporaties, intermediaire organisaties, maatschappelijke instellingen en overheden in de rol als facilitator, procescoördinator en launching customer, alsmede onderwijs en kennisinstellingen. • Type instrumenten: Subsidies, leningen en garantstellingen. <p>Voorbeelden van acties</p> <p>Uitrol van gezamenlijke duurzame vormen van energie opwekking (zoals zon, wind en geothermie) en de uitrol van best practices voor de ontwikkeling van gecombineerde concepten van energiebronnen, op bijvoorbeeld bedrijventerreinen en de inpassing ervan binnen bestaande netwerken waaronder</p>	

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
<p>Smart Grids.</p> <p>Subsidieregeling voor haalbaarheidsonderzoeken en testen van de technisch uitvoerbaarheid van hernieuwbare energiesystemen, en naar de initiële (de investering en besturing van koude/warme stroom) en structurele kosten (werking systeem en onderhoud) ervan.</p> <p>Met behulp van garanties en leningen en eventueel subsidies voor de onrendabele top van goede business cases voor uitrol en toepassing van hernieuwbare energiebronnen.</p> <p>Het optimaliseren van de biomassaketten voor verwerking van biomassa uit natuurgebieden.</p> <p>Het ondersteunen van marktintroducties van kleinschalige biomassa energie productie zoals monovergisters.</p>	

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
<p>Leidende principes voor de selectie van projecten</p> <p>Kansen voor West zal het projectselectiesysteem vernieuwen. Dat gebeurt gezamenlijk met de andere drie landsdelige OP's. Zo komt er een gezamenlijke beleidsregel voor het beoordelingskader van projecten en gaan alle OP's werken met een uniforme kwaliteitstoets door onafhankelijke deskundigen. Kansen voor West II blijft het "First Come First Serve" principe trouw. Echter houdt uitdrukkelijk de optie open om een tender uit te zetten als onderdelen van het programma extra activering nodig hebben. Voor de selectie van projecten wordt uitgegaan van een systeem op basis van een minimumscore op vooraf bepaalde kwaliteitscriteria. Om daarmee die projecten te kunnen selecteren die een substantiële bijdrage leveren aan het programma. Daarvoor worden projecten getoetst aan de relevante vigerende beleidskaders, en worden ze voorgelegd aan een onafhankelijke expertcommissie aan de hand van een uniform landelijk beoordelingssysteem. Op basis van dit onafhankelijke advies zal de MA ten slotte een formeel besluit nemen over toewijzing dan wel afwijzing van projecten. Waar er sprake is van steun aan het grootbedrijf zal de MA erop toezien dat dit niet ten koste gaat van de werkgelegenheid van dit bedrijf in bestaande locaties binnen de Europese Unie.</p> <p>In globale zin volgt de beoordeling het uniforme beoordelingskader dat door de vier landsdelige OP's in Nederland gezamenlijk wordt opgesteld en</p>	

gepubliceerd. Het volgt daarbij de volgende twee stappen:

1. Beleidsmatige beoordeling

Als eerste wordt de projectaanvraag beleidsmatig beoordeeld door de MA op de vraag, in hoeverre het bijdraagt aan de relevante vigerende regionale beleidskaders en de doelstellingen van het OP. Hierbij zal worden gekeken naar de specifieke bijdrage aan de doelstelling en de indicatoren van het programma, of het een cross-over actie betreft, en wat het schaaffect/ impact van de actie is op het OP. Op basis van deze beleidsmatige beoordeling volgt een positief of negatief besluit. Bij een negatief besluit ontvangt de aanvrager een gemotiveerde afwijzingsbeschikking en bij een positief besluit gaat het voorstel door naar fase 2.

2. Onafhankelijke deskundigen commissie

Voor de inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van het project wordt een beoordelingscommissie met experts ingesteld die onafhankelijk advies geven op basis van een score op vooraf opgestelde criteria. Voor de leden van de beoordelingscommissie wordt een profiel opgesteld en kunnen alle stakeholders kandidaten aandragen. De leden van de beoordelingscommissie worden door het CvT benoemd.

De criteria waarop de beoordelingscommissie projectvoorstellen beoordeeld zijn gebaseerd op met name drie basisuitgangspunten en zijn nader uitgewerkt in het beoordelingskader. De uitgangspunten zijn: de kwaliteit van de businesscase/ het businessplan, de kwaliteit van het project en duurzaamheid. De bijdrage aan de duurzaamheidsagenda is daarmee expliciet onderdeel van de projectselectie en zal voor low carbon een zwaar gewicht krijgen waarbij een hoge score wordt behaald als de bijdrage aan gebruik van hernieuwbare vormen van energie hoog is. De duurzaamheidspunten waarop beoordeeld moet worden zijn:

- De ecologische duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan efficiënt gebruik van hulpbronnen, milieumaatregelen, klimaatadaptatie en –mitigatie, herstelvermogen voor rampen, risicopreventie en –beheer.
- De sociale duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan (sociale) participatie, verrijking cultuur, veiligheid, gezondheid en onderwijs.

Het uitgangspunt voor weging van de criteria is, dat projecten een hoge minimale kwaliteit dienen te hebben, er moeten 70 uit 100 punten behaald worden. De beoordelingscriteria worden in samenwerking met de beoordelingscommissie in detail uitgewerkt. Deze criteria zijn voor heel Nederland gelijk en gelden voor alle investeringsprioriteiten, maar de weging zal verschillen per prioritaire as.

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
Ten slotte zal bij het bereiken van een vooraf bepaalde minimale score een positief advies verstrekt worden aan de MA voor financiering van het project uit het programma. Naast de beleidsbeoordeling en de inhoudelijke beoordeling door de deskundigencommissie zal er een financieel-technische beoordeling op aspecten als staatssteun, maar ook gelijke kansen, door de MA plaatsvinden	

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
Er wordt overwogen om een deel van de activiteiten via financieringsinstrumenten (leningen, garanties, deelnemingen) in te zetten. Tot op heden is er veel onderzoek gedaan, maar er heeft nog geen ex-antebeoordeling conform artikel 37 lid 2 van Verordening (EU) 1303/2013 plaatsgevonden. De intentie is na goedkeuring van het OP door de Europese Commissie deze ex-antebeoordeling af te ronden.	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen
Majeure projecten worden binnen het programma op dit terrein niet uitgesloten, op dit moment is dit nog niet bekend. De bijdrages vanuit het programma zullen nooit zeer hoog zijn, maar de totale kosten van een uitrolproject met een financieringstekort kunnen de limiet wel overschrijden.	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		4a - Bevordering van de productie en de distributie van energie uit hernieuwbare bronnen					
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie

					M	W	T		van de verslaggeving
CO01	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			144,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO02	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			126,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO03	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat andere financiële steun dan subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			18,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO06	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			8.905.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			8.905.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO30	Hernieuwbare energiebronnen:	MW	EFRO	Meer ontwikkeld			40,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

	Extra capaciteit van hernieuwbare energieproductie							meling	
2.b	Extra capaciteit aan restwarmte	MW	EFRO	Meer ontwikkeld			45,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
2.c	Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie	Acties	EFRO	Meer ontwikkeld			120,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
2.d	Aantal leningen en garanties gericht op het wegnemen van financieringsobstakels op het gebied van hernieuwbare energie	Leningen en garanties	EFRO	Meer ontwikkeld			18,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
2.e	Aantal stimuleringsprojecten gericht op investeringen in hernieuwbare energie	Stimuleringsprojecten	EFRO	Meer ontwikkeld			6,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	4c
Benaming van de investeringsprioriteit	Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de specifieke doelstelling	4
Benaming van de specifieke doelstelling	Het verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving.
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Door middel van vraagbundeling wordt een schaalvergroting van de slimme uitrol van energiebesparende projecten en duurzame energie opwekking in de bouw gerealiseerd.</p> <p>De gebouwde omgeving in Nederland is verantwoordelijk voor ruim 40% van het energieverbruik. Diverse experimenten en onderzoeken hebben aangetoond dat hier gemiddeld meer dan 30% kan worden bespaard[1]. Vooral het energiegebruik in de bestaande bouw kan worden teruggedrongen.</p> <p>Door middel van het in de praktijk uittesten van nieuwe samenwerkingsmodellen gericht op vraagbundeling, het ontwikkelen en vermarkten van geïntegreerde energie besparingspakketten, ontzorging van de eindgebruikers en op de doelgroep toegesneden financieringsconstructies wordt een bredere uitrol voorbereid. Daarmee wordt de grootschalige verduurzaming van de gebouwde omgeving, met name in de bestaande bouw, inclusief het maatschappelijk vastgoed gefaciliteerd. De nadruk zal daarbij liggen op renovatieprojecten en transformaties.</p> <p>[1] Monitoregevens over de periode 2008-2011 geven aan dat bij naar schatting 950.000 woningen de energieprestatie met 20-30% is verbeterd (Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving van 28 juni 2012). In het Energieakkoord is dan ook afgesproken jaarlijks 300.000 woningen te verbeteren hetgeen correspondeert met een energiebesparing van ten minste 30%. Recente projecten tonen aan dat dit realistische reductiepercentages zijn.</p>

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		4 - Het verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving.						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
4.1.2	Aandeel huishoudens met een A++, A+ en A _r energielabel in landsdeel West	%	Meer ontwikkeld	3,00	2013	13,00	Agentschap NL	Jaarlijks

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigen

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
<p>Acties voor specifieke doelstelling 4: Het verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving</p> <p>De actielijn zet in op de benodigde schaalvergroting voor de slimme uitrol van energiebesparing en opwekking van duurzame energie in de bestaande bouw. De nadruk zal vooral liggen op het integreren van duurzame energie bij renovatie- en transitieprojecten. Daarnaast is het wenselijk dat er middelen beschikbaar zijn voor de financiering van processen die de vraagbundeling en business case advisering mogelijk maken. Met ondersteuning van het EFRO zou bij deze schaalprojecten een rol gespeeld kunnen worden door consortia die hiermee aan de slag willen gaan een subsidie voor het proces te verstrekken. Ook kan hierbij worden gedacht aan het opzetten van of bijdragen aan (een) fonds(en) die de investeringsrisico's van de deelnemers aan de consortia beperken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Het realiseren van schaalvergroting ter bevordering van een slimme uitrol van energiebesparende maatregelen en maatregelen ter stimulering van de opwekking van duurzame energie in de bestaande bouw. • Doelgroepen: partijen betrokken bij business case ontwikkeling, energiebedrijven, overheden, corporaties en organisaties die vraagbundeling in de bebouwde omgeving tot stand brengen, bouwbedrijven. • Type instrument: Subsidies, leningen en garantstellingen. <p>Voorbeelden van acties</p> <p>Met processubsidies, garanties en leningen wordt een impuls gegeven aan repeteerbare samenwerkingsprojecten tussen MKB, eigenaren en gebruikers van bestaande woningen (corporaties e.d.), maatschappelijke gebouwen (o.a. schoolgebouwen en sportfaciliteiten), energiemaatschappijen en commerciële gebouwen om verder invulling te geven aan opschaalbare, lokaal ingebedde aanpakken voor renovatie naar duurzame gebouwen.</p> <p>Bevorderen van een brede toepassing van energiebesparende en -opwekkende maatregelen door instrumentenontwikkeling (met name gericht op</p>	

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
<p>verlaging proceskosten) en proeven met nieuwe (collectieve) organisatievormen gericht op vraagbundeling, financiering, uitvoering en exploitatie zoals Energy Service Companies.</p> <p>Het opzetten van repeteerbare aanpakken die aanwezig zijn bij verschillende organisaties en instellingen ter bevordering van een slimme uitrol van energiebesparende en –opwekkende maatregelen in West-Nederland en het verspreiden en delen van de repeteerbare kennis die dit oplevert.</p>	

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
<p>Leidende principes voor de selectie van projecten</p> <p>Kansen voor West zal het projectselectiesysteem vernieuwen. Dat gebeurt gezamenlijk met de andere drie landsdelige OP's. Zo komt er een gezamenlijke beleidsregel voor het beoordelingskader en gaan alle OP's werken met een uniforme kwaliteitstoets door onafhankelijkdeskundigen. Kansen voor West II blijft het "First Come First Serve"principe trouw. Echter houdt uitdrukkelijk de optie open om een tender uit te zetten als onderdelen van het programma extra activering nodig hebben. Voor de selectie van projecten wordt uitgegaan van een systeem op basis van een minimumscore op vooraf bepaalde kwaliteitscriteria. Om daarmee die projecten te kunnen selecteren die een substantiële bijdrage leveren aan het programma. Daarvoor worden projecten getoetst aan de relevante vigerende beleidskaders, en worden ze voorgelegd aan een onafhankelijke expertcommissie aan de hand van een uniform landelijk beoordelingssysteem. Op basis van dit onafhankelijke advies zal de MA ten slotte een formeel besluit nemen over toewijzing dan wel afwijzing van projecten. Waar er sprake is van steun aan het grootbedrijf zal de MA erop toezien dat dit niet ten koste gaat van de werkgelegenheid van dit bedrijf in bestaande locaties binnen de Europese Unie.</p> <p>In globale zin volgt de beoordeling het uniforme beoordelingskader dat door de vier landsdelige OP's in Nederland gezamenlijk wordt opgesteld en gepubliceerd. Het volgt daarbij de volgende twee stappen:</p> <p>1. Beleidsmatige beoordeling</p> <p>Als eerste wordt de projectaanvraag beleidsmatig beoordeeld door de MA op de vraag, in hoeverre het bijdraagt aan de relevante vigerende regionale</p>	

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
<p>beleidskaders en de doelstellingen van het OP. Hierbij zal worden gekeken naar de specifieke bijdrage aan de doelstelling en de indicatoren van het programma, of het een cross-over actie betreft, en wat het schaaleffect/ impact van de actie is op het OP. Op basis van deze beleidsmatige beoordeling volgt een positief of negatief besluit. Bij een negatief besluit ontvangt de aanvrager een gemotiveerde afwijzingsbeschikking en bij een positief besluit gaat het voorstel door naar fase 2.</p> <p>2. Onafhankelijke deskundigen commissie</p> <p>Voor de inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van het project wordt een beoordelingscommissie met experts ingesteld die onafhankelijk advies geven op basis van een score op vooraf opgestelde criteria. Voor de leden van de beoordelingscommissie wordt een profiel opgesteld en kunnen alle stakeholders kandidaten aandragen. De leden van de beoordelingscommissie worden door het CvT benoemd.</p> <p>De criteria waarop de beoordelingscommissie projectvoorstellen beoordeeld zijn gebaseerd op met name drie basisuitgangspunten en zijn nader uitgewerkt in het beoordelingskader. De uitgangspunten zijn: de kwaliteit van de businesscase/ het businessplan, de kwaliteit van het project en duurzaamheid. De duurzaamheidspunten waarop beoordeeld moet worden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ecologische duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan efficiënt gebruik van hulpbronnen, milieumaatregelen, klimaatadaptatie en –mitigatie, herstelvermogen voor rampen, risicopreventie en –beheer. • De sociale duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan (sociale) participatie, verrijking cultuur, veiligheid, gezondheid en onderwijs. <p>De bijdrage aan de duurzaamheidsagenda is daarmee expliciet onderdeel van de projectselectie en zal voor low carbon een zwaar gewicht krijgen waarbij een hoge score wordt behaald als de bijdrage aan gebruik van hernieuwbare vormen van energie hoog is. Het uitgangspunt voor weging van de criteria is, dat projecten een hoge minimale kwaliteit dienen te hebben, er moeten 70 uit 100 punten behaald worden. De beoordelingscriteria worden in samenwerking met de beoordelingscommissie in detail uitgewerkt in het toetsingskader. Deze criteria zijn voor heel Nederland gelijk en gelden voor alle investeringsprioriteiten innovatie, maar de weging zal verschillen per prioritaire as.</p> <p>Ten slotte zal bij het bereiken van een vooraf bepaalde minimale score een positief advies verstrekt worden aan de MA voor financiering van het project uit het programma. Naast de beleidsbeoordeling en de inhoudelijke beoordeling door de deskundigencommissie zal er een financieel-technische beoordeling op aspecten als staatssteun, maar ook gelijke kansen, door de MA plaatsvinden.</p>	

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
Er wordt overwogen om een deel van de activiteiten via financieringsinstrumenten (leningen, garanties, deelnemingen) in te zetten. Tot op heden is er veel onderzoek gedaan, maar nog geen ex-antebeoordeling conform artikel 37 lid 2 van Verordening (EU) 1303/2013. De intentie is na goedkeuring van het OP door de Europese Commissie deze ex-antebeoordeling af te ronden.	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector
Majeure projecten worden binnen het programma op dit terrein niet uitgesloten, op dit moment is dit nog niet bekend. De bijdrages vanuit het programma zullen nooit zeer hoog zijn, maar de totale kosten van een uitrolproject met een financieringstekort kunnen de limiet wel overschrijden.	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
CO01	Productieve investering: Aantal	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			52,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks

Investeringsprioriteit		4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
	ondernemingen dat steun ontvangt								
CO02	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			12,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO03	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat andere financiële steun dan subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			40,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO06	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			4.795.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			4.795.000,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
CO31	Energie-	Huishoudens	EFRO	Meer ontwikkeld			1.000,00	Eigen	Jaarlijks

Investeringsprioriteit		4c - Ondersteuning van energie-efficiëntie, slim energiebeheer en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, met inbegrip van openbare gebouwen, en in de woningbouwsector							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
	efficiëntie: Aantal huishoudens met verbeterde energieverbruikclassificatie							gegevensverzameling	
2.f	Aantal leningen en garanties gericht op het wegnemen van financieringsobstakels op het gebied van energie efficiëntie	Leningen en garanties	EFRO	Meer ontwikkeld			40,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
2.g	Aantal stimuleringsprojecten gericht op energie efficiëntie	Stimuleringsprojecten	EFRO	Meer ontwikkeld			12,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.7 Sociale innovatie, transnationale samenwerking en de bijdrage aan thematische doelstellingen 1-7

Prioritaire as	2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren
Niet van toepassing	

2.A.8 Prestatiekader

Tabel 6: Prestatiekader van de prioritaire as (per fonds en, voor het EFRO en het ESF, per regiocategorie)

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren											
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)			Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de indicator, in voorkomend geval
						M	W	T	M	W	T		
F102	F	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten in de toepassing van hernieuwbare energie en energie efficiëntie in bestaande bouw (4a en 4c)	Euro	EFRO	Meer ontwikkeld			24604448			91.127.587,00	Eigen gegevensverzameling	De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van alle projecten, gericht op de toepassing van hernieuwbare energie en energie efficiëntie.
KIS2	I	Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie in gestarte projecten	Acties	EFRO	Meer ontwikkeld			48			120,00	Eigen gegevensverzameling	Inzet op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling ondersteund in grote mate de ontwikkeling voor hernieuwbare energie.
2.c	O	Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie	Acties	EFRO	Meer ontwikkeld			6			120,00	Eigen gegevensverzameling	Inzet op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling ondersteund in grote mate de ontwikkeling voor hernieuwbare energie.
2.g	O	Aantal stimuleringsprojecten gericht op energie efficiëntie	Stimuleringsprojecten	EFRO	Meer ontwikkeld			4			12,00	eigen gegevensverzameling	Het aantal projecten gericht op de stimulering van energie efficiëntie. Gebaseerd op de aanname dat gemiddeld 2 op de 5 projecten een stimuleringsproject betreft.

Aanvullende kwalitatieve informatie over het opstellen van het prestatiekader

KIS2 Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie in gestarte projecten.

DEFINITIE

Een project dient minimaal één van de drie acties (procesondersteuning, vraagbundeling, business case ontwikkeling) voor hernieuwbare energie te bevatten. Een project kan dus meerdere acties bevatten.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op inzet in projecten gericht op slimme uitrol, vraagbundeling en verdienmodellen/ financieringsconstructies. Omwille van de efficiëntie richting begunstigden kunnen één of meerdere acties (procesondersteuning, vraagbundeling, businesscase ontwikkeling) gecombineerd worden in één project. Deze inzet is begroot door de partners en hieronder uitgewerkt. Let op, dit is een begroting op hoofdlijnen, dus hiervoor zijn afrondingen gebruikt. De streefwaarde is gebaseerd op ervaringscijfers van de partners met soortgelijke projecten, die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. Deze zijn gemiddeld 250.000 euro EFRO per actie (procesondersteuning, vraagbundeling, businesscase ontwikkeling). De raming van de partners is dat de helft van het budget voor hernieuwbare energie (SD3) hierop wordt ingezet. (30.375.862,33/250.000). Voor de mijlpaal is uitgegaan van de gestarte acties. Naar verwachting zal 40% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018. Dit betreft een actielijn waarbij, in tegenstelling tot innovatie, er weinig ervaringsmateriaal beschikbaar is. De 40% is dan ook gebaseerd op de best mogelijke verwachtingswaarde uitgaande van de aard van de acties (vraagbundeling kost even tijd) en de fase waarin het programma zich in het mijlpaalmoment bevindt.

Output 2.c Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie.

DEFENITIE

Een project dient minimaal één van de drie acties (procesondersteuning, vraagbundeling, business case ontwikkeling) voor hernieuwbare energie te bevatten. Een project kan dus meerdere acties bevatten.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op inzet in projecten gericht op slimme uitrol, vraagbundeling en verdienmodellen/ financieringsconstructies. Omwille van de efficiëntie richting begunstigden kunnen één of meerdere acties (procesondersteuning, vraagbundeling, businesscase ontwikkeling) gecombineerd worden in één project. De streefwaarde is gebaseerd op ervaringscijfers van de partners met soortgelijke projecten, die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. Deze zijn gemiddeld 250.000 euro EFRO per actie (procesondersteuning, vraagbundeling, businesscase ontwikkeling). De raming van de partners is dat de helft van het budget voor low carbon hierop wordt ingezet. Hiervan is de aanname dat twee derde gaat naar acties van gemiddeld

250.000 euro EFRO. Voor de mijlpaal is uitgegaan van de realisatie in vastgestelde projecten. Naar verwachting zal 5% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018. Dit is gebaseerd op de gemiddelde duur (3 jaar) van projecten en ervaring van eerdere programma's.

Output 2.g Aantal stimuleringsprojecten gericht op energie efficiëntie

DEFENITIE

Het aantal projecten gericht op de stimulering van de infrastructurele energie efficiëntie. Het gaat uitsluitend om vastgestelde projecten, dat wil zeggen gerealiseerd en uitbetaald.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de aanname dat gemiddeld 2 op de 5 projecten een stimuleringsproject betreft. Daarmee is deze indicator dekkend voor ongeveer 12% van de IP Koolstofarme economie. Gecombineerd met 2.c levert dit een bijdrage van boven de 50% en zijn daarom in het prestatie framework opgenomen. Naar verwachting zal 33% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018. Dit is gebaseerd op de gemiddelde duur (3 jaar) van projecten en ervaring van eerdere programma's.

F102 Gecertificeerde totale subsidiabele kosten in de toepassing van hernieuwbare energie en energie efficiëntie in bestaande bouw (4a en 4c)

DEFENITIE

De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van alle projecten, gericht op de toepassing van hernieuwbare energie en energie efficiëntie.

TOELICHTING

De totale subsidiabele kosten zijn gebaseerd op de gecertificeerde kosten zoals opgenomen in de betaalaanvraag. Met het bepalen van de mijlpaal 2018 worden de jaartranches gevolgd. Eind 2018 moeten conform de “n+3-regel” de jaartranches 2014 en 2015 zijn uitgegeven. Deze jaartranches maken 27% van het totale budget uit. Daarom is de mijlpaal 2018 gezet op 27% van de geraamde totale programmaomvang (EFRO en cofinancieringen) in deze prioriteit.

2.A.9 Categorieën steunverlening

De categorieën steunverlening die overeenkomen met de inhoud van de prioritaire as, op basis van een door de Commissie vastgestelde nomenclatuur, en indicatieve uitsplitsing van door de Unie verleende steun.

Tabellen 7-11: Categorieën steunverlening

Tabel 7: Dimensie 1: Steunverleningsgebied

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	009. Hernieuwbare energie: wind	564.404,00
ERDF	Meer ontwikkeld	010. Hernieuwbare energie: zonne-energie	2.004.321,00
ERDF	Meer ontwikkeld	011. Hernieuwbare energie: biomassa	4.975.460,00
ERDF	Meer ontwikkeld	012. Andere hernieuwbare energiebronnen (waaronder waterkracht, geothermische en mariene energie) en de integratie van hernieuwbare energie (inclusief infrastructuur voor opslag, stroom-naar- gasomzetting en hernieuwbare waterstof)	4.988.422,00
ERDF	Meer ontwikkeld	013. Energie-efficiënte: renovatie van openbare infrastructuur, demonstratieprojecten en ondersteunende maatregelen	3.120.256,00
ERDF	Meer ontwikkeld	014. Energie-efficiënte: renovatie van bestaande woningvoorraad, demonstratieprojecten en ondersteunende maatregelen	9.652.206,00
ERDF	Meer ontwikkeld	015. Distributiesystemen voor intelligente energie op midden- en laagspanningniveaus (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen)	1.881.392,00
ERDF	Meer ontwikkeld	068. Energie-efficiënte en demonstratieprojecten in kmo's en ondersteunende maatregelen	9.264.174,00

Tabel 8: Dimensie 2: Financieringsvorm

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Niet-terugvorderbare subsidie	18.225.318,00
ERDF	Meer ontwikkeld	04. Ondersteuning door middel van financieringsinstrumenten: lening of gelijkwaardig	18.225.317,00

Tabel 9: Dimensie 3: Soort gebied

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Grote stedelijke gebieden (dichtbevolkt > 50 000 inwoners)	36.450.635,00

Tabel 10: Dimensie 4: Territoriale verwezenlijgingsmechanismen

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Geïntegreerde territoriale investering – stedelijk	7.062.310,00
ERDF	Meer ontwikkeld	07. Niet van toepassing	29.388.325,00

Tabel 11: Dimensie 6: secundair ESF-thema (alleen ESF en YEI)

Prioritaire as		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

2.A.10 Overzicht van het voorgenomen gebruik van technische bijstand, inclusief eventuele maatregelen voor het versterken van de bestuurlijke capaciteit van de autoriteiten die betrokken zijn bij het beheer en besturen van de programma's en de begunstigden (in voorkomend geval) (per prioritaire as)

Prioritaire as:		2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	

2.A.1 Prioritaire as

Identificatiecode van de prioritaire as	3
Titel van de prioritaire as	Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit

- De volledige prioritaire as zal uitsluitend door financieringsinstrumenten worden uitgevoerd
- De volledige prioritaire as zal uitsluitend worden uitgevoerd door financieringsinstrumenten die op EU-niveau zijn opgezet
- De volledige prioritaire as zal aan de hand van door de gemeenschap aangestuurde lokale ontwikkeling worden uitgevoerd
- Voor het ESF: De gehele prioritaire as is bedoeld voor sociale innovatie of transnationale samenwerking of beide

2.A.2 Motivering voor het vaststellen van een prioritaire as met betrekking tot meer dan één regiocategorie, thematische doelstelling of fonds (waar van toepassing)

2.A.3 Fonds, regiocategorie en berekeningsgrondslag voor steun van de Unie

Fonds	Regiocategorie	Berekeningsgrondslag (totale subsidiabele uitgaven of subsidiabele publieke uitgaven)	Regiocategorie voor ultraperifere regio's en noordelijke dunbevolkte regio's (indien van toepassing)
ERDF	Meer ontwikkeld	Totaal	

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	8b
Benaming van de investeringsprioriteit	Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de specifieke doelstelling	5
Benaming van de specifieke doelstelling	Arbeidspotentieel, het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Door een betere samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen in de G-4 steden wordt de mismatch op de arbeidsmarkt in deze steden verkleind en zal de doorstroom naar de arbeidsmarkt worden verbeterd.</p> <p>De situatie op de arbeidsmarkt vraagt om een extra impuls, met name in de G-4 steden. De inzet van de vier steden richt zich op zowel de vraag als de aanbodzijde van de arbeidsmarkt en is erop gericht de bestaande mismatch op de arbeidsmarkt te verminderen. Een geïntegreerde benadering biedt de mogelijkheid voor een gecombineerde inzet van ESF en EFRO middelen.</p> <p>De mismatch op de arbeidsmarkt belemmert in belangrijke mate een duurzame stedelijke ontwikkeling. Daarom zal aanvullend op en in samenwerking met het ESF worden ingezet op het bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit. In deze geïntegreerde aanpak richt het EFRO zich op de ontwikkeling van het toekomstig arbeidspotentieel en het ESF op de ontwikkeling van alle werkzoekende werklozen door middel van scholing, opleiding en het ontwikkelen van toepasselijke curricula.</p> <p>Door de EFRO middelen te richten op bedrijven en intermediaire organisaties en het realiseren van samenwerkingsverbanden van deze organisaties met elkaar en met scholen kan een betere benutting van het aanwezige arbeidspotentieel worden gerealiseerd. Met name bij moeilijk vervulbare vacatures en nieuwe banen en functies die voortvloeien uit de extra impulsen op de terreinen innovatie en koolstofarme economie is winst te behalen. De ontwikkeling van werkzoekenden, overwegend werklozen blijft voorbehouden aan het ESF.</p> <p>Afhankelijk van de specifieke arbeidsmarktsituatie in de stad en de gekozen stedelijke aanpak, kent iedere stad een eigen focus. Uit de stedelijke arbeidsmarktanalyses komt naar voren dat de voor Amsterdam relevante sectoren vooral te vinden zijn in ICT en duurzaamheid alsmede technische sectoren op het terrein van installatietechniek en mobiliteit. In Rotterdam liggen er vooral kansen in nieuwe banen ten gevolge van innovatie en verduurzaming van de economie, techniek, zorg en food. Haagse sectoren zijn onder meer Security, ICT/Telecom, Energie (o.a. bouw en installatie), de creatieve industrie, toerisme & hospitality, techniek en zorg. In Utrecht tenslotte liggen de kansen vooral in de techniek, ICT en de zorg.</p>

Hoewel de werkzoekenden veelal in een beperkt deel van de stad zijn geconcentreerd (met name die wijken of straten met een aanbod van goedkope huisvesting) en de ESF inzet zich op deze groep richt, zal de EFRO inzet veelal plaats vinden in die delen van de stad waar de bedrijven en onderwijsinstellingen zich bevinden die voor nieuwe werkgelegenheid kunnen zorgen.

De EFRO inzet is gericht op de versterking van de vraagzijde, ofwel de behoefte van het bedrijfsleven voor de vervulling van (toekomstige) banen. Dit wordt gefaciliteerd door het ondersteunen van samenwerkingsverbanden. De nadruk ligt daarbij op het scheppen van randvoorwaarden voor innovatie en groei van het MKB en de aansluiting van het middelbaar en beroepsonderwijs tot en met MBO+ niveau[1] op de arbeidsmarkt. Door de samenwerking en afstemming tussen de bedrijven kunnen aanzienlijk aantallen (leer)banen, stages en start-ups worden gerealiseerd bij meerdere bedrijven en wordt geïnvesteerd in projecten die het (toekomstig) arbeidspotentieel versterken.

[1] Het gaat hier om de NLQF niveaus 1 tot en met 4 (zie <http://nlqf.nl/nlqf-niveaus>)

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		5 - Arbeidspotentieel, het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
8.1.1	Jeugdwerkloosheid in de G-4 steden	%	Meer ontwikkeld	14,70	2013	12,00	CBS	Jaarlijks

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigden

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
<p>Acties voor specifieke doelstelling 5: Arbeidspotentieel, het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt</p> <p>Zowel vraag als aanbod zijn bepalend voor de opzet van samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid. Waar nodig worden structurele aanpassingen gedaan in aanbod en inhoud van opleidingen, organisatie en uitvoering. Dit alles is te herkennen aan het aantal succesvolle matches in die sectoren waarin de mismatch het meest manifest is. De vraagzijde is hierbij leidend.</p> <p>Acties richten zich op de belangrijke economische en maatschappelijke clusters in de steden en brengt deze zoveel mogelijk in verband met die gebieden waar de mensen zijn die de banen nodig hebben. Daarbij wordt voorwaardenscheppend gedacht in de zin van dienstverlening aan bedrijven en kansen voor starters en kleine zelfstandigen.</p> <p>De focus ligt daarbij op groeimarkten waar nieuwe bedrijvigheid uitbreiding van werkgelegenheid oplevert, of op de veranderde vraag naar gekwalificeerd personeel. Discussie met - en bewustwording van het bedrijfsleven over de geschiktheid van personeel kan leiden tot innovatieve oplossingen voor arbeidsmarktproblemen als verdrinking (lager opgeleiden door hoger opgeleiden) en de positie van andere groepen op de arbeidsmarkt waarbij gesproken kan worden van onbenut potentieel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt door het bevorderen van werkzame partnerschappen tussen bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid. • Doelgroepen: Bedrijven met name het MKB en onderwijsinstellingen (maar niet individuele scholieren). • Type instrument: Projectsubsidies en subsidieregelingen. <p>Voorbeelden van acties</p>	

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
<p>Innovatieve samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen die gezamenlijk de arbeidsmarkt mismatch oplossen, behoeften en mogelijkheden van de arbeidsmarkt (inclusief stageplekken en combinaties tussen werken en leren) in beeld brengen om een betere aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt te krijgen.</p> <p>Initiatieven van bedrijven gericht op het tot stand brengen van meer vraaggerichte opleidingen, met name waar het gaat om nieuwe bedrijfsactiviteiten waarvoor werknemers met specifieke vaardigheden worden gezocht, bijvoorbeeld in sectoren als energie, ICT, medisch en Food.</p> <p>Stimuleren van deelname van bedrijven in campusontwikkeling en de onderwijscomponenten van living labs en/of proeftuinen.</p>	

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
<p>Leidende principes voor de selectie van operaties</p> <p>De te maken interventies voor duurzame stedelijke ontwikkeling in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht zullen worden uitgewerkt in stedelijk vast te stellen uitvoeringsplannen. Deze uitvoeringsplannen verschillen per stad. De middelen voor duurzame stedelijke ontwikkeling worden op basis van subdelegatie aan de G-4 steden door de colleges van B&W als stedelijke programma-autoriteit, zelf beschikt.</p> <p>Ieder uitvoeringplan omschrijft zowel de economische (EFRO) als de sociale aspecten (ESF). Programmatisch sluiten de economische en sociale opgave bij elkaar aan en versterken elkaar (geïntegreerd). De mogelijke keuze van interventie verschilt per stad, omdat deze afhankelijk is van de specifieke problemen, de economische structuur en bestuurlijke keuzes op grond van urgentie.</p> <p>Beoordeling en beheer van aanvragen en projecten vindt plaats binnen de gestelde beleidskaders, met onderkenning van de specifieke economische (EFRO) en/of sociale (ESF) aard van aanvragen. Na het opstellen van een technisch advies voor een projectaanvraag – zowel voor EFRO als voor ESF - zal per stad een adviesgroep gefundeerd adviseren over de toekenning van middelen voor die projectaanvraag. In die adviesgroep zijn de</p>	

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
<p>managementautoriteiten EFRO en ESF (Agentschap SZW) als adviserende leden opgenomen. De adviesgroep zal in de kwaliteitsbeoordeling kijken in hoeverre een projectvoorstel bijdraagt aan de specifieke doelstelling van het Operationeel Programma, of het gericht is op het oplossen van een probleem, de technische haalbaarheid, of de juiste partijen betrokken zijn bij de opzet van het project, of de activiteiten duidelijk beschreven zijn en of deze ambitie tonen, en in hoeverre het voorstel realistisch is ten aanzien van het probleem dat het wil aanpakken. Naast de beleidsbeoordeling en de inhoudelijke beoordeling zal er een financieel-technische beoordeling op aspecten als staatssteun, maar ook gelijke kansen plaatsvinden.</p> <p>De formele verantwoordelijkheid voor toekenning en het beheer van EFRO-subsidies ligt door subdelegatie bij het bestuur van elk van de G4 steden. Voor de begeleiding van het proces van indiening, beoordeling, uitvoering en verantwoording van de EFRO-subsidies wordt een stedelijk programmabureau ingericht.</p> <p>De formele verantwoordelijkheid voor toekenning en beheer van ESF-subsidies ligt bij het Agentschap SZW. Voor de advisering van het proces van indiening, uitvoering en verantwoording van de ESF projecten wordt een stedelijk ESF steunpunt ingericht.</p>	

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
Niet van toepassing	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
-------------------------------	--

Investeringsprioriteit	8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen
Niet van toepassing	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		8b - Het ondersteunen van werkgelegenheidsvriendelijke groei via de ontwikkeling van het eigen potentieel als onderdeel van een territoriale strategie voor specifieke gebieden, met inbegrip van de herbestemming van industriegebieden met afnemende economische activiteit en de verbetering van de toegankelijkheid en de ontwikkeling van specifieke natuurlijke en culturele hulpbronnen							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
3.a	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid.	Samenwerkingsverbanden	EFRO	Meer ontwikkeld			23,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks
3.b	Aantal deelnemende bedrijven	Bedrijven	EFRO	Meer ontwikkeld			35,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.7 Sociale innovatie, transnationale samenwerking en de bijdrage aan thematische doelstellingen 1-7

Prioritaire as	3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit
-----------------------	--

Prioritaire as	3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit
Niet van toepassing	

2.A.8 Prestatiekader

Tabel 6: Prestatiekader van de prioritaire as (per fonds en, voor het EFRO en het ESF, per regiocategorie)

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit											
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)			Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de indicator, in voorkomend geval
						M	W	T	M	W	T		
F103	F	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.	Euro	EFRO	Meer ontwikkeld			6296209			23.319.294,00	Eigen gegevensverzameling	De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten.
KIS3	I	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid bij gestarte projecten.	Samenwerkingsverbanden	EFRO	Meer ontwikkeld			7			23,00	Eigen gegevensverzameling	Samenwerkingsverbanden zijn de insteek van het samenbrengen van vraag en aanbod.
3.a	O	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid.	Samenwerkingsverbanden	EFRO	Meer ontwikkeld			1			23,00	Eigen gegevensverzameling	Samenwerkingsverbanden zijn de insteek van het samenbrengen van vraag en aanbod.

Aanvullende kwalitatieve informatie over het opstellen van het prestatiekader

KIS3 Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid, bij gestarte projecten.

DEFINITIE

De streefwaarde is gebaseerd op de inschatting dat de EFRO bijdrage van een gemiddeld samenwerkingsverband een half miljoen euro bedraagt (50% van de totale subsidiabele kosten). Dit is gebaseerd op ervaringscijfers van de partners met soortgelijke projecten (buiten EFRO), die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de inschatting dat een gemiddeld samenwerkingsverband een bijdrage ontvangt van een half miljoen EFRO (50% van de totale subsidiabele kosten). Aanname is dat de hele prioriteitsas ingezet zal worden op samenwerkingsverbanden. Samenwerkingsverbanden kunnen onderling verschillen door de aard van hun inzet zoals curricula ontwikkeling (leer)banen of stages (uren, materiaal, machines). Naar verwachting zal 30% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018. Gezien de aard van de projecten is de kern van de activiteiten het opzetten van goede samenwerkingsconstructies. Dit vergt enige tijd en gezien de opstarttijd voor een goed uitvoeringsprogramma en de fase waarin het programma zich in 2018 bevindt, lijkt 25% een realistische schatting voor de streefwaarde met de kanttekening dat naar vernieuwende werkwijzen wordt gezocht, hetgeen altijd extra tijd kost en ook slecht geraamd kan worden. Kansen voor West gaat niet voor de standaard productie winkel.

Output 3.a Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid.

DEFINITIE

De samenwerking dient in een samenwerkingsovereenkomst te worden vastgelegd. Een door alle medebegunstigden getekende uitvoeringsovereenkomst kan worden gezien als samenwerkingsovereenkomst.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op de inschatting dat een gemiddeld samenwerkingsverband een bijdrage ontvangt van een half miljoen EFRO (50% van de totale subsidiabele kosten). Aanname is dat de hele prioriteitsas ingezet zal worden op samenwerkingsverbanden. Samenwerkingsverbanden kunnen onderling verschillen door de aard van hun inzet zoals curricula ontwikkeling (leer)banen of stages (uren, materiaal, machines). Naar verwachting zal 5% van de streefwaarde kunnen worden behaald in 2018, in vastgestelde projecten. Dit is gebaseerd op de gemiddelde duur (3 jaar) van projecten en ervaring van eerdere programma's.

F103 Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.

DEFINITIE

De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten. Ligt vast in het systeem, uiteindelijk geldt de situatie bij vaststelling. Systeem monitort op basis van committering en voortgang.

TOELICHTING

De totale subsidiabele kosten zijn gebaseerd op de gecertificeerde kosten zoals opgenomen in de betaalaanvraag. Met het bepalen van de mijlpaal 2018 worden de jaartranches gevolgd. Eind 2018 moeten conform de “n+3-regel” de jaartranches 2014 en 2015 zijn uitgegeven. Deze jaartranches maken 27% van het totale budget uit. Daarom is de mijlpaal 2018 gezet op 27% van de geraamde totale programmaomvang (EFRO en cofinancieringen) in deze prioriteit.

2.A.9 Categorieën steunverlening

De categorieën steunverlening die overeenkomen met de inhoud van de prioritaire as, op basis van een door de Commissie vastgestelde nomenclatuur, en indicatieve uitsplitsing van door de Unie verleende steun.

Tabellen 7-11: Categorieën steunverlening

Tabel 7: Dimensie 1: Steunverleningsgebied

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	063. Clusterondersteuning en zakelijke netwerken, vooral voor kmo's	11.659.647,00

Tabel 8: Dimensie 2: Financieringsvorm

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Niet-terugvorderbare subsidie	11.659.647,00

Tabel 9: Dimensie 3: Soort gebied

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Grote stedelijke gebieden (dichtbevolkt > 50 000 inwoners)	11.659.647,00

Tabel 10: Dimensie 4: Territoriale verwezenlijkingsmechanismen

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Geïntegreerde territoriale investering – stedelijk	11.659.647,00

Tabel 11: Dimensie 6: secundair ESF-thema (alleen ESF en YEI)

Prioritaire as		3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

2.A.10 Overzicht van het voorgenomen gebruik van technische bijstand, inclusief eventuele maatregelen voor het versterken van de bestuurlijke capaciteit van de autoriteiten die betrokken zijn bij het beheer en besturen van de programma's en de begunstigden (in voorkomend geval) (per prioritaire as)

Prioritaire as:	3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit
------------------------	--

2.A.1 Prioritaire as

Identificatiecode van de prioritaire as	4
Titel van de prioritaire as	Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede

- De volledige prioritaire as zal uitsluitend door financieringsinstrumenten worden uitgevoerd
- De volledige prioritaire as zal uitsluitend worden uitgevoerd door financieringsinstrumenten die op EU-niveau zijn opgezet
- De volledige prioritaire as zal aan de hand van door de gemeenschap aangestuurde lokale ontwikkeling worden uitgevoerd
- Voor het ESF: De gehele prioritaire as is bedoeld voor sociale innovatie of transnationale samenwerking of beide

2.A.2 Motivering voor het vaststellen van een prioritaire as met betrekking tot meer dan één regiocategorie, thematische doelstelling of fonds (waar van toepassing)

2.A.3 Fonds, regiocategorie en berekeningsgrondslag voor steun van de Unie

Fonds	Regiocategorie	Berekeningsgrondslag (totale subsidiabele uitgaven of subsidiabele publieke uitgaven)	Regiocategorie voor ultraperifere regio's en noordelijke dunbevolkte regio's (indien van toepassing)
ERDF	Meer ontwikkeld	Totaal	

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	9b
Benaming van de investeringsprioriteit	Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de	6
--------------------------	---

specifieke doelstelling	
Benaming van de specifieke doelstelling	Vestigingsklimaat, het vergroten van het aantal kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke werk/bedrijfslocaties.
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	<p>Door te investeren in hoogwaardige en toegankelijke werk/en bedrijfslocaties in de GTI gebieden verbeteren de werkgelegenheidsmogelijkheden voor achtergestelde groepen in deze gebieden.</p> <p>Alle G-4 steden hebben te maken hebben met bovenmatig grote verschillen in de sociaaleconomische situatie tussen de verschillende delen van de stad. In het belang van de sociale verhoudingen is het zaak dat deze verschillen niet teveel oplopen. De stedelijke structuurvisies zetten daarom in met een brede aanpak van verbetering van woningen, publieke ruimte en vestigingsvoorwaarden voor bedrijven. De GTI gebieden verbinden daarbij de wijken met hoge werkloosheid met de stadsdelen die mogelijkheden voor werk bieden. De geografische gebieden die hieraan voldoen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amsterdam: Noord, West, Nieuw-West, Oost, Zuid-Oost en Zuid; • Rotterdam: gebieden van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid en Stadshavens; • Den Haag: Centrum, Escamp, Scheveningen, Haagse Hout, de stationsgebieden, Laak, Binckhorst; • Utrecht: Utrecht Noord-West (Zuilen en Ondiep), Overvecht, Kanaleneiland (incl. meubelboulevard), Cartesiusgebied, Lage Weide, Merwedekanaalzone, Amsterdamsestraatweg. <p>De inzet vanuit het EFRO zal geconcentreerd worden op de economische sanering en rehabilitering van de betreffende stedelijke gebieden.</p> <p>Soms liggen deze werkzones aan de randen van de aandachtswijken en in het geval van winkelstraten ook daarbinnen. In verschillende gevallen liggen de mogelijkheden voor een economische impuls eerder in de aangrenzende gebieden. Zo biedt de Amsterdamse Ringzone (ring rond het economische hart van de stad) belangrijke kansen voor het vestigen van bedrijven die daarmee de werkgelegenheidsmogelijkheden van de zone buiten de ring, waar de sociaal-economische problemen concentreren, verhogen. De Rotterdamse stadshavens bieden veel mogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid en banen voor de mensen woonachtig in het gebied van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. Den Haag zet in op een integrale stedelijke aanpak die de ‘top’ economie verbindt met de lokale economie. Daarbij gaan initiatieven die investeren in innovatieve sectoren (‘stuwende economie’) hand in hand met initiatieven om wijk economie en lokaal ondernemerschap te stimuleren. De economische kansen in de wijken liggen met name in de herontwikkeling en realisatie van (kleinschalige) werklocaties. De Utrechtse bedrijvzones die een impuls behoeven zijn in eerste instantie de verouderde bedrijvzones in de ring rond de</p>

binnenstad. In de naastgelegen wijken liggen kansen voor verbetering van het vestigingsklimaat door herontwikkeling en creatie van werklocaties voor nieuwe werkgelegenheid.

Om adequaat in te spelen op de diversiteit van de stedelijke samenleving zullen interventies zich zowel moeten richten op de stuwende sectoren van de economie (productie) als de ondersteunende dienstverleners en spin-offs van kennisinstellingen. Daarbij hoort ook inspelen op de nieuwe vraag naar ruimte door b.v. wijkzorgcentra, wijkservicepunten en business start-ups bij, of de vraag vanuit specifieke stedelijke (top) sectoren om daarmee kansen te benutten in markten/niches met mogelijkheden voor banengroei.

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		6 - Vestigingsklimaat, het vergroten van het aantal kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke werk/bedrijfslocaties.						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
9.b	Aantal bedrijfsvestigingen in de afgebakende GTI-gebieden	Bedrijfsvestigingen	Meer ontwikkeld	117.055,00	2013	128.761,00	Gemeentelijke statistieken	Tweejaarlijks

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigden

Investeringsprioriteit	9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden
Acties voor specifieke doelstelling 6: Vestigingsklimaat, het vergroten van het aantal kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke werk/bedrijfslocaties	
<p>Nadruk zal liggen op goede vestigingsfactoren. Dit kan door (vernieuwende) bedrijvigheid te stimuleren, aan te trekken of te behouden door in te spelen op de veranderende vraag naar werk/bedrijfslocaties (geen winkels). Door fysieke maatregelen gericht op verbetering van de aantrekkelijkheid van bestaande werk/bedrijfslocaties. Of door het stimuleren van transformatie van slecht functionerende werk/bedrijfslocaties en door (kleine) maar gerichte aanpassingen van bedrijventerreinen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: Beter benutten van het aanwezige fysieke en sociaaleconomisch potentieel in de stedelijke gebieden. • Doelgroepen: Het MKB, kennisinstellingen. • Type instrument: Projectsubsidies en Financieringsinstrumenten. <p>Voorbeelden van acties</p> <p>(Her)ontwikkeling werk/bedrijfslocaties met het oog op het realiseren van bedrijvigheid door MKB of sociale bedrijvigheid (bv. wijkontwikkeling waarbij bewoners zelf ondernemend de ontwikkeling van voorzieningen in de buurt ter hand nemen), uitbreidings- en/of onderzoekslocaties.</p> <p>Ondersteunen van de creatieve (ambachts)economie en inspelen op de vestigingsvraag van nieuwe werkgelegenheid.</p> <p>Het omzetten van (leegstaande) winkelruimtes en verouderde winkelpinten naar bedrijfsruimten, kantoor of atelier, als onderdeel van een bredere transformatieopgave.</p>	

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden
<p>Leidende principes voor de selectie van operaties</p> <p>De te maken interventies voor duurzame stedelijke ontwikkeling in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht zullen worden uitgewerkt in stedelijk vast te stellen uitvoeringsplannen. Deze uitvoeringsplannen verschillen per stad. De middelen voor duurzame stedelijke ontwikkeling worden op basis van subdelegatie aan de G-4 steden, door de colleges van B&W als stedelijke programma-autoriteit zelf beschikt.</p> <p>Ieder uitvoeringplan omschrijft zowel de economische (EFRO) als de sociale (ESF) aspecten. Programmatisch sluiten de economische en sociale opgave bij elkaar aan en versterken elkaar (geïntegreerd). De mogelijke keuze van interventie verschilt per stad, omdat deze afhankelijk is van de specifieke problemen, de economische structuur en bestuurlijke keuzes op grond van urgentie.</p> <p>Voor deze specifieke doelstelling zal inzichtelijk moeten worden gemaakt wat de directe impact op de werkgelegenheid van de investeringen is.</p> <p>Beoordeling en beheer van aanvragen en projecten vindt plaats binnen de gestelde beleidskaders, met onderkenning van de specifieke economische (EFRO) en/of sociale (ESF) aard van aanvragen. Na het opstellen van een technisch advies voor een projectaanvraag – zowel voor EFRO als voor ESF - zal per stad een adviesgroep gefundeerd adviseren over de toekenning van middelen voor die projectaanvraag. In die adviesgroep zijn de managementautoriteiten EFRO en ESF (Agentschap SZW) als adviserende leden opgenomen. De adviesgroep zal in de kwaliteitsbeoordeling kijken in hoeverre een projectvoorstel bijdraagt aan de specifieke doelstelling van het Operationeel Programma, of het gericht is op het oplossen van een probleem, de technische haalbaarheid, of de juiste partijen betrokken zijn bij de opzet van het project, of de activiteiten duidelijk beschreven zijn en of deze ambitie tonen, en in hoeverre het voorstel realistisch is ten aanzien van het probleem dat het wil aanpakken. Naast de beleidsbeoordeling en de inhoudelijke beoordeling zal er een financieel-technische beoordeling op aspecten als staatssteun, maar ook gelijke kansen plaatsvinden.</p> <p>De formele verantwoordelijkheid voor toekenning en het beheer van EFRO-subsidies ligt door subdelegatie bij het bestuur van elk van de G4. Voor de begeleiding van het proces van indiening, beoordeling, uitvoering en verantwoording van de EFRO-subsidies wordt een stedelijk programmabureau ingericht.</p> <p>De formele verantwoordelijkheid voor toekenning en beheer van ESF-subsidies ligt bij het Agentschap SZW. Voor de advisering van het proces van indiening, uitvoering en verantwoording van de ESF projecten wordt een stedelijk ESF steunpunt ingericht.</p>	

Investeringsprioriteit	9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattlandsgebieden

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattlandsgebieden
Er wordt overwogen om een deel van de activiteiten binnen één of meerdere steden via financieringsinstrumenten (leningen, garanties, deelnemingen) in te zetten. Tot op heden is er veel onderzoek gedaan, met name in het kader van het Jessica initiatief. Vandaar dat de inzet nog in overweging is. De intentie is na goedkeuring van het OP door de Europese Commissie aanvullend de ex-antebeoordeling conform artikel 37 lid 2 van de Verordening (EU) 1303/2013 uit te voeren.	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattlandsgebieden
Niet van toepassing	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattlandsgebieden							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
CO01	Productieve investering: Aantal	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			50,00	Eigen gegevensverzamelning	Jaarlijks

Investeringsprioriteit		9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
	ondernemingen dat steun ontvangt								
CO02	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			14,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks
CO03	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat andere financiële steun dan subsidies ontvangt	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			36,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks
CO06	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			2.586.709,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	EUR	EFRO	Meer ontwikkeld			1.724.490,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks
CO08	Productieve investering:	Voltijdequivalenten	EFRO	Meer ontwikkeld			430,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks

Investeringsprioriteit		9b - Steun voor fysieke, economische en sociale sanering van achtergestelde gemeenschappen in stedelijke en plattelandsgebieden							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
	Toename werkgelegenheid in ondersteunde bedrijven							meling	
CO39	Stedelijke ontwikkeling: Publieke of commerciële gebouwen gebouwd of gerenoveerd in stedelijke gebieden	Vierkante meter	EFRO	Meer ontwikkeld			54.000,00	Eigen gegevensverzamelings	Jaarlijks

2.A.4 Investeringsprioriteit

Identificatiecode van de investeringsprioriteit	9d
Benaming van de investeringsprioriteit	Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling

2.A.5 Specifieke doelstellingen die overeenkomen met de investeringsprioriteit en verwachte resultaten

Identificatiecode van de specifieke doelstelling	7
Benaming van de specifieke doelstelling	Het realiseren van meer strategische betrokkenheid van lokale actoren in de opzet van een lokale strategieën.
Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken	In de Haagse Structuurvisie is Scheveningen gepositioneerd als een strategische locatie waarvan de verdere ontwikkeling voor Den Haag van cruciaal belang is. Scheveningen kan voor de stad Den Haag als geheel een aanjager zijn op een groot aantal terreinen: op economisch gebied door nieuwe functies en toegenomen werkgelegenheid, op sportgebied als dé watersportstad van Nederland, op cultureel gebied door nieuwe voorzieningen, op stedenbouwkundig gebied door nieuwe vormen van

architectuur, op het gebied van milieu en duurzaamheid door innovatieve maatregelen, etc. Door deze ontwikkelingen kan Scheveningen een significante bijdrage leveren aan de doelstellingen van het Operationeel Programma in het algemeen en aan die van de GTI Den Haag in het bijzonder.

Om de werkgelegenheid voor vooral de onderkant van de arbeidsmarkt te versterken zet Den Haag, naast bijvoorbeeld de sector rondom de haven en visserij, in op het versterken van haar toeristische aantrekkingskracht. Hier zit in de Haagse economische visie de grootste en snelste kans op succes voor deze doelgroep. Scheveningen maakt als één van de twee toeristische kerngebieden hier een belangrijk onderdeel van uit. Het zijn uiteindelijk de ondernemers die het economische succes van Scheveningen maken, daar de risico's lopen en geld moeten verdienen en ook voor de noodzakelijke banen zorgen. Die ondernemers zijn daarbij sterk afhankelijk van een bereikbare, aantrekkelijke en goed onderhouden openbare ruimte. Ze zijn ook afhankelijk van elkaar want alleen sámen maken ze een sterk product dat miljoenen mensen trekt. En ze kunnen niet zonder de bewoners, die recht hebben op een leefbare omgeving waar niet alleen de toeristen de dienst uitmaken. Een versterking van Scheveningen is dan ook alléén in goede samenwerking mogelijk.

De voorwaarden daartoe zijn op dit moment niet gunstig. De ondernemers in Scheveningen zijn niet sterk georganiseerd en varen niet allen een gelijke koers. De bewoners en ondernemers in Scheveningen zijn erg betrokken bij hun eigen leefomgeving terwijl de relatie met de gemeente soms stroef verloopt, mede omdat er in het verleden dingen mis zijn gegaan. Er bestaat een gezond wantrouwen tegen plannen vanuit de gemeente en tegen de veronderstelde bureaucratie.

Vanwege de omvangrijke transitie en de gewenste betrokkenheid daarbij van de verschillende partijen is er voor gekozen de Haagse GTI, in het gebied van Scheveningen, te laten ondersteunen vanuit een nog te ontwikkelen stedelijke lokale ontwikkelingsstrategie (CLLD). Ondersteunend het belang voor de stad, de ontwikkeling van Scheveningen en de economische kans voor ondernemers en banen (voor met name de onderkant van de arbeidsmarkt) is de gedachte ontstaan een CLLD de kansen en bedreigingen van het gebied vanuit drie thema's te laten benaderen: de bad-economie (als functie), de economie in het havengebied, en de kwaliteit van de leefomgeving.

Het doel is een verbeterde samenwerking met alle partijen op te zetten en niet langer de indruk te wekken dat plannen 'door ambtenaren vanachter het bureau' zijn ontworpen. Het initiatief komt hiermee voor een deel direct bij ondernemers, bewoners en andere organisaties te liggen wat vervolgens dan ook andere, meer vanuit het stadhuis geïnitieerde, initiatieven en het vertrouwen zal versterken.

Tabel 3: Programmaspecifieke resultaatindicatoren per specifieke doelstelling (voor het EFRO en het Cohesiefonds)

Specifieke doelstelling		7 - Het realiseren van meer strategische betrokkenheid van lokale actoren in de opzet van een lokale strategieën.						
ID	Indicator	Meeteenheid	Regiocategorie (indien relevant)	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
9.1.2	Deelname in CLLD strategieën door private/publieke/maatschappelijke actoren	CLLD	Meer ontwikkeld	0,00	2014	10,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.6 In het kader van de investeringsprioriteit te ondersteunen maatregel (per investeringsprioriteit)

2.A.6.1 Beschrijving van het type en voorbeelden van maatregelen die worden ondersteund, en de verwachte bijdrage daarvan aan de specifieke doelstellingen, met inbegrip van, indien van toepassing, vermelding van de voornaamste doelgroepen, beoogde specifieke grondgebieden en soorten begunstigen

Investeringsprioriteit	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
Acties voor specifieke doelstelling 7: Het realiseren van meer strategische betrokkenheid van lokale actoren in de opzet van lokale strategieën	
<p>De nadruk zal in eerste instantie liggen op het opzetten van de CLLD structuur inclusief een gedeelde strategie. Daarna zal er langs de (nu voorziene) drie actielijnen vanuit de CLLD Scheveningen in projecten worden geïnvesteerd die bijdragen aan die strategie.</p> <p>Wat betreft de te ondersteunen acties vanuit de CLLD moeten deze bijdragen aan een verbeterd vestigingsklimaat en dus de investeringsbereidheid in Scheveningen laten toenemen en/of de arbeidsmarkt voor met name ook de onderkant in Scheveningen helpen verbeteren. De te ondersteunen acties vanuit de CLLD zullen dus de inzet op de overige investeringsprioriteiten van de GTI Den Haag versterken.</p> <p>De gedeelde strategie zal de volgende elementen bevatten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. een definitie van het gebied en de populatie waarop de strategie betrekking heeft; 2. een analyse van de ontwikkelingsbehoeften en mogelijkheden van het gebied, met een analyse van de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen; 3. een beschrijving van de strategie en de doelstellingen ervan, een beschrijving van de geïntegreerde en innovatieve kenmerken van de strategie en een hiërarchie van doelstellingen, met meetbare streefdoelen voor outputs of resultaten. Streefdoelen met betrekking tot resultaten kunnen in kwantitatieve of kwalitatieve termen worden uitgedrukt. De strategie moet aansluiten bij de desbetreffende programma's van alle betrokken ESI-fondsen in kwestie; 4. een beschrijving van het proces om de gemeenschap bij de ontwikkeling van de strategie te betrekken; 5. een actieplan waaruit blijkt hoe de doelstellingen in acties worden omgezet; 6. een beschrijving van de beheer- en toezichtregelingen van de strategie waaruit blijkt dat de plaatselijke actiegroep in staat is de strategie uit te voeren en een beschrijving van de specifieke evaluatieregelingen;	

Investeringsprioriteit	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
7. het financiële plan van de strategie, met de geplande toewijzing uit elk van de betrokken ESI-fondsen.	

2.A.6.2 Richtsnoeren voor keuze van concrete acties

Investeringsprioriteit	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
De op te stellen CLLD sluit aan bij de strategie voor duurzame stedelijke ontwikkeling van Den Haag. De beoordeling van de CLLD zal daarom plaatsvinden door de stedelijke adviesgroep die is ingesteld voor de GTI den Haag. De adviesgroep zal in de kwaliteitsbeoordeling kijken in hoeverre de CLLD strategie bijdraagt aan de specifieke doelstelling van het Operationeel Programma, of het gericht is op het oplossen van een probleem, de technische haalbaarheid, of de juiste partijen betrokken zijn bij de opzet van het project, of de activiteiten duidelijk beschreven zijn en of deze ambitie tonen, in hoeverre het voorstel realistisch is ten aanzien van het probleem dat het wil aanpakken, en of de leidende principes bijdragen tot de juiste selectie van operaties. De CLLD zal uiteindelijk worden vastgesteld door de stedelijke programma-autoriteit.	

2.A.6.3 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
Niet van toepassing	

2.A.6.4 Gepland gebruik van grote projecten (in voorkomend geval)

Investeringsprioriteit	9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling
Niet van toepassing	

2.A.6.5. Outputindicatoren per investeringsprioriteit en, waar van toepassing, per regiocategorie

Tabel 5: Gemeenschappelijke en programmaspecifieke outputindicatoren (per investeringsprioriteit, voor het ESF uitgesplitst naar regiocategorie en indien van toepassing voor het EFRO)

Investeringsprioriteit		9d - Investerings in de context van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling							
ID	Indicator	Meeteenheid	Fonds	Regiocategorie (indien relevant)	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
					M	W	T		
4.b	Vanuit het CLLD uitgevoerde projecten	Projecten	EFRO	Meer ontwikkeld			27,00	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks

2.A.7 Sociale innovatie, transnationale samenwerking en de bijdrage aan thematische doelstellingen 1-7

Prioritaire as	4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede
Niet van toepassing	

2.A.8 Prestatiekader

Tabel 6: Prestatiekader van de prioritaire as (per fonds en, voor het EFRO en het ESF, per regiocategorie)

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede											
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)			Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de indicator, in voorkomend geval
						M	W	T	M	W	T		
CO39	O	Stedelijke ontwikkeling: Publieke of commerciële gebouwen gebouwd of gerenoveerd in stedelijke gebieden	Vierkante meter	EFRO	Meer ontwikkeld			2.700			54.000,00	Eigen gegevensverzameling	Beter benutten van het aanwezige fysieke en sociaaleconomisch potentieel in de stedelijke gebieden.
F103	F	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.	Euro	EFRO	Meer ontwikkeld			11640236			43.111.988,00	Eigen gegevensverzameling	De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten. Heeft het project de vorm van een fonds.

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede											
ID	Soort indicator	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Fonds	Regiocategorie	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)			Gegevensbron	Uitleg over de relevantie van de dan tellen de totale subsidiabele kosten
KIS4	I	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij gestarte projecten.	Ondernemingen	EFRO	Meer ontwikkeld			20			50,00	Eigen gegevensverzameling	Gericht op ondernemingen.

Aanvullende kwalitatieve informatie over het opstellen van het prestatiekader

KIS4: Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij gestarte projecten.

DEFINITIE

Het aantal ondernemingen dat steun ontvangt vanuit het OP, in welke vorm dan ook en ongeacht of de steun staatssteun is of niet. Een onderneming telt als “ondersteund” als deze actief en gericht iets uit het project ontvangt dat een substantiële waarde vertegenwoordigt (euro’s, advies, begeleiding, matching etc.).

TOELICHTING

De streefwaarde voor het deel van de prioritaire as dat voorzien is voor subsidies is gebaseerd op de aanname dat een gemiddeld project een EFRO bijdrage kent van 800.000 euro (basis OP 2007-2013). Het aantal projecten is derhalve $(21,6\text{mln}/2)/800.000 = 14$

De streefwaarde voor het deel van de prioritaire as waarvan wordt overwogen gebruik te maken van financieringsinstrumenten is gebaseerd op de aanname dat een gemiddeld project een EFRO bijdrage kent van 300.000 euro (basis OP 2007-2013). Het aantal projecten is derhalve $(21,6\text{mln}/2)/300.000 = 36$

Voor de mijlpaal is uitgegaan van alle gestarte projecten. Verwachting is dat 40% van de streefwaarde kan worden behaald in 2018. Gebaseerd op gemiddelde projectduur, tijdig afgeven van vergunningen, bestemmingsplanwijzigingen etc.

Output CO39: Openbare of commerciële gebouwen gebouwd of gerenoveerd in stedelijke gebieden.

DEFINITIE

(Her) ontwikkeling van werk/bedrijfslocaties, variërend van bedrijfsterreinen tot individuele werk/bedrijfslocaties. In de subsidieaanvraag dient het aantal (her)ontwikkelde m2 te worden onderbouwd.

TOELICHTING

De streefwaarde is gebaseerd op een bandbreedte van (her) ontwikkelingskosten tussen de 400 en 1.000 euro/m². Hier is een gemiddelde aangehouden van 600 euro/m². Aanname is dat 75% van het prioriteitsbudget hierop zal worden ingezet. Voor de mijlpaal is uitgegaan van de realisatie in alle afgeronde projecten. Verwachting is dat 5% van de streefwaarde kan worden behaald. Gebaseerd op gemiddelde projectduur, tijdig afgeven van vergunningen en de indicator tellen nadat het project is vastgesteld.

F103 Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.

DEFINITIE

De omvang van de gecertificeerde totale subsidiabele kosten van subsidieprojecten. Heeft het project de vorm van een fonds, dan tellen de totale subsidiabele kosten op fondsniveau.

TOELICHTING

De totale subsidiabele kosten zijn gebaseerd op de gecertificeerde kosten zoals opgenomen in de betaalaanvraag. Met het bepalen van de mijlpaal 2018 worden de jaartranches gevolgd. Eind 2018 moeten conform de “n+3-regel” de jaartranches 2014 en 2015 zijn uitgegeven. Deze jaartranches maken 27% van het totale budget uit. Daarom is de mijlpaal 2018 gezet op 27% van de geraamde totale programmaomvang (EFRO en cofinancieringen) in deze prioriteit.

2.A.9 Categorieën steunverlening

De categorieën steunverlening die overeenkomen met de inhoud van de prioritaire as, op basis van een door de Commissie vastgestelde nomenclatuur, en indicatieve uitsplitsing van door de Unie verleende steun.

Tabellen 7-11: Categorieën steunverlening

Tabel 7: Dimensie 1: Steunverleningsgebied

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	072. Zakelijke infrastructuur voor kmo's (met inbegrip van bedrijfs- of industrieterreinen)	15.951.436,00
ERDF	Meer ontwikkeld	073. Ondersteuning van sociale ondernemingen (kmo's)	5.173.440,00
ERDF	Meer ontwikkeld	097. Vanuit de gemeenschap geleide initiatieven voor lokale ontwikkeling in stedelijke en rurale gebieden	431.118,00

Tabel 8: Dimensie 2: Financieringsvorm

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Niet-terugvorderbare subsidie	17.355.994,00
ERDF	Meer ontwikkeld	03. Ondersteuning door middel van financieringsinstrumenten: risico- en durfkapitaal of gelijkwaardig	1.200.000,00
ERDF	Meer ontwikkeld	04. Ondersteuning door middel van financieringsinstrumenten: lening of gelijkwaardig	3.000.000,00

Tabel 9: Dimensie 3: Soort gebied

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Grote stedelijke gebieden (dichtbevolkt > 50 000 inwoners)	21.555.994,00

Tabel 10: Dimensie 4: Territoriale verwezenlijkingsmechanismen

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
ERDF	Meer ontwikkeld	01. Geïntegreerde territoriale investering – stedelijk	21.555.994,00

Tabel 11: Dimensie 6: secundair ESF-thema (alleen ESF en YEI)

Prioritaire as		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

2.A.10 Overzicht van het voorgenomen gebruik van technische bijstand, inclusief eventuele maatregelen voor het versterken van de bestuurlijke capaciteit van de autoriteiten die betrokken zijn bij het beheer en besturen van de programma's en de begunstigden (in voorkomend geval) (per prioritaire as)

Prioritaire as:		4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	

2.B. BESCHRIJVING VAN DE PRIORITAIRE ASSEN VOOR TECHNISCHE BIJSTAND

2.B.1 Prioritaire as

Identificatiecode van de prioritaire as	5
Titel van de prioritaire as	Technische Bijstand

2.B.2 Motivering voor de vaststelling van een prioritaire as die meer dan één regiocategorie betreft (waar van toepassing)

2.B.3 Fonds en regiocategorie

Fonds	Regiocategorie	Berekeningsgrondslag (totale subsidiabele uitgaven of subsidiabele publieke uitgaven)
EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal

2.B.4 Specifieke doelstellingen en verwachte resultaten

ID	Specifieke doelstelling	Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken
8	Optimale en correcte uitvoering Kansen voor West II	Het Operationeel Programma Kansen voor West II is net als de Kansen voor West I een programma van acht partners, de vier provincies en vier grote steden in West Nederland (G4P4). De binnen Landsdeel West in de vorige periode opgebouwde kennis en ervaring met deze samenwerkingsvorm wordt zo goed mogelijk benut voor het beheer van het onderhavige Operationeel Programma Kansen voor West II. Onder leiding van de stad Rotterdam als Managementautoriteit is een goed samenwerkingsmodel voor de G4P4. Daarbij is zijn er wat bijschaafpunten, maar is primair de structuur gelijk aan de vorige periode. Uitgangspunt is een efficiënt ingerichte structuur, die voorziet in de bepalingen van de CPR en die effectieve sturing van het programma mogelijk maakt. De wijze waarop Landsdeel West de organisatie van het OP inricht, wordt in een later stadium, voor de start van de uitvoeringsperiode, gedetailleerd vastgelegd in convenanten en artikel 62 beschrijvingen. Belangrijkste wijziging ten opzichte van 2007-2013 is dat er afgesproken is dat de vier managementautoriteiten van de vier landsdelige operationele

ID	Specifieke doelstelling	Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken
		<p>programma's nauw gaan samenwerken en uniformeren. Dat zal leiden tot een gezamenlijk toetsingskader, ICT-systeem en administratieve organisaties. De uitvoeringsprocedures worden gelijkgeschakeld en zijn volledig digitaal.</p> <p>Alle partijen van het OP zijn binnen het netwerk van de partners en samenwerkende (belangen) organisaties actief bij het verwerven van projecten. Door het stellen van gerichte vragen en het op maat geven van informatie over regelgeving in oriënterende gesprekken wordt in een zo vroeg mogelijk stadium nagegaan of de initiatieven passen binnen de doelstellingen van het programma. Daarnaast krijgt de aanvrager de informatie die nodig is voor het opstellen van een kwalitatief goede aanvraag.</p> <p>Voor de uitvoering van de GTI's wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid van subdelegatie naar de G4-steden. Hiervoor wordt verder gewerkt op basis van de ervaringen opgedaan in het Kansen voor West 2007-2013 programma. De drie andere G-4 steden (Amsterdam, Den Haag en Utrecht) ontvangen van de MA een subdelegatie als bemiddelende instanties. Op deze wijze wordt het College van B&W van deze 3 steden aangewezen als lokale Programma-autoriteit voor het GTI. Het GTI Rotterdam zal geen aparte organisatiestatus meer hebben, maar direct door de Managementautoriteit worden uitgevoerd. De bemiddelende instanties zijn zelf verantwoordelijk voor de doeltreffendheid en deugdelijkheid van de uitvoering en het beheer, controle en het toezicht op de voortgang en uitvoering ervan. Voor de uitvoering van deze activiteiten beschikt iedere bemiddelende instantie over een eigen programmasecretariaat, dat verantwoording aflegt aan de lokale programma-autoriteiten. De financiële eindverantwoordelijkheid blijft bij de MA, het college van B&W van Rotterdam. De MA ziet toe op de correcte uitvoering van de globale subsidies en volgt de voorgeschreven procedures in geval van onregelmatigheden.</p> <p>Kansen voor West II beoogt met haar uitvoering drie specifieke doelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Optimale en tijdige inzet van de beschikbare middelen aan projecten die maximaal bijdragen aan de geformuleerde doelstellingen. 2. Een optimale benutting van de beschikbare middelen waarbij het realisatieresultaat zo is dat de N+3

ID	Specifieke doelstelling	Resultaten die de lidstaat met steun van de Unie beoogt te bereiken
		norm ruim wordt gehaald en op het einde van de programmaperiode de 100% realisatie wordt gehaald. 3. Het controleren van de correcte besteding van de middelen.

2.B.5 Resultaatindicatoren

Tabel 12: Programmaspecifieke resultaatindicatoren (per specifieke doelstelling) (voor het EFRO/ESF/Cohesiefonds)

Prioritaire as		8 - Optimale en correcte uitvoering Kansen voor West II									
ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde			Referent iejaar	Streefwaarde (2023)			Gegevensbron	Frequentie van de verslaggeving
			M	W	T		M	W	T		

2.B.6 Te ondersteunen acties en de verwachte bijdrage daarvan aan de verwezenlijking van de specifieke doelstellingen (per prioritaire as)

2.B.6.1. Een beschrijving van de te ondersteunen maatregelen en hun verwachte bijdrage aan de specifieke doelstellingen

Prioritaire as	5 - Technische Bijstand
	<p>De belangrijkste activiteiten, die worden uitgevoerd met de technische bijstand betreffen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het ontwikkelen en toepassen van een goed systeem van projectselectie. 2. Adequate en tijdige controles op de tussentijdse verantwoording van de middelenbesteding. 3. Het correct afwickelen van de eindverslagen en afrekeningen van de projecten en daarmee definitief vast stellen van de subsidies. <p>Het grootste deel van de medewerkers zullen bezig zijn met deze 3 hoofdprocessen van beoordelen en controleren van aanvragen en verantwoordingen.</p>

Prioritaire as	5 - Technische Bijstand
<p>Andere acties zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het algemene programmamanagement omvattende ondermeer programmabeheer, communicatie, jaarverslaglegging, secretariaat van het CvT en budgetbewaking. 2. Communicatie met en voor de begunstigen en het grote publiek, zoals open kijkdagen en voorlichtingsdagen organiseren alsmede een startdag. 3. Het overleg met de Certificeringsautoriteit en de Auditautoriteit en eventueel het verzorgen van de verweren. 4. Afstemming en overleg voor synergie in de uitvoering en op de inhoud van de programma's met: de andere EFRO managementautoriteiten; Ministeries; uitvoerders van andere Europese programma's en van aanpalende nationale en regionale programma's. 5. Evaluaties over de effectiviteit van het programma. 6. Training en opleiding in samenwerking met de andere Operationele Programma's. <p>Voor de uitvoering van de structuurfondsen zijn de volgende ambities/verbeteringen uitgangspunt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Afgesproken is dat er uniform gewerkt gaat worden tussen de vier MA's. Inmiddels zijn hiertoe de stappen gezet voor een gezamenlijke Artikel 124 beschrijving. Gezamenlijke procedures, een gelijk systeem van projectselectie en een gezamenlijk ICT systeem. De uniformering en kennisuitwisseling heeft een kwaliteitverbetering tot doel. 2. Er wordt een onafhankelijker systeem van projectselectie opgezet. 3. Er worden betere preventieve procedures en normen afgesproken om foutkansen op onregelmatige uitgaven te verkleinen. Daartoe zijn nieuwe processen opgezet en hierin heeft de CA een preventieve extra taak om discrepantie in normtoepassing te voorkomen. 	

2.B.6.2 Outputindicatoren die naar verwachting aan de resultaten bijdragen

Tabel 13: Outputindicatoren (per prioritaire as) (voor het EFRO/ESF/Cohesiefonds)

Prioritaire as		5 - Technische Bijstand		
ID	Indicator (naam van de indicator)	Meeteenheid	Streefwaarde (2023) (facultatief)	Gegevensbron

			M	W	T	
5.a	Gezamenlijk ICT systeem met de andere MA's	ICT systeem			1,00	Eigen gegevensverzameling
5.b	Gezamenlijke werkinstructies met de andere MA's t.b.v. de begunstigden	Werkinstructies			7,00	Eigen gegevensverzameling
5.c	Werkgelegenheid Technische Bijstand	FTE				Eigen gegevensverzameling
5.d	Communicatieplan	Plan			1,00	Eigen gegevensverzameling
5.e	Evaluatieplan	Plan			1,00	Eigen gegevensverzameling
5.f	Website	Website			1,00	Eigen gegevensverzameling
5.g	Jaarverslagen	Verslagen			7,00	Eigen gegevensverzameling
5.h	Publieksevenementen	Evenementen			7,00	Eigen gegevensverzameling

2.A.7 Categorieën steunverlening (per prioritaire as)

Desbetreffende categorieën steunverlening op basis van een door de Commissie vastgestelde nomenclatuur, en een indicatieve verdeling van de door de Unie verleende steun.

Tabellen 14-16: Categorieën steunverlening

Tabel 14: Dimensie 1: Steunverleningsgebied

Prioritaire as		5 - Technische Bijstand	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
EFRO	Meer ontwikkeld	121. Voorbereiding, uitvoering, toezicht en inspectie	6.834.494,00
EFRO	Meer ontwikkeld	122. Evaluatie en onderzoeken	379.694,00
EFRO	Meer ontwikkeld	123. Informatie en communicatie	379.694,00

Tabel 15: Dimensie 2: Financieringsvorm

Prioritaire as		5 - Technische Bijstand	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR

Prioritaire as		5 - Technische Bijstand	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
EFRO	Meer ontwikkeld	01. Niet-terugvorderbare subsidie	7.593.882,00

Tabel 16: Dimensie 3: Soort gebied

Prioritaire as		5 - Technische Bijstand	
Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag in EUR
EFRO	Meer ontwikkeld	01. Grote stedelijke gebieden (dichtbevolkt > 50 000 inwoners)	7.593.882,00

3. FINANCIERINGSPLAN

3.1 Financiële toewijzing uit elk fonds en de bedragen voor de prestatiereserve

Tabel 17

Fonds	Regiocategorie	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Totaal	
		Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve	Belangrijkste toewijzing	Prestatiereserve
EFRO	Meer ontwikkeld	24.003.347,00	1.532.129,00	24.483.900,00	1.562.802,00	24.974.006,00	1.594.085,00	25.473.818,00	1.625.988,00	25.983.617,00	1.658.529,00	26.503.601,00	1.691.719,00	27.033.945,00	1.725.571,00	178.456.234,00	11.390.823,00
Totaal		24.003.347,00	1.532.129,00	24.483.900,00	1.562.802,00	24.974.006,00	1.594.085,00	25.473.818,00	1.625.988,00	25.983.617,00	1.658.529,00	26.503.601,00	1.691.719,00	27.033.945,00	1.725.571,00	178.456.234,00	11.390.823,00

3.2. Totaal financieel krediet per fonds en nationale medefinanciering (EUR)

Tabel 18a: Financieringsplan

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Grondslag voor de berekening van de steun van de Unie (Totale subsidiabele kosten of publieke subsidiabele kosten)	Door de Unie verleende steun (a)	Nationale bijdrage (b) = (c) + (d)	Indicatieve uitsplitsing van nationale bijdrage		Totale financiering (e) = (a) + (b)	Medefinancieringspercentage (f) = (a) / (e) (2)	Bijdragen van de EIB (g)	Belangrijkste toewijzing		Prestatiereserve		Prestatiereserve als deel van de totale steun van de Unie (l) = (j) / (a) * 100
						Nationale overheidsfinanciering (c)	Nationale particuliere financiering (d) (1)				Door de Unie verleende steun (h) = (a) - (j)	Nationale bijdrage (i) = (b) - (k)	Door de Unie verleende steun (j)	Nationale bijdrage (k) = (b) * (j) / (a)	
1	EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal	112.586.899,00	194.137.994,00	96.331.477,00	97.806.517,00	306.724.893,00	36,7061498983%		105.550.218,00	182.004.370,00	7.036.681,00	12.133.624,00	6,25%
2	EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal	36.450.635,00	54.676.952,00	27.338.476,00	27.338.476,00	91.127.587,00	39,9995612745%		34.172.470,00	51.259.642,00	2.278.165,00	3.417.310,00	6,25%
3	EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal	11.659.647,00	11.659.647,00	10.493.582,00	1.166.065,00	23.319.294,00	50,000000000000%		10.930.919,00	10.930.919,00	728.728,00	728.728,00	6,25%
4	EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal	21.555.994,00	21.555.994,00	17.244.795,00	4.311.199,00	43.111.988,00	50,000000000000%		20.208.745,00	20.208.745,00	1.347.249,00	1.347.249,00	6,25%
5	EFRO	Meer ontwikkeld	Totaal	7.593.882,00	7.593.882,00	7.593.882,00	0,00	15.187.764,00	50,000000000000%		7.593.882,00	7.593.882,00			
Totaal	EFRO	Meer ontwikkeld		189.847.057,00	289.624.469,00	159.002.212,00	130.622.257,00	479.471.526,00	39,5950638787%		178.456.234,00	271.997.558,00	11.390.823,00	17.626.911,00	6,00%
Totaal-generaal				189.847.057,00	289.624.469,00	159.002.212,00	130.622.257,00	479.471.526,00	39,5950638787%	0,00	178.456.234,00	271.997.558,00	11.390.823,00	17.626.911,00	

(1) Alleen invullen als de prioritaire assen in totale kosten zijn uitgedrukt.

(2) Dit percentage mag worden afgerond op het dichtstbijliggende gehele getal in de tabel. Het voor terugbetalingen gebruikte exacte percentage is de verhouding (f).

Tabel 18c: Uitsplitsing van het financieringsplan per prioritaire as, fonds, regiocategorie en thematische doelstelling

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Thematische doelstelling	Door de Unie verleende steun	Nationale bijdrage	Totale financiering
Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	EFRO	Meer ontwikkeld	Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	112.586.899,00	194.137.994,00	306.724.893,00
Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	EFRO	Meer ontwikkeld	Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken	36.450.635,00	54.676.952,00	91.127.587,00
Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	EFRO	Meer ontwikkeld	Bevordering van duurzame en kwalitatief hoogstaande werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit	11.659.647,00	11.659.647,00	23.319.294,00
Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding	EFRO	Meer ontwikkeld	Bevordering van sociale inclusie, bestrijding van armoede en iedere vorm van discriminatie	21.555.994,00	21.555.994,00	43.111.988,00

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Thematische doelstelling	Door de Unie verleende steun	Nationale bijdrage	Totale financiering
g van armoede						
Totaal				182.253.175,00	282.030.587,00	464.283.762,00

Tabel 19: Indicatief bedrag van de steun dat voor doelstellingen op het gebied van klimaatverandering moet worden gebruikt

Prioritaire as	Indicatief bedrag van de steun dat voor doelstellingen op het gebied van klimaatverandering moet worden gebruikt (EUR)	Deel van de totale toewijzing aan het operationele programma (%)
2	36.450.635,00	19,20%
Totaal	36.450.635,00	19,20%

4. GEÏNTEGREERDE AANPAK VAN TERRITORIALE ONTWIKKELING

Beschrijving van de geïntegreerde aanpak van territoriale ontwikkeling, waarbij rekening wordt gehouden met de inhoud en doelstellingen van het operationele programma wat de partnerschapsovereenkomst betreft, en wordt getoond op welke wijze het operationele programma bijdraagt aan het halen van de doelstellingen ervan en de verwachte resultaten

Duurzame Stedelijke Ontwikkeling Kansen voor West II

De G-4 kennen een aantal fysieke, sociale en economische knelpunten die een duurzame groei in de weg staan. Bovendien bestaan er grote verschillen in de sociaaleconomische situatie tussen delen van de stad. Bovenop de kansen die steden bieden voor innovatie en verduurzaming van de economie wordt een extra inspanning gevraagd om een dreigende tweedeling tegen te gaan. De steden hebben lange termijn ontwikkelingsvisies[1] waarin deze ontwikkelingen integraal worden aangepakt. Op deelonderwerpen (bv economische agenda) of gebiedsgericht (bv Nationaal Programma Rotterdam Zuid) is dit concreter uitgewerkt.

Ontwikkelingspotentieel

De G-4 richt de economische focus op het creëren van duurzame ‘toegevoegde waarde’: meer banen, hogere omzet, meer innovatiekracht en toenemend concurrentievermogen. Marktinitiatieven en investeringen worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Prioriteit gaat naar het versterken van economische brandpunten, ruimte geven voor bedrijvigheid, stimuleren en faciliteren van kansrijk ondernemerschap. Stimuleren van de stuwende (kennis-) economie en de verzorgende economie is van het grootste belang. De sociale focus ligt op het verbeteren van de arbeidsmarktmogelijkheden van werkzoekenden, door vraaggerichte talentontwikkeling en verbetering van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

In te zetten middelen op duurzame stedelijke ontwikkeling

Gezien de uitdagingen worden alle beschikbare middelen voor de prioritaire assen 3 en 4 ingezet voor duurzame stedelijke ontwikkeling in West Nederland. De uitvoering van deze middelen wordt gesubdelegeerd naar de G-4 steden en samengebracht in GTIs. Gezien de integraliteit van de stedelijke programma's hebben ook investeringen van de prioritaire assen 1 en 2 raakvlakken met de stedelijke programma's. Waar dit het geval is worden deze middelen ook naar de GTIs gesubdelegeerd. Daarvoor blijft wel gelden dat de specifieke doelstellingen van de prioriteiten en de projectselectie door middel van de ten behoeve van de prioritaire as ingestelde deskundigencommissie leidend zijn. De formele toekenning en beheer is echter gesubdelegeerd aan de betreffende steden.

Naar verwachting zullen de prioritaire assen als volgt aan de duurzame stedelijke ontwikkeling bijdragen (zie ook de bijlage Figuren):

- PA 3 bevordering van werkgelegenheid   € 11.659.647 = 26%.
- PA 4 bevordering van sociale insluiting   € 21.555.994 = 47%.
- PA 1 innovatie   € 5.285.342 = 12%.
- PA 2 koolstofarme economie   € 7.062.310 = 16%.

Hiermee wordt een kwart van Kansen voor West II ingezet voor duurzame stedelijke ontwikkeling (10% van de nationale EFRO middelen).

Synergie van de fondsen wordt bereikt door de gelijktijdige inzet van 5% van de nationale ESF middelen in de prioritaire as Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit. Cofinanciering vindt plaats met lokale en nationale middelen en door private partijen. Vanuit de G-4 steden wordt een zo breed mogelijke basis gelegd voor inhoudelijke borging en beschikbaarheid van cofinanciering.

[1] Zie Structuurvisie Amsterdam 2040, Stadsvisie Rotterdam. Ruimtelijke ontwikkelingsstrategie 2030, Structuurvisie Den Haag 2020 'Wêreldstad aan Zee', en Structuurvisie Utrecht 2015-2030. . Deze visies vormen een geïntegreerde aanpak van de economische, sociale, ecologische, klimatologische en demografische uitdagingen van de betreffende stad.

4.1 Vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling (in voorkomend geval)

De aanpak ten aanzien van het gebruik van instrumenten voor een vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling en de beginselen voor het aanwijzen van de gebieden waar zij zullen worden toegepast

In Kansen voor West is nog geen ervaring met het toepassen van ‘community led local development’ (CLLD) in het EFRO. Binnen één of meer van de G-4 steden kan het binnen de strategie van de GTI evenwel een interessant instrument blijken om lokale partners te mobiliseren in het ontwikkelen van specifieke lokale oplossingen. Daarom wordt als proef met verschillende vertegenwoordigers met sociaal-economische belangen in Scheveningen onderzocht hoe het CLLD instrument vanuit EFRO geïmplementeerd kan worden in Den Haag. Om deze reden is Specifieke Doelstelling 7 in dit OP opgenomen. Tijdens de verdere uitwerking zal ook onderzocht worden of synergie met de andere ESI fondsen tot de mogelijkheden behoort.

4.2 Geïntegreerde acties voor duurzame stadsontwikkeling (in voorkomend geval)

Indien van toepassing, het indicatieve bedrag aan EFRO-steun voor geïntegreerde acties voor duurzame stedelijke ontwikkeling, uit te voeren overeenkomstig artikel 7, lid 2, van Verordening (EU) nr. 1301/2013 en de indicatieve toewijzing van ESF-steun voor geïntegreerde acties.

De G-4 zet in de komende jaren in op een gebiedsgerichte aanpak voor sociale en economische investeringen. Steden gaan beter gebruik maken van hun economisch potentieel om alle delen van de stad mee te nemen in hun economische ontwikkeling. De kern van de geïntegreerde benadering is dat door inzet van meerdere partijen in diverse domeinen bedreigingen worden omgebogen en kansen gegrepen bijdragend aan partnerschappen voor slimme, duurzame en inclusieve groei.

Zowel Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht stellen elk een eigen op de specifieke omstandigheden uitgewerkt uitvoeringsplan voor geïntegreerde duurzame stedelijke ontwikkeling vast.

De precieze keuze van inzet verschilt per stad en is afhankelijk van de problematiek, de economische structuur en bestuurlijke keuzes op grond van urgentie. De zwaartepunten van de G-4 steden zijn evenwel als volgt gedefinieerd:

- Amsterdam richt zich op het stedelijk economisch en innovatiebeleid, arbeidsmarkt en onderwijs, en wonen en leefomgeving. Daarbij zijn ondernemerschap, nieuwe bedrijvigheid en aantrekken en vasthouden van talent (op alle niveaus) van belang. De focus van investeringen richt zich op het gebied binnen en buiten de ringzone. De sociaal-economisch zwakkere groepen wonen steeds meer buiten de ringzone van de stad en de mensen met kansen in het gebied binnen de ringzone, met de ringzone zelf als overgangsgebied. Transformatie van gebouwen en experimenten in de openbare ruimte bieden mogelijkheden voor het versterken van wijkcentra, buurteconomie en andere sociaal-economische ontwikkelingen. De Ringzone kan als overgangsgebied een belangrijke functie vervullen voor het vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheidskansen voor de zone buiten de ring verhogen.
- Rotterdam richt zich op aansluiting bij het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) en het Stadshavensgebied waarin de partners gezamenlijk werken om de stedelijke economie, opleidingsniveau en arbeidsparticipatie te verbeteren. Het focus gebied van het NPRZ kent een cumulatie van sociaal –economische problemen. De oude haventerreinen in het stadshavensgebied bieden daarentegen grote kansen voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee voor de inwoners van Zuid. De focus van investeringen richt zich daarmee primair op het NPRZ gebied en daar waar de positieve resultaten in belangrijke mate betrekking hebben op dit gebied;
- Den Haag kent een redelijk over de stad gespreide werkloosheid. Desalniettemin komen de hoogste werkloosheidspercentages voor in de wijken die rond de economische kerngebieden liggen. De inzet van Den Haag is er daarom op gericht het internationale karakter van de stad verder te versterken door zorg te dragen voor aansluiting van de betreffende wijken op de economische kerngebieden van de stad;
- Utrecht richt zich op het versterken, verduurzamen en innoveren van de stedelijke (kennis)economie. Door ondernemerschap en werkgelegenheid te stimuleren, het inzetten van talent en toekomstbestendige werklocaties te ontwikkelen die aansluiten bij de prioriteiten voor economische ontwikkeling. De focus van deze investeringen richt zich vooral op:
  - Sociaal-economische zwakkere wijken
  - Verouderde bedrijvzones in de ring rond de oude binnenstad.
  - Energietransitie in wijken.

Tabel 20: Geïntegreerde acties voor duurzame stedelijke ontwikkeling — indicatieve bedragen aan EFRO- en ESF-steun

Fonds	EFRO- en ESF-steun (indicatief) (EUR)	Deel van de totale toewijzing van middelen aan het programma
Totaal EFRO	45.563.293,00	24,00%
TOTAAL EFRO+ESF	45.563.293,00	24,00%

4.3 Geïntegreerde territoriale investeringen (in voorkomend geval)

De aanpak voor het gebruik van geïntegreerde territoriale investeringen (zoals gedefinieerd in artikel 36 van Verordening (EU) nr. 1303/2013) in andere gevallen dan die welke onder punt 4.2 vallen, en de indicatieve financiële toewijzing daarvoor uit elke prioritaire as.

Niet van toepassing.

Tabel 21: Indicatieve financiële toewijzing aan geïntegreerde territoriale investeringen, anders dan de onder punt 4.2 genoemde gevallen (geaggregeerd bedrag)

Prioritaire as	Fonds	Indicatieve financiële toewijzing (steun van de Unie) (EUR)
Totaal		0,00

4.4 De regelingen voor interregionale en transnationale acties binnen de operationele programma's waarvan de begunstigen in ten minste één andere lidstaat gevestigd zijn; (in voorkomend geval)

Binnen het operationeel programma worden geen acties voorzien met begunstigen die zijn gevestigd in een andere lidstaat. Wanneer zich potentiële acties aandienen die bijdragen aan de doelstellingen van het programma en die voldoen aan de selectiecriteria, dan zijn dergelijke acties niet uitgesloten. Het maximum van 15% van het budget (voor begunstigen buiten het programmagebied) wordt daarbij in acht genomen.

4.5 Bijdrage aan de geplande maatregelen op grond van het programma voor macroregionale en zeegebiedstrategieën, afhankelijk van de behoeften van het programmagebied, zoals aangegeven door de lidstaat (in voorkomend geval)

(Indien de lidstaten en regio's deelnemen aan macroregionale strategieën en zeegebiedstrategieën).

Niet van toepassing

5. SPECIFIEKE BEHOEFTE VAN DE GEOGRAFISCHE GEBIEDEN DIE HET HARDST DOOR ARMOEDE WORDEN GETROFFEN OF DOELGROEPEN DIE HET GROOTSTE RISICO LOPEN OP DISCRIMINATIE OF SOCIALE UITSLUITING (IN VOORKOMEND GEVAL)

5.1 Geografische gebieden die het hardst door armoede worden getroffen/doelgroepen die het grootste risico lopen op discriminatie of sociale uitsluiting

Niet van toepassing

5.2 Strategie voor de aanpak van de specifieke behoeften van de geografische gebieden die het hardst door armoede worden getroffen/doelgroepen die het grootste risico lopen op discriminatie of sociale uitsluiting, en, indien relevant, de bijdrage aan de in de partnerschapsovereenkomst vastgestelde geïntegreerde aanpak

Niet van toepassing

Tabel 22: Acties voor de aanpak van specifieke behoeften van de geografische gebieden die het hardst door armoede worden getroffen/doelgroepen die het grootste risico lopen op discriminatie of sociale uitsluiting

Doelgroep/geografisch gebied	Belangrijkste soorten voorgenomen maatregel als onderdeel van geïntegreerde benadering	Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Investeringsprioriteit
------------------------------	--	----------------	-------	----------------	------------------------

**6. SPECIFICIEKE BEHOEFTE VAN DE GEOGRAFISCHE GEBIEDEN DIE
KAMPEN MET ERNSTIGE EN PERMANENTE NATUURLIJKE OF
DEMOGRAFISCHE BELEMNERINGEN (IN VOORKOMEND GEVAL)**

Niet van toepassing

7. AUTORITEITEN EN INSTANTIES DIE VERANTWOORDELIJK ZIJN VOOR BEHEER, CONTROLE EN AUDIT, EN DE ROL VAN DE RELEVANTE PARTNERS

7.1 Relevante autoriteiten en instanties

Tabel 23: Betrokken autoriteiten en instanties

Autoriteit/instantie	Naam van autoriteit/instantie, en afdeling of eenheid	Hoofd van autoriteit/instantie (positie of post)
Beheerautoriteit	Het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Rotterdam	Vertegenwoordigd door de verantwoordelijk wethouder Werkgelegenheid en economie
Certificeringsautoriteit	Rijksdienst voor ondernemend Nederland	De heer E. J. de Hilster (Manager Certificeringsautoriteit)
Auditautoriteit	Ministerie van Financiën-Auditdienst Rijk	De heer P.J.J. Vlasveld, hoof Auditautoriteit
Instantie waaraan de Commissie de betalingen zal verrichten	Managementautoriteit West-Nederland	Stadsontwikkeling, Hoofd afdeling SIF

7.2 Betrokkenheid van de relevante partners

7.2.1 Maatregelen die zijn genomen om de relevante partners te betrekken bij de voorbereiding van het operationele programma en de rol van deze partners bij de uitvoering van, het toezicht op en de evaluatie van het programma

Coördinatie van de voorbereiding

Kansen voor West II is een gezamenlijk operationeel programma (OP) van de vier Randstadprovincies (P4: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) en de vier grote steden (G-4: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) in nauwe samenwerking met hun regionale en lokale partners (zie voor het overzicht van de geraadpleegde partners sectie 12.3). Het programma borduurt in die hoedanigheid voort op het programma Kansen voor West 2007-2013. De Managementautoriteit (MA), zijnde de gemeente Rotterdam, voerde samen met de acht bovengenoemde partijen de coördinatie van de voorbereiding van het nieuwe OP. Deze coördinatie vond plaats in het gezamenlijk bestuurlijk overleg (BO) Partners Kansen voor West. Dit BO stond onder leiding van de MA. De uitwerking van het OP vond plaats in vier ambtelijke werkgroepen (innovatie, koolstofarme economie, duurzame stedelijke ontwikkeling en uitvoeringsstructuur), die via een overkoepelend ambtelijk overleg rapporteerden aan BO Partners Kansen voor West. De middelgrote steden in West-Nederland waren ambtelijk nauw betrokken bij de werkgroepen waarin het OP is opgesteld.

Vanaf de start van de voorbereidingen zijn ook de verschillende sociaal, economische en maatschappelijke partners betrokken geweest. De algemene afstemming heeft plaatsgevonden in de reguliere CvTs van Kansen voor West. Vanuit het CvT zijn de nodige initiatieven ondernomen om de achterban bij de voorbereidingen te betrekken. Dit

was met name erg succesvol onder de ondernemers en kennisinstellingen, in eerste instantie bij het opstellen van de RIS3 maar ook in de ‘doorvertaling’ van de RIS3 naar het OP. Bij de uitwerking van de specifieke prioritaire assen en de GTIs zijn de relevante (lokale) partners (ook) separaat geconsulteerd (zie hiervoor de toelichting bij de drie werkgroepen).

Werkgroep Innovatie

Kennis, Innovatie en Ondernemerschap vormt de grootste prioriteit binnen het OP Kansen voor West 2007-2013. De voorbereiding van het OP kan niet los worden gezien van het opstellen van de regionale innovatiestrategie voor slimme specialisatie (RIS3) voor West-Nederland. Met de eerste besprekingen in P4 en G-4 verband over de RIS3 in april 2011 is eigenlijk ook de voorbereiding van het nieuwe OP van start gegaan. De voorbereiding van de RIS3 is geruisloos in de voorbereiding van het OP overgegaan, maar daadwerkelijk is de voorbereiding van het OP begin 2012 van start gegaan.

De RIS3 is gebaseerd op regionale visies en agenda's die in nauwe samenwerking met regionale en lokale partners van de quadrupel helix tot stand zijn gekomen. Deze partners zijn tevens gevraagd hun input te geven voor de RIS3 en het OP EFRO om tot een consistent proces te komen en de RIS3 goed te laten aansluiten op de al met hen ontwikkelde economische visies en agenda's. In het kader van de voorbereiding van de RIS3 zijn hiervoor verschillende consultatieronden gehouden:

- Voorjaar 2012: specifieke consultatiebijeenkomsten per doelgroep en telefonische enquête onder eindbegunstigden van het OP 2007-2013.
- Najaar 2012: gesprekken met ministeries en vertegenwoordigers topsectoren.
- Eerste kwartaal 2013: brede internetconsultatie met respons vanuit alle doelgroepen.

De universiteiten in West-Nederland hebben n.a.v. de consultatiebijeenkomst over de RIS3 in maart 2012 een gezamenlijk document opgesteld met input voor de RIS3 en het OP. Op basis van dit document heeft er in september 2012 een apart ambtelijk overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de P4 en G-4 en de universiteiten ter nadere bespreking.

Op 25 april 2013 is er een expert consultatie gehouden over de inzet binnen de prioriteit innovatie (thema valorisatie). Op 6 mei 2013 is er een expert consultatie georganiseerd over het thema kapitaal binnen de prioriteit innovatie. Voor deze consultaties zijn ook de milieu- en relevante belangenorganisaties uitgenodigd, en hebben enkele ook actief deelgenomen.

In het BO Partners Kansen voor West van 16 mei 2013 hebben de provincies en grote steden bestuurlijk de investeringsprioriteit en specifieke doelstellingen voor innovatie vastgesteld (zie sectie 2). Deze keuzes zijn begin juni 2013 via een open internetconsultatie via de website Kansen voor West aan de relevante partners voorgelegd.

Werkgroep Koolstofarme economie

In het BO EFRO van 21 maart 2013 is ook de landelijke afspraak gemaakt om per OP de verplichting van de EU te vervullen om (minimaal) 20% van het EFRO-budget te investeren in koolstofarme economie. De vraag is wel welke investeringen op dit vlak prioriteit hebben, in het bijzonder in het dichtbevolkte West-Nederland? Deze vraag is

voorgelegd aan stakeholders uit de energiesector, woningcorporaties, banken en overheden. Hiervoor is in april 2013 een aparte consultatiebijeenkomst georganiseerd. Gedurende het gehele voorbereidingsproces van het OP is er vanuit de provincies en grote steden regelmatig contact geweest met regionale en lokale stakeholders op individuele basis en in de voorbereiding van het nationale Energie Akkoord. Hierbij zijn ook de milieu- en relevante belangenorganisaties geconsulteerd, en hebben enkele ook actief bijgedragen.

Werkgroep Duurzame stedelijke ontwikkeling

In het BO EFRO 2014-2020 van 21 maart 2013 is overeengekomen dat West-Nederland in haar OP de nationale verplichting tot de inzet van minimaal 5% van het EFRO-budget op duurzame stedelijke ontwikkeling voor haar rekening neemt. Door dit besluit kunnen Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht hun lopende gesubdelegeerde stedelijke programma's in de nieuwe programmaperiode voortzetten. De vier stedelijke programma's van de G-4 worden uitgevoerd via het instrument van de Geïntegreerde Territoriale Investering (GTI), opgesteld met behulp van lokale partners en vastgesteld door de Colleges van B&W.

Deze GTIs bouwen voort op de stedelijke visies (zoals opgenomen in sectie 4) die met grote groepen stakeholders in meerdere consultatierondes tot stand zijn gekomen. Bij de initiële uitwerking van de specifieke GTIs zijn de partners (kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven, etc) geconsulteerd en betrokken.

Afronding Opstellen Operationeel Programma

De resultaten van al deze werkzaamheden en consultaties resulteerden in de eerste 100% versie van het OP dat op 1 september 2013 is besproken in het Bestuurlijk Overleg G-4 P4. Na instemming van dit BO is het OP vrijgegeven voor een laatste internetconsultatie van de partners. Deze vond plaats in de maand oktober en resulteerde in voornamelijk positieve reacties. Slechts een enkele geconsulteerde partner pleitte voor meer middelen voor één specifieke doelgroep.

Toegevoegde waarde partnerschap

Door de grote nadruk op innovatie waarvan de doelen voor een belangrijk deel door het bedrijfsleven en de kennisinstellingen gerealiseerd zullen moeten worden, zijn de bijdragen van deze partners cruciaal voor het welslagen van het programma. Los van de gebruikelijke roep om meer focus op de eigen bedrijfstak, is veel waardevolle input voor concrete acties ontvangen waarmee de focus van de prioritaire assen nader zijn aangescherpt. Opmerkelijk was ook de input van de universiteiten die tbv de RIS3 en het OP voor het eerst een gezamenlijke agenda hadden ontwikkeld. Nog voor het programma gestart is, zijn daarmee al belangrijke resultaten geboekt. Met de partners die relevant zijn voor de duurzame stedelijke ontwikkeling in de vier steden zijn de mogelijke investeringsprioriteiten en acties bottom-up verkend. Dat heeft echter geresulteerd in een tamelijk breed pallet waar de partners zelf geen nadere keuze konden maken en uiteindelijk alsnog een meet top-down kader is voorgeschreven. Bij de specifieke uitwerking van de GTIs in stedelijke uitvoeringsprogramma's worden de relevante actoren betrokken.

Om de partners de gelegenheid te geven daadwerkelijk aan de vorming van het programma bij te dragen, dienden zij al in een vroegtijdig stadium te worden betrokken. In dat stadium waren nog niet alle vereisten uitgekristalliseerd. Hoewel er vanuit de MA

aan het nodige verwachtingenmanagement is gedaan, is er bij de partners toch de nodige teleurstelling over de vaststelling van het programma bijna een jaar na hun bijdragen eraan en de op ‘aanbeveling’ van de Europese Commissie aangebrachte wijzigingen zonder dat zij daar enige invloed op hadden.

Rol van de relevante partners in de uitvoering, monitoring en evaluatie van het operationele programma

Nadat bij Kansen voor West II de stakeholders en partners uitgebreid betrokken zijn bij de voorbereiding van de programmering zal die betrokkenheid als gevolg van artikel 5 van de Verordening (EU) 1303/2013 en de Uitvoeringsverordening (EU) 215/2014, ook in het verdere verloop en bij de implementatie van Kansen voor West II worden vormgegeven. Dat zal gebeuren langs de volgende lijnen.

Samenstelling van het Comité van Toezicht

Het Comité van Toezicht (CvT) zal een brede en afgewogen samenstelling kennen met een ruime vertegenwoordiging van de regionale en lokale overheden, sociale en economische partners. De volgende partijen maken deel uit van het CvT:

1. Alle G4 en P4 partners zijn vertegenwoordigd en zullen roulerend elk 1 jaar voorzitter zijn van het CvT, dit met uitzondering van Rotterdam. Rotterdam zal vanwege haar positie als Managementautoriteit het voorzitterschap niet bekleden. Dit in lijn met het positioneringsdocument van de Europese Commissie over de ontwikkelingen van de partnerschapsovereenkomst en de programma's in Nederland voor de periode 2014-2020.
2. Namens de Europese Commissie zal er adviserend een lid van het EC zijn. Het Rijk is vertegenwoordigd door de Ministeries van Economische Zaken, vanwege hun lidstaatverantwoordelijkheid voor EFRO en door het Ministerie van Binnenlandse Zaken vanwege hun beleidsverantwoordelijkheid voor het stedelijk beleid, gezien de bijzonder posities van de G4 steden.
3. De MA is adviserend lid en secretaris van het CvT.
4. Het CvT zal vanuit de stakeholders/partners aangevuld worden met:
  - Twee vertegenwoordigers namens de werkgevers: de directeur van VNO west en vanwege de sterke aandacht voor het MKB in de programmering van MKB Nederlands tevens een vertegenwoordiger;
  - Twee vertegenwoordigers vanuit onderwijs/kennisinstellingen; naast de VSNU (Universiteiten) ook de HBO/MBO lijn.
  - De FNV namens de werknemersorganisaties.
  - De milieufederatie.
  - Een vertegenwoordiger van de G32 steden.
  - Een vertegenwoordiger van een Gelijke Rechten/Gender organisatie.

Betrokkenheid CvT

Het breed samengestelde CvT zal betrokken zijn bij de formele voortgangsrapporten in 2017 en 2019 over het programma alsmede bij de evaluaties. Tevens zal het CvT regelmatig op de hoogte worden gehouden van relevante ontwikkelingen op enkele specifieke thema's, met name waar het betreft de horizontale principes van duurzame ontwikkeling, gelijk kansen en non-discriminatie en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Net als in de huidige periode zal een enthousiasmerende rol van het CvT naar haar achterbannen bijdragen aan een goede projectpijplijn, zeker in de startperiode. De managementautoriteit zal zorgdragen voor voldoende kennis en deskundigheid bij de

stakeholders om hun rol adequaat te kunnen invullen middels een goede starttraining en opfrisworkshops en specifieke rapportages.

Projectselectie

Zoals aangegeven zal de projectselectie op een andere wijze vorm worden gegeven. Daarmee wordt invulling gegeven aan de uitvoeringsbepaling, die stelt dat stakeholders en betrokkenen geen rol mogen spelen bij de beoordeling van projectaanvragen. Korthedshalve verwijzen we naar de hoofdstukken van de prioritaire assen voor de beschrijving van het systeem van projectselectie. De stakeholders en het CvT spelen wel een uitdrukkelijke rol bij de inrichting van de expertgroepen.

Alle stakeholders, ook de niet CvT leden, kunnen kandidaten op een groslijst laten plaatsen. Dat wil zeggen niet alleen de G4P4 maar ook de andere stakeholders zoals de Universiteiten en Hogescholen, Unie van Waterschappen, VNO/NCW etc. Hiertoe zal het profiel en de kandideringswijze breed bekend worden gemaakt aan de stakeholders. Het CvT zal uit haar midden een selectiecommissie instellen, die de kandidaten beoordeeld en een voorstel doet aan het voltallige CvT.

De expertgroepen bevatten geen vertegenwoordigers die zitting hebben namens een koepel- en of belangenorganisatie, of welke andere partij die een breder belang vertegenwoordigt. Er is dan ook geen vervanger voor deze vertegenwoordigers. Ieder zit op eigen titel in de expertgroep op basis van gezag en inhoudelijk expertise.

De expertgroepen kennen een evenwichtige verhouding tussen leden uit het bedrijfsleven en leden uit de wetenschaps- en onderwijswereld; kennisinstellingen. Er is sprake van een evenwichtige opbouw naar leeftijd en geslacht. Indien er onverhoopt een project voorligt, waar de expert direct of indirect bij betrokken is, wordt hij/zij uitgesloten van de beoordeling.

De MA zal effectieve en proportionele maatregelen voor anti-fraude opnemen en daarmee gezamenlijk optrekken met de andere MA's. Procedures staan dan ook beschreven in de artikel 124 beschrijving. Essentiële onderdelen zijn het opstellen van anti-fraude beleid (inclusief maatregelen bij het opdoen van risico's en ter mitigering daarvan), aanstellen van een anti-fraude functionaris en een grondige risicoanalyse aan de hand van het EC systeem Arachne van toekomstige subsidieontvangers.

7.2.2. Globale subsidies (voor de ESF, indien van toepassing)

7.2.3 Toewijzing van een bedrag voor capaciteitsopbouw (voor de ESF, indien van toepassing)

8. COÖRDINATIE TUSSEN DE FONDSEN, HET ELFPO, HET EFMZV EN ANDERE FINANCIERINGSINSTRUMENTEN VAN DE UNIE EN DE LIDSTATEN, EN MET DE EIB

De mechanismen die zorgen voor coördinatie tussen de fondsen, het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo), het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) en andere financieringsinstrumenten van de Unie en de lidstaten, alsook met de Europese Investeringsbank (EIB), rekening houdend met de in het gemeenschappelijk strategisch kader neergelegde ter zake relevante bepalingen. West-Nederland benadert synergie pragmatisch en projectmatig benaderen vanuit de inhoudelijke thema's, direct gelinked met de Europa 2020 strategie.

I INNOVATIE

De inzet van West-Nederland op het thema innovatie vindt zijn basis in de slimme specialisatie strategie (RIS3). Een belangrijk uitgangspunt is het verbinden en optimaal benutten van de verschillende beschikbare (financiële) instrumenten. Ten eerste is dat het nationale topsectorenbeleid en met name de instrumenten voor het MKB. Aanvullend speelt het Nationaal Techniekpact een belangrijke rol om de arbeidsmarkt beter aan te laten sluiten op de technische eisen uit de topsectoren. De inzet van het OP ESF 2014-2020 biedt daarbij aanknopingspunten om een extra impuls te geven de kennis en vaardigheden van met name achterblijvende. Tenslotte zal aansluiting worden gezocht bij de mogelijkheden van de Europese kennisprogramma's. De inzet van het EFRO is er vooral op gericht die initiatieven te ondersteunen waarvoor geen nationale middelen beschikbaar zijn en waar een meerwaarde gecreëerd kan worden.

1.1 Topsectorenbeleid

In 2011 is een nieuw bedrijvenbeleid ingezet om vernieuwingskracht en ondernemerszin maximaal ruimte te geven. Uitgangspunt is dat de overheid niet stuurt met regels en subsidies, maar Nederlandse bedrijven de ruimte krijgen om te ondernemen, te investeren, te innoveren en te exporteren. Het nieuwe beleid betekent (i) minder subsidies in ruil voor lagere belastingen, (ii) minder en eenvoudiger regels, (iii) ruimere toegang tot bedrijfsfinanciering, (iv) betere benutting van de kennisinfrastructuur door het bedrijfsleven, en (v) betere aansluiting van fiscaliteit, onderwijs en diplomatie op de behoefte van het bedrijfsleven. In 2013 heeft intensieve afstemming plaatsgevonden tussen het bedrijfslevenbeleid en de ESI-fondsen in Nederland. Waar mogelijk wordt aangesloten bij investeringen in de topsectoren, met als extra oriëntatie het MKB. Het ministerie van EZ verkent met de partners in West-Nederland de mogelijkheid om regionale en nationale financiële regelingen af te stemmen met de inzet van het EFRO. Een uitgebreide beschrijving van het nationale topsectorenbeleid en de wijze hoe dit in West-Nederland tot stand gaat komen is uitgewerkt in de RIS3 voor West Nederland (zie bijlage III).

1.2 Nationaal Techniekpact

Om in de toekomst het voorziene tekort aan technici tegen te gaan en daarmee onder meer de topsectoren voldoende uitzicht op gekwalificeerd personeel te bieden is het nationale Techniekpact gelanceerd. Het betreft hier niet zozeer een nieuw programma maar een bundeling en versnelling van bestaande programma's. Het pact richt zich op:

- kiezen voor techniek, gericht op scholen.
- leren in de techniek, teneinde technici banen in de techniek te laten vervullen.

- werken in de techniek, door technici te behouden en te herscholen.

Deze actielijnen vertonen veel raakvlakken met prioritaire as 3 van het EFRO.

Het Techniekpact is gesloten tussen onderwijsinstellingen, werkgevers, werknemers, jongeren, topsectoren, regio's en Rijk. De nadruk ligt op de samenwerking tussen onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en werknemers. De regie komt te liggen bij de vijf landsdelen van de topsectoren. De Noordvleugel omvat daar de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland. De Zuidwestvleugel naast de provincie Zuid-Holland (waar de regie ligt), de provincies Zeeland en West Noord-Brabant. De uitwerking van deze deelpacten sluit goed aan bij RIS3.

1.3 Europees Sociaal Fonds 2014-2020

Op basis van de nationale omstandigheden en de landenspecifieke aanbevelingen is de belangrijkste uitdaging van het ESF voor de periode 2014-2020 het verhogen van de arbeidsdeelname. Het grootste deel van de middelen (ongeveer 70%) zal worden ingezet op 'actieve inclusie' door re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast komt ongeveer 20% van de middelen beschikbaar voor 'actief en gezond ouder worden' ter bevordering van de werkgelegenheid en ondersteuning van de arbeidsmarktmobiliteit. Door deze agenda deels en additioneel te benutten voor de intersectorale scholing en werk-naar-werk trajecten kan een extra impuls worden gegeven aan de human capital agenda van de topsectoren. Doordat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering deels bij de arbeidsmarktregio's komt te liggen, wordt het op regionaal niveau mogelijk aansluitende arrangementen voor te bereiden.

1.4 Europees Landbouw Fonds voor Plattelandsontwikkeling 2014-2020

Het POP3 programma biedt verschillende aanknopingspunten voor synergie met het EFRO OP West-Nederland, met name bij de in West zeer sterk aanwezige topsectoren AgroFood en Tuinbouw&Uitgangsmaterialen. In beide programma's zijn deze sectoren benoemd als kansrijke sectoren en is een kader opgenomen waarbinnen de innovatie opgaven verder verkend en uitgewerkt kunnen worden. Deze mogelijkheden kunnen in projecten verder vorm krijgen door in te zetten op acties zoals valorisatie of uitrol waarbij niet alleen de agrarische bedrijven zijn betrokken, maar ook (telers)-kennisinstellingen, de verwerkende industrie en de verdere keten. Doordat de provincies in beide programma's een belangrijke rol vervullen kan op pragmatische wijze en door regelmatige afstemming tussen de provinciale programmacoördinatoren worden gestreefd naar inhoudelijk goede synergieprojecten. De vraag welke projectactiviteiten, door welk fonds bekostigd zullen worden, zal dienstbaar zijn aan de inhoud en afhangen van de mogelijkheden binnen beide operationele programma's.

1.5 Horizon 2020 en de KICs

In aanvulling op de algemene synergie zoals beschreven in de partnerschapsovereenkomst biedt het Horizon 2020 programma op verschillende thema's belangrijke aanknopingspunten voor het EFRO programma Kansen voor West. Waar de Horizon 2020 programma's nieuwe kennis kan ontwikkelen en door middel van demonstratieprojecten kan testen, biedt EFRO goede mogelijkheden de valorisatie van deze kennis door het MKB te verbeteren. Hierbij zal nadrukkelijk aansluiting worden gezocht bij de reeds bestaande KICs in West-Nederland, maar met name bij de vijf nieuwe KICS die in de periode 2014-2020 worden opgezet en die sterk aansluiten bij de in West-Nederland aanwezige kennis.

Daarbij moet wel voorop worden gesteld dat de beoordeling van de Horizon 2020 aanvragen en het opstellen van de KIC partnerschappen op basis van kwaliteitscriteria plaatsvindt en niet op basis van het regionale afwegingskader van het EFRO. Door de goede samenwerking met de universiteiten en hogescholen in West-Nederland wordt evenwel op voorhand ingezet om tot een goede synergie te komen. Daarnaast zullen de programmapartners van OP West en de RvO als nationaal contactpunt voor Horizon 2020 samenwerken op de volgende punten:

- Algemene onderlinge kennisuitwisseling (o.a. door snuffelstages).
- Afstemming van mogelijkheden van Horizon 2020 projecten naar het EFRO maar omgekeerd ook de verkenning van mogelijkheden van EFRO projecten voor Horizon 2020 aanvragen.
- Samenwerking op expertniveau's bijvoorbeeld bij de instellingen van expert comités.

1.6 Europees Investerings Fonds

Waar mogelijk sluit de inzet op innovatie en kredietverstrekking van West-Nederland aan bij de mogelijkheden van het Europees Investerings Fonds dat in Nederland wordt uitgevoerd middels de 'ABN Amro Groei & Innovatielening' en speciaal is bedoeld voor bedoeld voor snel groeiende en innovatieve MKB-bedrijven.

II KOOLSTOFARME ECONOMIE

De inzet van West-Nederland is geconcentreerd op duurzame energie en energie efficiëntie. Op beide thema's loopt Nederland sterk achter op de Europa 2020 doelstellingen, maar liggen er ook volop kansen de komende jaren een grote stap vooruit te maken. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de kennisontwikkeling die in de topsectoren wordt opgedaan. Aangezien de constatering is dat vooral de implementatie van de maatregelen achterblijft, zet het OP West-Nederland vooral in op een slimme uitrol. Daar ligt een grote kans voor synergie met het Nationaal Energieakkoord. Tevens liggen er kansen tot synergie met het hiervoor uitgewerkte Nationaal Techniekpact en het ESF waar het gaat om het opleiden van vakmensen voor het installeren en onderhouden van de nieuw en/of grootschalig toegepaste instrumenten. In bijlage IV is een overzicht opgenomen van de door de overheden in West-Nederland voorziene acties.

II.1 Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei

Eind 2013 zullen de verschillende partners een door de Sociaal Economische Raad voorbereid akkoord sluiten over duurzame groei. De inzet van dit akkoord is een CO2 reductie van 80-95% in 2050 ten opzichte van 1990 en een realisatie van 16% hernieuwbare energie in 2023. Daarmee worden de Europese doelen (ruim) worden gehaald, en moet Nederland in de top 10 van de Clean Tech Ranking uitkomen.

Het Energieakkoord gaat uit van burgers die investeren in energiebesparende maatregelen in de gebouwde omgeving en in kleinschalige energieopwekking zoals zonne-energie. Met het bedrijfsleven worden bedrijfsspecifieke afspraken voor energiebesparing gemaakt. Het Energieakkoord zal worden gefinancierd door belastingmaatregelen, een financieringsinstrument voor energiebesparing in de gebouwde omgeving en institutionele beleggers.

In het opstellen van het programma is rekening gehouden met het Energieakkoord teneinde overlapping te voorkomen. Dat wordt bereikt door het EFRO in te zetten op de voor het Energieakkoord noodzakelijke vraagbundeling waarin het akkoord zelf niet voorziet. Ook wordt EFRO aangewend voor zaken waarin het Energieakkoord niet voorziet. In de projectbeoordeling zal nadrukkelijk worden gekeken of synergie haalbaar is en overlap kan worden voorkomen.

II.2 Europese Investerings Bank

Voorbouwend op de ervaringen met het Jessica initiatief waarmee in Den Haag en Rotterdam fondsen voor energieprojecten in de stedelijke omgeving zijn opgezet, vindt overleg plaats met de EIB om de mogelijkheden voor een grootschaliger inzet van financieringsinstrumenten in de fondsenperiode 2014-2020 te verkennen. Naast kennisoverdracht, behoort ook de participatie van de EIB bij voldoende omvang van het fonds nadrukkelijk tot de mogelijkheden.

III DUURZAME STEDELIJKE ONTWIKKELING

De inzet van het OP West-Nederland op duurzame stedelijke ontwikkeling in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht sluit aan bij de stedelijke ontwikkelingsstrategieën die door de vier individuele steden zijn uitgewerkt. Daarbij wordt gestreefd naar een additionele impuls vanuit het EFRO op de eigen en landelijke middelen. Op hoofdlijnen liggen de synergie mogelijkheden vooral bij het ESF en via de gedeeltelijke inzet van de stedelijke programma's op koolstofarm en innovatie bij de onder deze thema's benoemde synergiemogelijkheden. Aanvullend wordt de mogelijk onderzocht voor synergie met het EFMZV.

III.1 Europees Sociaal Fonds 2014-2020

Binnen het Operationeel Programma ESF is 5% van de middelen gereserveerd voor de G-4 steden als tweede pijler van Geïntegreerde Territoriale Investerings voor duurzame stedelijke ontwikkeling. Deze middelen kunnen worden ingezet additioneel aan de twee andere prioriteiten van het ESF, voorzien in een specifieke behoefte van de G-4 steden en bieden de mogelijkheid om te komen tot geïntegreerde programma's. Waar relevant kunnen middelen uit de twee andere ESF prioriteiten ook worden ingezet in de G-4 steden en kan een aanvullende synergie worden nagestreefd.

III.2 Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij

Onderzocht wordt of delen van het programma voor duurzame stedelijke ontwikkeling van Scheveningen met het EFMZV een lokaal programma voor CLLD kan worden ontwikkeld. In de uitwerking van het EFMZV is hiertoe nog geen besluit genomen.

IV Overige EU programma's

IV.1 INTERREG

Door de beperkte hoeveelheid buitengrenzen (in vergelijking tot de andere drie landsdelen), profiteert West-Nederland in de periode 2007-2013 slechts in zeer beperkte mate vanuit het Interreg A programma. Met de uitbreiding van het plangebied voor het Twee Zeeënprogramma ontstaan substantiële mogelijkheden voor synergie.. Daarin zijn met name de thema's innovatie en koolstofarme economie interessant om grensoverschrijdende verbindingen te leggen.. Daarbij valt te denken aan de mogelijkheden voor een grensoverschrijdende inzet op de bio based economy met

Zeeland en Vlaanderen. Ook de Interreg B programma's voor Noordzee en Noordwest Europa worden gekenmerkt door een sterke focus op innovatie, koolstofarme economie en klimaat en duurzaamheid. Ook hier liggen nadrukkelijke mogelijkheden voor grensoverschrijdende projecten in het verlengde van het OP West-Nederland. Interreg C kan worden benut voor projecten gericht op de internationale kennisuitwisseling en netwerkvorming. De managementautoriteit zal deze mogelijkheden periodiek afstemmen met nationale vertegenwoordigers (van de partners in West-Nederland) in de betreffende Interreg programma's.

IV.2 Innovatieve acties

Binnen het EFRO is een budgetlijn gecreëerd voor de financiering van innovatieve acties voor duurzame stedelijke ontwikkeling. Waar de acties aansluiten bij de inzet van het OP voor West-Nederland zullen projecten worden voorbereid die voortbouwen op de ervaringen binnen de programma's voor duurzame stedelijke ontwikkeling van de G4 steden of projecten die zijn gericht op het ontwikkelen van nieuwe instrumenten en het uitwisselen van ervaringen daaromtrent.

IV.3 COSME en LIFE

In relatie tot de prioriteiten innovatie en koolstofarme economie kunnen ook de Europese programma's COSME en LIFE raakvlakken met het OP hebben. Naar verwachting zal het hier om relatief weinig projecten gaan. Waar projectvoorstellen eerder in aanmerking komen voor deze twee programma's dan zullen projectaanvragers hierover geïnformeerd worden. Hierbij wordt de kennis van de provinciale en gemeentelijke subsidiecoördinatoren benut, zodat de samenhang tussen EFRO en deze programma's de vereiste aandacht krijgt.

9. EX-ANTEVOORWAARDEN

9.1 Ex-antevoorwaarden

Informatie over de beoordeling van de toepasbaarheid en de eerbiediging van de ex-antevoorwaarden (facultatief).

Voor het programma is met name de ex-ante conditionaliteit voor Innovatie (slimme specialisatie strategie) rechtstreeks van toepassing.

De ex-ante conditionaliteit voor Koolstofarme economie - 4.3 Acties zijn uitgevoerd ter bevordering van de productie en distributie van hernieuwbare energiebronnen - wordt vervuld op nationaal niveau door de omzetting van EU wet- en regelgeving en door de afspraken in het regeerakkoord en de uitwerking ervan in het nationale energie akkoord. Deze zijn, net als de horizontale ex-ante conditionaliteiten in de Partnerschapsovereenkomst gedefinieerd en in dit programma overgenomen.

De ex-ante conditionaliteiten voor de prioritaire assen 8 en 9 zijn van toepassing op het ESF en niet specifiek relevant voor het EFRO.

Tabel 24: Toepasselijke voorafgaande voorwaarden en beoordeling of eraan wordt voldaan

Voorafgaande voorwaarden	Prioritaire assen waarop de voorwaarde van toepassing is	Aan ex-antevoorwaarde voldaan (ja/nee/deels)
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	Ja
T.04.3 - Er zijn maatregelen genomen om de productie en distributie van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen.	2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	Ja
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ja
G.1 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de anti-discriminatiewetgeving van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en	Ja

Voorafgaande voorwaarden	Prioritaire assen waarop de voorwaarde van toepassing is	Aan ex-antevoorwaarde voldaan (ja/nee/deels)
	ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	
G.2 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de wetgeving inzake gendergelijkheid van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ja
G.3 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCPRD) op het gebied van ESI-fondsen in overeenstemming met Besluit van de Raad 2010/48/EG.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ja
G.4 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ja
G.5 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de regels van de Unie voor overheidssteun op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ja
G.6 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-milieuwetgeving met betrekking tot MEB en SMB.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en	Ja

Voorafgaande voorwaarden	Prioritaire assen waarop de voorwaarde van toepassing is	Aan ex-antevoorwaarde voldaan (ja/nee/deels)
	bestrijding van armoede	
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie 2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren 3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit 4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	Ten dele

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.	1 - Er bestaat een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie die:	Ja	De RIS3 van West-Nederland is opgenomen in de bijlagen van dit OP	Er is een RIS3 opgesteld Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.	2 - is gebaseerd op een SWOT-analyse of soortgelijke analyse om de middelen te concentreren op een beperkt aantal prioriteiten voor onderzoek en innovatie;	Ja	De RIS3 van West-Nederland bevat een uitgebreide analyse die de basis legt voor het concentreren van de middelen op de meest kansrijke topsectoren.	Voor de RIS3 is gebruik gemaakt van uitgebreide (onafhankelijke) analyses Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.	3 - maatregelen schetst om particuliere OTO-investeringen te stimuleren;	Ja	H6 van de RIS3 geeft inzicht in de maatregelen voor O&I investeringen in West Nederland.	De geformuleerde maatregelen zijn gericht op het vergroten van de innovatiekracht dmv een toename van de private bijdragen aan R&D. Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te	4 - een bewakingssysteem bevat.	Ja	De RIS3 heeft een specifiek hoofdstuk over de monitoring gedurende de periode van het OP	PO tekst p 66 Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.				
T.01.1 - Onderzoek en innovatie: Het bestaan van een nationale of regionale slimme specialisatiestrategie, in lijn met het Nationaal Hervormingsprogramma, om krediet te leveren aan particuliere onderzoeks- en innovatiekosten, die voldoen aan de kenmerken van goed presterende nationale of regionale O&I-systemen.	5 - Er is een kader goedgekeurd waarin beschikbare budgettaire middelen voor onderzoek en innovatie wordt geschetst.	Ja	De RIS3 voor West-Nederland bevat een bijlage met instrumenten en financiële kaders topsectorenbeleid.	In de RIS3 voor West-Nederland zijn naast de nationale middelen voor O&I ook de regionale en lokale middelen inzichtelijk gemaakt. Zie verder de partnerschapovereenkomst Nederland 2014-2020
T.04.3 - Er zijn maatregelen genomen om de productie en distributie van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen.	1 - Transparante steunregelingen, voorrang bij netwerktoegang of gegarandeerde toegang en voorrang bij verzending, evenals standaardregels met betrekking tot het dragen en delen van de kosten van technische aanpassingen - regels die openbaar zijn gemaakt - zijn aanwezig in overeenstemming met artikel 14, lid 1, artikel 16, lid 2, en 16, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad.	Ja	Elektriciteitswet (raadpleegbaar via http://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/geldigheidsdatum_17-12-2013) Meer informatie over de SDE+ is te vinden op http://www.rvo.nl/subsidiesregelingen/stimuleringduurzame-energieproductie-sde .	NL stimuleert productie hernieuwbare energie - 14% duurzame energie in 2020. http://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/geldigheidsdatum_17-12-2013 voorrang duurzame elektriciteit Subsidiereg. (SDE+) uitrol hernieuwbare energie. Verschil kostprijs. In 2011-2012 974 proj. 26 Pj). Subsidie voor productie hernieuwbare elektriciteit/warmte/gas door zon-nepanelen, windmolens, geothermie, mest-covergisting, allesvergisting, biomassa WKK's, biomassa vergisting riool- en afvalwaterslib. www.agentschapnl.nl/SDE Zie verder de partnerschapovereenkomst Nederland

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				2014-2020
T.04.3 - Er zijn maatregelen genomen om de productie en distributie van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen.	2 - Een lidstaat heeft een nationaal actieplan voor hernieuwbare energie aangenomen dat in overeenstemming is met artikel 4 van Richtlijn 2009/28/EG.	Ja	Zie http://ec.europa.eu/energy/renewables/reports/reports_en.htm en http://www.rijksoverheid.nl/documenten-enpublicaties/rapporten/2010/06/23/rapport-nationaalactieplan-voor-energie-uit-hernieuwbare-bronnen.html . Voortgangsrapportage 2013 is te raadplegen via http://www.rijksoverheid.nl/documenten-enpublicaties/rapporten/2013/10/30/rapportage-2013-prognose-hernieuwbare-energie.html	NL stimuleert productie hernieuwbare energie - 14% duurzame energie in 2020. http://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/geldigheidsdatum_17-12-2013 voorrang duurzame elektriciteit Subsidiereg. (SDE+) uitrol hernieuwbare energie. Verschil kostprijs. In 2011-2012 974 proj. 26 Pj). Subsidie voor productie hernieuwbare elektriciteit/warmte/gas door zon-nepanelen, windmolens, geothermie, mest-coverageisting, allesvergistings, biomassa WKK's, biomassa vergisting riool- en afvalwaterslib. www.agentschapnl.nl/SDE Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	1 - Er bestaat een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op actieve inclusie, dat:	Ja	Zie voor meer informatie SCP-rapport "Uit de armoede werken" uit 2010, het Nationaal Hervormingsprogramma 2013, de Nationaal Sociale Rapportage (Kamerstuk 33.000 XVI,	Hoewel het EFRO niet is gericht op de voor deze ex ante conditionaliteit bedoelde investeringen is Nederland van opvatting dat is voldaan aan de geldende criteria Nederland heeft een relatief sterke positie inzake sociale inclusie. De

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
			nummer 69), enkele Tweede Kamerbrieven (Kamerstukken 2012-2013 24515, nummers 265 en 269, raadpleegbaar via https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-24515-269).	werkgelegenheid is hoog, en het werkloosheidspercentage en de kans op armoede zijn relatief laag. De Nederlandse actieve-inclusie strategie bestrijkt daarom een breed terrein gebaseerd op drie pijlers (adequate inkomensondersteuning, stimuleren arbeidsparticipatie en toegang tot hoogwaardige diensten). Participatie op de arbeidsmarkt wordt gezien als de sleutel tot het voorkomen van armoede en sociale uitsluiting. Daarom richten de Nederlandse strategieën zich op het vergroten van de werkgelegenheid en inzetbaarheid. Zie voor meer informatie onder meer het SCP rapport "Uit de armoede werken" uit 2010, het Nationaal Hervormingsprogramma 2013 en de Nationaal Sociale Rapportage. Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	2 - voldoende wetenschappelijke basis geeft om het beleid voor armoedebestrijding uit te werken en toezicht te houden op de ontwikkeling;	Ja	zie Armoedesignalement 2013, (Sociaal Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek; ISBN 9789037706895). Kinderen in armoede in Nederland” (2013) van de Kinderombudsmand en “Huishoudens in de rode cijfers	Jaarlijks presenteren het SCP en het CBS in het Armoedesignalement de meest actuele gegevens over (de kans op) armoede in Nederland. Uit de meest recente cijfers blijkt dat de kans op armoede in 2012 is toegenomen, net als in 2011. Belangrijkste reden voor het toenemen van de (kans op) armoede en het risico op schulden lijkt de economische

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
			2012” van onderzoeksbureau Panteia, januari 2013 (bijlage bij Kamerstuk 24515 nummer 254).	crisis. Ondanks de stijging ligt de kans op armoede overigens nog steeds onder het niveau van 2005. Dit is een teken van de sterkte van het Nederlandse sociale zekerheidsstelsel. De verwachtingen voor 2013 en 2014 zijn positiever: er wordt een afzwakking van de toename in 2013 en een stabilisatie in 2014 verwacht, zie tevens de rapporten waarin cijfers over armoede onder kinderen zijn opgenomen en de achtergrond van de schuldenproblematiek bij huishoudens wordt geschetst: "Kinderen in armoede in Nederland" (2013) van de Kinderombudsmand en "Huishoudens in de rode cijfers 2012" van Panteia. Zie verder de PO NL 2014-2020
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	3 - maatregelen bevat ter ondersteuning van de verwezenlijking van de doelstelling voor nationale armoede en sociale uitsluiting (zoals gedefinieerd in het nationaal hervormingsprogramma), waaronder het bevorderen van duurzame en kwalitatief hoogwaardige werkgelegenheid voor mensen met het hoogste risico op sociale uitsluiting, met inbegrip van mensen uit gemarginaliseerde gemeenschappen;	Ja	Zie onder punt 1	De Nederlandse actieve-inclusiestrategie bestrijkt een breed terrein gebaseerd op drie pijlers (adequate inkomensondersteuning, stimuleren arbeidsparticipatie en toegang tot hoogwaardige diensten). Participatie op de arbeidsmarkt wordt gezien als de sleutel tot het voorkomen van armoede en sociale uitsluiting. Daarom richten de Nederlandse strategieën zich op het vergroten van de werkgelegenheid en inzetbaarheid. Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				2014-2020
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	4 - belanghebbenden betreft bij de bestrijding van armoede;	Ja	Niet van toepassing	De belangrijkste stakeholders zijn de gemeentelijke overheden. Zij staan het dichtste bij de burger en hebben een grote mate van vrijheid in het ontwerp en uitvoering van hun lokale beleid gericht op actieve inclusie. Ook maatschappelijke organisaties en maatschappelijk betrokken ondernemers worden bij de vormgeving van het beleid betrokken. Een deel van de intensiveringsmiddelen is beschikbaar voor maatschappelijke organisaties Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.	5 - afhankelijk van de geïdentificeerde behoeften, maatregelen bevat voor de overgang van institutionele naar zorg op lokaal niveau;	Ja	Wmo, http://wetten.overheid.nl/BWBR0020031-TK-stukken-30.597 , nrs. 296, 368 en 380, (http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail.jsp?id=2013Z21365&did=2013D44040).	Het nationale beleid in het sociale domein is om mensen zoveel en zolang mogelijk in staat te stellen in hun eigen huis en omgeving te blijven wonen. Het beleid in het sociale domein is mede om die reden gedecentraliseerd naar gemeenten. De WWB, maar met name de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) bevat mogelijkheden om leefvoorzieningen (aanpassingen in en rondom het huis, gehandicaptenvervoer) te regelen,

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				<p>zodat mensen zolang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Het kan gaan om ouderen, gehandicapten of mensen met psychische problemen. Zij krijgen bijvoorbeeld huishoudelijke hulp of een rolstoel. Gemeenten voeren de WMO uit. Zij bepalen zelf op welke manier ze dat doen. Vanaf 2015 gaan gemeenten ook taken uitvoeren die nu nog onder de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) vallen teneinde beter in te kunnen spelen op lokale omstandigheden en de zorgbehoeften.</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020</p>
<p>T.09.1 - Het bestaan en de uitvoering van een nationaal strategisch beleidskader voor armoedebestrijding, gericht op de actieve inclusie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, in het licht van de richtsnoeren voor werkgelegenheid.</p>	<p>6 - Desgevraagd en indien gerechtvaardigd, zullen de belanghebbenden worden ondersteund bij het indienen van projectaanvragen en bij de uitvoering en het beheer van de gekozen projecten.</p>	<p>Ja</p>	<p>Decembercirculaire gemeentefonds 2013, http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2013/12/09/december-circulaire-gemeentefonds-2013.html</p>	<p>In het kader van de Investeringsprioriteit Actieve Inclusie zijn centrumgemeenten als voornaamste stakeholders de belangrijkste aanvragers van ESFprojecten.</p> <p>De managementautoriteit (het Agentschap SZW) zal een specifieke accountstructuur opzetten om de gemeentelijke aanvragers te ondersteunen bij hun projectaanvraag. Daarnaast hebben de 35 centrumgemeenten elk een bijdrage ontvangen (€ 100.000) ter</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				<p>voorbereiding van aanvragersrol in de nieuwe periode 2014-2020</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020</p>
<p>G.1 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de anti-discriminatiewetgeving van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.</p>	<p>1 - Regelingen in overeenstemming met het institutionele en juridische kader van de lidstaten voor de betrokkenheid van de instanties die verantwoordelijk zijn voor de bevordering van gelijke behandeling van alle personen bij de voorbereiding en uitvoering van programma's, waaronder het verstrekken van advies over de gelijkheid in ESI-fondsgerelateerde activiteiten.</p>	<p>Ja</p>	<p>De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Pro-gramma's. Bij de uit-voering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de part-nerschapsovereen-komst voor nadere informatie.</p>	
<p>G.1 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de anti-discriminatiewetgeving van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.</p>	<p>2 - Regelingen voor de opleiding van het personeel van de instanties die betrokken zijn bij het beheer en de controle van de ESI-fondsen, op het gebied van antidiscriminatiewetgeving en -beleid in de Unie.</p>	<p>Ja</p>	<p>De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de</p>	

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
			partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	
G.2 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de wetgeving inzake gendergelijkheid van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Regelingen in overeenstemming met het institutionele en juridische kader van de lidstaten voor de betrokkenheid van de instanties die verantwoordelijk zijn voor gendergelijkheid bij de voorbereiding en uitvoering van programma's, waaronder het verstrekken van advies over de gelijkheid in ESI-fondsgerelateerde activiteiten.	Ja	De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	
G.2 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van de wetgeving inzake gendergelijkheid van de Unie en beleid op het gebied van ESI-fondsen.	2 - Regelingen voor de opleiding van het personeel van de instanties die betrokken zijn bij het beheer en de controle van de ESI-fondsen, op het gebied van wetgeving en beleid van de Unie voor gendergelijkheid en gendermainstreaming.	Ja	De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
G.3 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD) op het gebied van ESI-fondsen in overeenstemming met Besluit van de Raad 2010/48/EG.	1 - Regelingen in overeenstemming met het institutionele en juridische kader van de lidstaten voor de raadpleging en betrokkenheid van de instanties die belast zijn met de bescherming van de rechten van personen met een handicap of representatieve organisaties van personen met een handicap en andere belanghebbenden, bij de voorbereiding en uitvoering van programma's.	Ja	De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	
G.3 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD) op het gebied van ESI-fondsen in overeenstemming met Besluit van de Raad 2010/48/EG.	2 - Regelingen voor de opleiding van het personeel van de autoriteiten die betrokken zijn bij het beheer en de controle van de ESI-fondsen op het gebied van het toepasselijke nationale en EU-recht en -beleid voor arbeidsongeschiktheid, met inbegrip van de toegankelijkheid en de praktische toepassing van de UNCRPD, zoals weerspiegeld in de Unie en de nationale wetgeving, in voorkomend geval.	Ja	De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	
G.3 - Het bestaan van de administratieve capaciteit voor de uitvoering en toepassing van het VN-	3 - Regelingen ter waarborging van toezicht op de uitvoering van artikel 9 van de UNCRPD in verband met de	Ja	De algemene ex ante conditionaliteiten anti discriminatie, gelijkheid en	

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD) op het gebied van ESI-fondsen in overeenstemming met Besluit van de Raad 2010/48/EG.	ESI-fondsen, bij de voorbereiding en uitvoering van de programma's.		toegankelijkheid zijn in Nederland geborgd in regelgeving buiten de Operationele Programma's. Bij de uitvoering van de OP's wordt deze Unie- en nationale regelgeving nageleefd. Zie de partnerschapsovereenkomst voor nadere informatie.	
G.4 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-regels voor overheidsopdrachten via de geëigende mechanismen.	Ja	<p>Aanbestedingswet 2012 wetten.overheid.nl/BWBR00329</p> <p>19 Algemene wet bestuursrecht wetten.overheid.nl/BWBR00055</p> <p>37 Grondwet wetten.overheid.nl/BWBR00018</p> <p>40 nader geregeld in de Algemene wet bestuursrecht wetten.overheid.nl/BWBR00055</p> <p>37 Gemeentewet hoofdstuk XVII wetten.overheid.nl/BWBR00054</p> <p>16/volledig Provinciewet hoofdstuk XVIII wetten.overheid.nl/BWBR00056</p> <p>45 Waterschapswet Titel V wetten.overheid.nl/BWBR00051</p> <p>08/volledig Wet Naleving</p>	<p>De Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn in Nederland geïmplementeerd via de Aanbestedingswet 2012 en onderliggende nationale regelgeving, waaronder het Aanbestedingsbesluit.</p> <p>Naleving is via deze implementatieregelgeving geborgd en kan worden afgedwongen bij de nationale rechter. Ook kan de Autoriteit Consument en Markt een bestuurlijke boete opleggen, indien de rechter afziet van vernietiging.</p> <p>De Aanbestedingswet 2012 biedt ondernemers en aanbestedende diensten een laagdrempelig instrument voor het oplossen van geschillen met betrekking tot aanbestedingsprocedures.</p> <p>Op het niveau van de rijksoverheid kan worden ingegrepen, indien lagere publieke entiteiten niet voldoen aan</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
			Europese regelgeving publieke entiteiten wetten.overheid.nl/BWBR0031640	aanbestedingsverplichtingen, op basis van de Grondwet, Algemene wet bestuursrecht, Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet. Met de Wet NErpe wordt een algemeen vangnet ter borging van de naleving van Europese regelgeving inclusief aanbestedingsrichtlijnen. Zie verder de partnerschapsovereenkomst NL
G.4 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten op het gebied van ESI-fondsen.	2 - Regelingen die voor transparante aanbestedingsprocedures zorgen.	Ja	(Aanbestedingswet 2012), Staatsblad 2012, 542, raadpleegbaar via: wetten.overheid.nl/BWBR0032203/volledig/). Gids Proportionaliteit (Staatscourant 2013, nr. 3075, raadpleegbaar via: zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2013-3075.html)	Een aantal algemene aanbestedingsrechtelijke beginselen is expliciet gecodificeerd in de Aanbestedingswet 2012. In de Gids Proportionaliteit wordt invulling gegeven aan het proportionaliteitsbeginsel. Deze beginselen zijn ook van toepassing op aanbestedingen onder de Europese drempelwaarden. Voor aanbestedingen boven de drempel wordt verplicht gebruik gemaakt van het elektronisch systeem TenderNed. Tbv het EFRO werkt de werkgroep Aanbesteden aan het aanpassen van het protocol aanbesteden, inclusief de bijbehorende checklist aanbesteden overheidsopdrachten. Tevens werken de de vier (beoogde)

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				<p>managementautoriteiten obv het Convenant Uitvoeringsorganisatie 2014- 2020 nauw samen op het gebied van ICT en standaard checklisten.</p> <p>Tot slot ziet de auditautoriteit jaarlijks, in het kader van de toets op de management & control-systemen, bij alle ESI-fondsen toe op een effectieve en uniforme invulling en naleving van deze toetsingen.</p> <p>Zie verder partnerschapsovereenkomst NL 2014-2020</p>
<p>G.4 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten op het gebied van ESI-fondsen.</p>	<p>3 - Regelingen voor opleiding en informatieverspreiding ten behoeve van personeel dat bij de tenuitvoerlegging van de ESI-fondsen betrokken is.</p>	<p>Ja</p>	<p>Er wordt voorlichting met betrekking tot aanbesteding gegeven door de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanbesteden), PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden (www.pianoo.nl) en Europa Decentraal (www.europadecentraal.nl).</p>	<p>Er wordt voorlichting met betrekking tot aanbesteding gegeven door de Rijksoverheid, PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden en Europa Decentraal.</p> <p>De managementautoriteit zorgt voor voldoende capaciteit en een adequaat kennisniveau binnen de organisatie over de regelgeving omtrent overheidsopdrachten. Tussen de managementautoriteiten van het EFRO vindt kennisdeling plaats, onder meer via het Programma Managers Overleg, de financiële werkgroep en de werkgroep aanbesteden, waaraan de vier managementautoriteiten, de certificeringsautoriteit en de</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				<p>auditautoriteit deelnemen.</p> <p>De auditautoriteit ziet jaarlijks, in het kader van de toets op de management- en controlsystemen, toe op een effectieve en uniforme invulling en naleving van de van toepassing zijnde regelingen, inclusief aspecten als administratieve capaciteit en training.</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020</p>
<p>G.4 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-wetgeving inzake overheidsopdrachten op het gebied van ESI-fondsen.</p>	<p>4 - Regelingen om de administratieve capaciteit voor de tenuitvoerlegging en toepassing van de regels van de Unie inzake overheidsopdrachten te waarborgen.</p>	<p>Ja</p>	<p>Niet van toepassing</p>	<p>Zoals eerder aangegeven draagt de managementautoriteit zorg voor voldoende capaciteit en kennisniveau binnen de organisatie voor de uitvoering en toepassing van Uniewetgeving inzake overheidsopdrachten, en beoordeelt de auditautoriteit in het kader van de jaarlijkse toets op de management- en control-systemen op een effectieve en uniforme invulling en naleving, inclusief aspecten als administratieve capaciteit en training. Daarnaast vindt, zoals hierboven kennisdeling plaats via diverse werkgroepen en bijeenkomsten, waarbij tevens experts aanwezig zijn.</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
G.5 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de regels van de Unie voor overheidssteun op het gebied van ESI-fondsen.	1 - Regelingen voor de doelmatige toepassing van de staatssteunregels van de Unie.	Ja	Kaderwet EZ-subsidies wetten.overheid.nl/BWBR0007 919 Uitvoeringswet EFRO zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33735-2.html Interdepartementale afspraken inzake staatssteun www.rijksoverheid.nl/documenten- enpublicaties/besluiten/2006/02/14/interdepartementaleafspraken- inzake-staatssteun.html En de wetgeving opgenomen onder punt 1.	Er bestaat in Nederland geen algemene wet waarin toepassing van de staatssteunregels is geregeld. De Europese regelgeving met betrekking tot staatssteun (inclusief de uitleg van het Hof van) werkt rechtstreeks in de Nederlandse rechtsorde door en heeft voorrang op nationaal recht. Voor zover publieke entiteiten op grond van de staatssteunregels verplicht zijn aan deze regels toepassing te geven, zijn zij op grond van Europees recht derhalve rechtstreeks verplicht te handelen overeenkomstig de staatssteunregels. De staatssteunverplichtingen zijn nader geborgd in nationale subsidieregelgeving, de nationale uitvoeringsregelgeving met betrekking tot EFRO en de aanvullende verplichtingen die opgelegd kunnen worden door bestuursorganen in de individuele subsidieverleningsbeschikkingen ten behoeve van de naleving van de staatssteunregels (hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een anti-cumulatieverplichting). Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				2014-2020
G.5 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de regels van de Unie voor overheidssteun op het gebied van ESI-fondsen.	2 - Regelingen voor opleiding en informatieverspreiding ten behoeve van personeel dat bij de tenuitvoerlegging van de ESI-fondsen betrokken is.	Ja	Voorts wordt voorlichting met betrekking tot staatssteun gegeven door de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/staatssteun) en Europa Decentraal (www.europadecentraal.nl).	<p>De MA zorgt voor voldoende capaciteit en kennisniveau over staatssteun binnen de organisatie. Tussen de MAs van EFRO vindt kennisdeling plaats onder meer via het Programma Managers Overleg en de financiële werkgroep, waaraan ook, de CA en de AA deelnemen. Daarnaast is binnen het Ministerie van Economische Zaken het Centraal Overleg Staatssteun ingesteld.</p> <p>De AA ziet in het kader van de toets op de management- en control-systemen, toe op een effectieve en uniforme invulling en naleving van de toetsingen door de MAs en het betaalorgaan, inclusief aspecten als administratieve capaciteit en training.</p> <p>Voorts wordt voorlichting met betrekking tot staatssteun gegeven door de Rijksoverheid en Europa Decentraal. Ook het hierboven reeds genoemde Interdepartementaal Steun Overleg heeft een rol in het kader van kennisoverdracht en informatie-uitwisseling aan centrale en decentrale overheden.</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				2014-2020
G.5 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de regels van de Unie voor overheidssteun op het gebied van ESI-fondsen.	3 - Regelingen om de administratieve capaciteit voor de tenuitvoerlegging en toepassing van de regels van de Unie inzake staatssteun te waarborgen.	Ja	Niet van toepassing	<p>De MA zorgt voor voldoende capaciteit en kennisniveau over staatssteun binnen de organisatie. Tussen de MAs van EFRO vindt kennisdeling plaats onder meer via het Programma Managers Overleg en de financiële werkgroep, waaraan ook, de CA en de AA deelnemen. Daarnaast is binnen het Ministerie van Economische Zaken het Centraal Overleg Staatssteun ingesteld.</p> <p>De AA ziet in het kader van de toets op de management- en control-systemen, toe op een effectieve en uniforme invulling en naleving van de toetsingen door de MAs en het betaalorgaan, inclusief aspecten als administratieve capaciteit en training.</p> <p>Voorts wordt voorlichting met betrekking tot staatssteun gegeven door de Rijksoverheid en Europa Decentraal. Ook het hierboven reeds genoemde Interdepartementaal Steun Overleg heeft een rol in het kader van kennisoverdracht en informatie-uitwisseling aan centrale en decentrale overheden.</p> <p>Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland</p>

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				2014-2020
G.6 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-milieuwetgeving met betrekking tot MEB en SMB.	1 - Regelingen voor de doelmatige toepassing van Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad (MEB) en van Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad (SMEB).	Ja	Wet milieubeheer (hoofdstuk 7, raadpleegbaar via http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245) en het Besluit milieueffectrapportage (raadpleegbaar via http://wetten.overheid.nl/BWBR0006788).	De richtlijn (2001/42/EEG) is in de Nederlandse wetgeving opgenomen als onderdeel van de Wet milieubeheer. Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
G.6 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-milieuwetgeving met betrekking tot MEB en SMB.	2 - Regelingen voor opleiding en informatieverbreiding ten behoeve van personeel dat bij de tenuitvoerlegging van de MEB- en SMEB-richtlijnen betrokken is.	Ja	Wet milieubeheer (hoofdstuk 11a, raadpleegbaar via http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245) scheidt het kader voor de kwaliteit van werkzaamheden en integriteit van degenen die deze werkzaamheden uitvoeren.	In Nederland worden er periodiek ESI fonds brede technische sessies georganiseerd over uitvoeringsrelevante issues. Ook de verplichtingen voortvloeiend uit de strategische milieubeoordeling kunnen hier, indien gewenst, worden geagendeerd door betrokken partijen en fondsen. Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020
G.6 - Het bestaan van regelingen voor de doelmatige toepassing van de EU-milieuwetgeving met betrekking tot MEB en SMB.	3 - Regelingen om een toereikende administratieve capaciteit te waarborgen.	Ja	Wet milieubeheer (hoofdstuk 11a, raadpleegbaar via http://wetten.overheid.nl/BWBR0003245) scheidt het kader voor	Zie de tekst onder het voorgaande punt Zie verder de partnerschapsovereenkomst Nederland 2014-2020

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
			de kwaliteit van werkzaamheden en integriteit van degenen die deze werkzaamheden uitvoeren.	
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	1 - Regelingen voor de tijdige verzameling en aggregatie van de statistische gegevens met de volgende elementen: de identificatie van bronnen en mechanismen voor statistische validering.	Ja	http://wetten.overheid.nl/BWBR0016060 www.cbs.nl http://statline.cbs.nl/statweb/ . Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014, artikel 4, lid 3 (bijlage).	Het Centraal Bureau voor de Statistiek is in Nederland verantwoordelijk voor het verzamelen en verwerken van gegevens. Op basis hiervan worden statistieken gepubliceerd en benut door beleidsmakers en voor wetenschappelijk onderzoek. Via www.cbs.nl zijn de publicaties van het CBS toegankelijk. Ook worden op deze site Nationale kerncijfers per thema gepresenteerd. Om te beschikken over eenduidige regionale (economische) cijfers in de komende programmaperiode, om de nulsituatie en de voortgang goed te kunnen meten hebben de 4 EFRO MAs een (gezamenlijke) opdracht aan het Centraal Bureau voor de Statistiek verstrekt om adequate statistische te verzamelen. Verder is per resultaat- en outputindicator beschreven welke gegevensbron wordt gebruikt en met welke frequentie de gegevens worden verzameld. Naast gebruik van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Community Innovation Survey (CIS) worden gegevens door de MA

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
				verzameld.
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	2 - Regelingen voor de tijdige verzameling en aggregatie van de statistische gegevens met de volgende elementen: regelingen voor publicatie en openbare toegankelijkheid van de geaggregeerde gegevens.	Ja	http://wetten.overheid.nl/BWBR0016060 www.cbs.nl http://statline.cbs.nl/statweb/ . Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014, artikel 4, lid 3 (bijlage).	Zie onder het vorige punt. Deze gegevens zullen regelmatig worden gepubliceerd in de uitvoeringsverslagen van het programma en de website www.kansenvoorwest.nl
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	3 - Een doeltreffend systeem van resultaatindicatoren, waaronder de selectie van resultaatindicatoren voor elk programma, met informatie over de verantwoording voor de keuze van beleidsinitiatieven die door het programma worden gefinancierd.	Ja	Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014, artikel 4, lid 3 (bijlage).	De basis voor de meting van effectiviteit en impact aan de hand van resultaatindicatoren, is opgesteld in nauwe samenwerking met de ex-ante evaluator en gebaseerd op de interventielogica van het OP. Door middel van de principes voor selectie van concrete acties, waarborgt de MA dat uitsluitend projecten worden gesteund die bijdragen aan de beoogde resultaten van het OP.
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief	4 - Een doeltreffend systeem van resultaatindicatoren, waaronder de vaststelling van doelstellingen voor deze indicatoren.	Nee	Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014, artikel 4, lid 3 (bijlage).	Zie toelichting bij G7, punt 3. Hier heeft ook uitvoerig overleg over plaatsgevonden met de Europese Commissie teneinde de indicatoren voldoende responsief te maken. Voor de op te zetten fondsen binnen

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.				SD2 zullen de vereiste ex-antebeoordelingen de uitgangs- en streefwaarden van de resultaatindicator opleveren. Zie hiervoor het actieplan in tabel 25. Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	5 - Een doeltreffend systeem van resultaatindicatoren, waaronder de consistentie van elke indicator aan de volgende vereisten: robuustheid en statistische validering, een duidelijke normatieve interpretatie, responsiviteit ten opzichte van beleid, tijdige verzameling van gegevens.	Ja	Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014, artikel 4, lid 3 (bijlage).	Zie toelichting bij G7, punt 3.
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen. Het bestaan van een systeem van	6 - Procedures worden vastgesteld om te waarborgen dat voor alle uit het programma gefinancierde concrete acties een doeltreffend systeem van indicatoren wordt vastgesteld.	Ja	Zie onderdeel 2A van het Operationeel Programma en de separate beschrijving conform Verordening (EU) 215/2014,	Tussen de vier landsdelen is afgesproken dat er een uniforme gedragslijn wordt opgesteld voor de omgang met de indicatoren. De gedragslijn zal een lijst omvatten

Voorafgaande voorwaarden	Criteria	Aan criteria voldaan (Ja/Nee)	Referentie	Toelichting
resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.			artikel 4, lid 3 (bijlage).	met uitgewerkte definities, beschrijven welke vereiste aan welke begunstigde worden gesteld tav het registreren, beoordelen en indienen van indicatorengegevens bij aanvraag, voortgang en eindafrekening en aangeven welke bewijsstukken hierbij dienen te worden vergaard en bewaard, zodat cf art 72 Vo 1303/2013 een toereikend controlespoor ontstaat. Verder zal het gezamenlijke ICT registratiesysteem van de vier landsdelen zo worden ingericht dat indicatorenwaarden betrouwbaar worden vastgelegd (streefwaarden en realisaties) en dat de beoordeling van de indicatoren door de beheersautoriteit inzichtelijk wordt gemaakt.

9.2 Beschrijving van de maatregelen om aan ex-antevoorwaarden te voldoen, verantwoordelijke instanties en tijdschema

Tabel 25: Acties om te voldoen aan de toepasselijke algemene voorafgaande voorwaarden

Algemene voorafgaande voorwaarde	Criteria die niet worden nageleefd	Te nemen maatregelen	Deadline (datum)	Verantwoordelijke instanties
G.7 - Het bestaan van een statistische basis voor evaluaties om de doeltreffendheid en het effect van de programma's te beoordelen.	4 - Een doeltreffend systeem van resultaatindicatoren, waaronder de vaststelling van doelstellingen voor deze	Voor de fondsen waarvan het bedoeling is dat ze de activiteiten onder Strategische doelstelling 2 mogelijk maken, zullen de vereiste ex-ante beoordelingen de uitgangswaarde en streefwaarde opleveren.	1-jan-2016	Managementautoriteit

Algemene voorafgaande voorwaarde	Criteria die niet worden nageleefd	Te nemen maatregelen	Deadline (datum)	Verantwoordelijke instanties
Het bestaan van een systeem van resultaatindicatoren, die nodig zijn om de maatregelen die het meest effectief bijdragen aan de gewenste resultaten te selecteren, de vooruitgang naar de resultaten te bewaken en de impact te evalueren.	indicatoren.			

Tabel 26: Acties om te voldoen aan de toepasselijke thematische voorafgaande voorwaarden

Thematische ex-antevoorwaarde	Criteria die niet worden nageleefd	Te nemen maatregelen	Deadline (datum)	Verantwoordelijke instanties

10. VERMINDERING VAN DE ADMINISTRATIEVE LASTEN VOOR BEGUNSTIGDEN

Samenvatting van de beoordeling van de administratieve lasten voor de begunstigden en waar nodig van de geplande acties, vergezeld van een indicatief tijdschema om de administratieve lasten te verminderen.

Kansen voor West is sterk voorstander van het reduceren van de administratieve lasten en de uitvoeringskosten van het Cohesiebeleid. Nederland heeft daarom de voorstellen van Europese Commissie in de verordeningen die hier op gericht zijn omarmd.

Aan het Nederlandse parlement werd door de staatssecretaris van Economische Zaken toegezegd de impact van de concept Europese structuurfondsverordeningen 2014-2020 op de administratieve lasten en uitvoeringskosten in Nederland te onderzoeken. Voor de resultaten en inhoud verwijzen wij naar de Partnerschapovereenkomst. Dit onderzoek is in juni 2012 naar het Nederlandse parlement gezonden. De Europese Commissie en de lidstaten zijn tevens over de uitkomsten van het onderzoek geïnformeerd. Namens alle decentrale organisatie en alle uitvoeringsorganen EFRO zat de Managementautoriteit van Kansen voor West in de onderzoekscommissie. Tevens heeft deze geparticipeerd in de Taskforce Simplificatie van de Europese Commissie, die het nodige voorwerk voor de verordeningen deed. Binnen Kansen voor West is in de programmaperiode 2007-2013 veel aandacht besteed aan administratieve lastendruk en bij elk project daarop apart geëvalueerd.

Dit geeft samen met het landelijk onderzoek het volgende beeld. Er zijn twee elementen oorzaak van veruit het grootste deel van de verantwoordingslast voor begunstigden. De verantwoording van loonkosten en de aanbestedingswetgeving. Het laatste ligt niet in de invloedssfeer van Kansen voor West. Binnenkort worden de nieuwe Europese richtlijnen verwacht. De vraag is op de recent door het Nederlandse Parlement aanvaarde Aanbestedingswet (geldig vanaf 1 april 2013) echter geen verzwaring van die richtlijnen inhoud.

Loonkosten

Bij de evaluaties van projecten in de periode 2007-2013 is gebleken dat verreweg de meeste administratieve lasten verlichting voor begunstigden is te bereiken door voor loonkosten, inclusief overhead verdergaande 'simplified costs' toe te passen. Vanuit de programma's van de periode 2007-2013 was reeds door de werkgroep Flatrates en SUC's, waar alle fondsen bij waren betrokken, geanalyseerd welke 'simplified costs' op dat terrein mogelijk zijn. Conclusie van die werkgroep was dat forse administratieve lasten verlichting wordt bereikt door uit te gaan van brutoloonkosten met een vaste opslag voor de werkgeverslasten met vervolgens de flatrate van 15% voor overhead. Tevens bevelde de werkgroep aan om ook voor de in Nederland gebruikelijke IKS (Integraal Kostorijs Systeem) als SUC voor de structuurfondsen te gebruiken. Kansen voor West ondersteunt deze aanbevelingen en zorgt er met de andere managementautoriteiten en het Ministerie voor dat het gebruik daarvan wordt opgenomen in de relevante Ministeriële regeling en het toetsingskader.

Begunstigden kunnen kiezen tussen de flat rate en IKS en kunnen niet meer kiezen voor veel complexere methoden. Grote verbetering voor de loonkosten is ook dat in de verordening is opgenomen dat tarieven die voor een bepaald Europees programma zijn goedgekeurd (Horizon 2020 bijvoorbeeld) ook voor anderen gebruikt kunnen worden (EFRO bijvoorbeeld). Hier gaat een enorme lastendruk vanuit die ook qua imago Europa een positieve impuls zal geven.

ICT

In de programmaperiode 2007-2013 werkte Kansen voor West al volledig digitaal en is het ICT systeem door de EC als een van de best practices opgenomen qua e-cohesion level.

Voor e-cohesion is relevant dat de vier (beoogde) Managementautoriteiten afgesproken hebben in 2014-2020 met één ICT systeem te gaan werken. Kansen voor West zal er voor waken dat dit geen daling van het e-cohesion level tot gevolg heeft voor West.

Uniformisering uitvoering

Naast invoering van één ICT systeem hebben de vier Managementautoriteiten afspraken over samenwerking en uniformering van werkwijze vastgelegd in een convenant. Deze afspraken betreffen onder meer:

- Optimaal gebruik maken van de simplificatiemogelijkheden van de verordeningen.
- Uniforme criteria en procedures voor uitvoering van de Operationele Programma's en selectie van de projecten.
- Geen aanvullende eisen en voorwaarden bovenop de relevante wettelijke regelingen.
- Gelijkschakeling van de aanvraagprocedures, wijze en hoogte van bevoorschotting en de verantwoordingsprocedure tussentijds en aan het einde van het project.

De verwachting is dat hiermee ook de administratieve lasten voor begunstigden en de uitvoeringskosten van betrokken overheden/autoriteiten in positieve zin gediend zijn.

Waar de verantwoordelijkheid bij de MAs ligt, zullen deze maatregelen met de start van het programma worden uitgevoerd. Gedurende de looptijd zal de MA zich verder actief inzetten om verdere vereenvoudigen bij de andere autoriteiten te bepleiten.

De MA zal aan de voorwaarden van E-governance en elektronische uitwisseling in het kader van e-cohesion voldoen vanaf het begin van het programma, ook in het oude programma voldeed ze al aan het hoogste niveau (level 5) van e-cohesion. Voorts heeft MA West een voortrekkersrol vervuld bij de vereenvoudiging van de regelgeving, die landelijk gaat gelden en wordt vastgelegd in een gezamenlijke Ministeriële regeling. Met heldere formats en voorlichting zal ook aan de vereenvoudiging van de verantwoording worden gewerkt.

11. HORIZONTALE BEGINSELEN

11.1 Duurzame ontwikkeling

Beschrijving van specifieke maatregelen om bij de selectie van concrete acties rekening te houden met milieubeschermingseisen, efficiënt gebruik van hulpbronnen, matiging van en aanpassing aan de klimaatverandering, rampenbestendigheid en risicopreventie en risicobeheer.

Het Operationeel Programma Kansen voor West II zal worden uitgevoerd conform de Europese beginselen omtrent horizontale onderwerpen als gelijkheid tussen man en vrouw, het non-discriminatie beginsel, het beginsel van duurzame ontwikkeling en rekening houden met de toegankelijkheid voor gehandicapten. Dat wil zeggen dat er in de te financieren acties, alsmede vanuit het beheer van de programma's, wordt uitgegaan van duurzaamheid, een gelijke positie van man en vrouw, er geen discriminatie wordt toegepast en dat er rekening gehouden wordt met de toegankelijkheid voor gehandicapten.

Om toezicht te houden op de uitvoering van de horizontale onderwerpen binnen het programma, wordt in het Comité van Toezicht een vertegenwoordiging opgenomen van een instantie die tot taak heeft de sociale inclusie, gendergelijkheid en non-discriminatie te bevorderen.

Duurzame ontwikkeling

Duurzame ontwikkeling in relatie tot de leefomgeving komt nadrukkelijk terug binnen het Operationeel Programma. Specifiek in de inzet op innovatiebevordering (thema 1) en de overgang naar een koolstofarme economie (thema 4).

Thema 1: Innovatie vormt de sleutel tot slimme en duurzame groei (Europa 2020 strategie). Door de focus op cross-overs tussen topsectoren, draagt innovatiebevordering niet alleen bij aan de uitdaging van een innovatiebevorderend ondernemingsklimaat, maar kan binnen dit thema ook worden bijgedragen aan een grotere eco-efficiëntie en daarmee aan de uitdaging om de (grondstof) efficiëntie en productiviteit te versterken. Innovatie binnen en met de (inter)nationale topclusters in Nederland op het gebied van hightech systems en materialen, water, chemie, agrofood, tuinbouw, energie en biobased economy kan ook bijdragen aan verhoging van eco-efficiëntie en groei van het aandeel hernieuwbare energie.

Thema 4: Met de inzet op de overgang naar een koolstofarme economie wordt nadrukkelijk ingezet op duurzame energieproductie en energie-efficiëntie. De introductie van vernieuwende technieken en processen, evenals het naar de praktijk brengen van 'state of the art' bestaande technieken (slimme uitrol), is een noodzakelijke voorwaarde voor het bereiken van de gestelde energie- en CO2 doelen in Nederland. De maatregelen in de koolstofarme economie hebben een groot potentieel voor CO2 reductie door de introductie van innovatieve technieken en instrumenten voor duurzame energieopwekking, opslag, distributie en besparing. De focus van het EFRO ligt op de gebouwde omgeving die goed is voor circa 40% van de totale energieconsumptie in Nederland (Topsector Energie, TKI EnerGO, 2013). Het gaat daarbij om de gebouwde omgeving in brede zin: het gebouw en daaraan gekoppelde energiesysteem.

Beoordeling projecten: Om een doeltreffende en doelmatige besteding van de beschikbare EFRO middelen te garanderen, worden projectinitiatieven die aanspraak

willen maken op deze middelen door een beoordelingscommissiedeskundigencommissie objectief beoordeeld aan de hand van een toetsingskader dat door het Comité van Toezicht zal worden vastgesteld bij de start van het programma. Een beoordeling op duurzame ontwikkeling maakt hier expliciet onderdeel van uit. Daarbij wordt gekeken hoe het project rekening houdt met de volgende vijf punten:

1. Efficiënt gebruik van hulpbronnen.
2. Milieumaatregelen.
3. Klimaatadaptatie en mitigatie.
4. Herstelvermogen voor rampen.
5. Risicopreventie en beheer.

11.2 Gelijke kansen en non-discriminatie

Beschrijving van specifieke maatregelen om bij de voorbereiding, het ontwerp en de uitvoering van het operationele programma, en met name wat de toegang tot financiering betreft, gelijke kansen te bevorderen en discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid te voorkomen, rekening houdend met de behoeften van de verschillende doelgroepen die risico lopen op dergelijke discriminatie, met name de eis om de toegankelijkheid voor personen met een handicap te waarborgen.

Een van de landenspecifieke aanbevelingen betreft het stimuleren van de arbeidsparticipatie, onder andere van ouderen, mensen met een handicap en migranten. De Nederlandse regelgeving met betrekking tot het non-discriminatieprincipe draagt bij aan de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt voor deze groeperingen.

In algemene zin wordt bij de voorbereiding, ontwikkeling en uitvoering van de operationele programma's gelijke kansen en non-discriminatie gewaarborgd door Artikel 1 van de Grondwet en de uitwerking ervan in de Algemene wet gelijke behandeling. De laatste voorziet er in dat er gelijke behandeling is en bescherming tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht nationaliteit, hetero- of homoseksuele geaardheid of burgerlijke staat. Voorts verbiedt de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte, het maken van direct en indirect onderscheid tussen mensen op grond van handicap of chronische ziekte. De Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij arbeid verbiedt het maken van onderscheid op grond van leeftijd.

Elke burger heeft het recht om indien men zich ongelijk behandeld of gediscrimineerd voelt, een klacht hierover in te dienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Het College start een onderzoek en geeft een niet- bindend oordeel. Dit is een kosteloze procedure. Zie voor informatie hierover: www.mensenrechten.nl. Er kan ook een procedure wegens discriminatie worden gestart bij de rechter. Het oordeel van de rechter is wel bindend. Sommige vormen van discriminatie zijn ook strafrechtelijk strafbaar gesteld.

Nederland heeft samen met veel andere landen op 30 maart 2007 het VN verdrag ondertekend op het gebied van waarborgen van toegankelijkheid voor gehandicapten voor ieder bedrijf dat diensten of goederen aanbiedt (naast verplichting voor openbare gebouwen).

Voor de binding van het Koninkrijk aan het verdrag dient het verdrag geratificeerd te worden. In het regeerakkoord 'Bruggen slaan' van oktober 2012 is afgesproken: "Nederland zal het Verdrag van de Verenigde Naties voor de rechten van gehandicapten ratificeren, onder voorwaarde dat hieruit volgende verplichtingen geleidelijk ten uitvoer kunnen worden gebracht". Het doel van het verdrag is onder meer 'het volledig genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, te beschermen en te waarborgen, en de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Recent zijn de conceptwetsvoorstellen ter consultatie voorgelegd die nodig zijn om het VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap (hierna: het verdrag) te kunnen ratificeren:

- conceptwetsvoorstel tot goedkeuring van het verdrag, en
- conceptwetsvoorstel tot uitvoering van het verdrag.

Na de publieke consultatie biedt de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de wetsvoorstellen voor accordering aan de Ministerraad aan en vraagt om instemming met een adviesaanvraag aan de Raad van State met het oog op de aanbieding aan de TK (uiterlijk 1 januari 2014). Daarna volgt behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede en Eerste Kamer en naar verwachting aanneming ervan. Met de behandeling in de Kamers zal tenminste een jaar gemoeid zijn.

Het programma, en de projecten die daaronder vallen, zal conform de Europees geformuleerde beginselen omtrent deze zogenaamde horizontale issues worden uitgevoerd. Dat wil zeggen dat er in de acties gefinancierd vanuit dit programma, alsmede vanuit het beheer van het programma, geen discriminatie wordt toegepast en dat er rekening gehouden wordt met de toegankelijkheid voor gehandicapten waarbij geen beperkingen bestaan t.a.v. de toegankelijkheid tot de beschikbare middelen. Projecten die strijdig zijn met de principes van gelijke behandeling en non-discriminatie komen niet voor medefinanciering in aanmerking. Het ambitieniveau van het programma is om net als in Kansen voor West geen limiteringen op te leggen aan toegang tot het programma. Dus geen enkele begunstigde wordt uitgesloten op basis van geslacht, leeftijd, afkomst, ras en belangrijk organisatievorm of omvang.

11.3 Gelijkheid van mannen en vrouwen

Beschrijving van de bijdrage van het operationele programma aan de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en, indien van toepassing, de regelingen om de integratie van het genderperspectief in het operationele programma en in concrete acties te waarborgen.

Een van de landenspecifieke aanbevelingen betreft het stimuleren van de arbeidsparticipatie, van ondermeer vrouwen. De Nederlandse regelgeving met betrekking tot de gelijkheid van mannen en vrouwen draagt bij aan de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt voor deze groeperingen.

Voor de waarborging van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen wordt verwezen naar dezelfde wetgeving en instituten als die voor de waarborging van gelijke kansen en non-discriminatie.

Het programma, en de projecten die daaronder vallen, zal conform de Europees geformuleerde beginselen omtrent deze zogenaamde horizontale issues worden uitgevoerd. Dat wil zeggen dat er in de acties gefinancierd vanuit dit programma, alsmede vanuit het beheer van het programma, wordt uitgegaan van een gelijke positie

van man en vrouw waarbij geen beperkingen bestaan t.a.v. de toegankelijkheid tot de beschikbare middelen. Projecten die strijdig zijn met deze principes van gelijkheid tussen mannen en vrouwen komen niet voor medefinanciering in aanmerking.

12. AFZONDERLIJKE ELEMENTEN

12.1 Grote projecten die tijdens de programmeringsperiode uitgevoerd moeten worden

Tabel 27: Lijst van grote projecten

Project	Geplande datum van kennisgeving/indiening (jaar, kwartaal)	Geplande start van de uitvoering (jaar, kwartaal)	Geplande datum van voltooiing (jaar, kwartaal)	Prioritaire assen/investeringsprioriteiten
---------	--	---	--	--

12.2 Prestatiekader van het operationele programma

Tabel 28: Prestatiekader per fonds en regiocategorie (overzichtstabel)

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)		
					M	W	T	M	W	T
1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	EFRO	Meer ontwikkeld	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	Ondernemingen			20			370,00
1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	EFRO	Meer ontwikkeld	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten voor het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie.	Euro			82815721			306.724.893,00
1 - Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	EFRO	Meer ontwikkeld	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij gestarte projecten.	Ondernemingen			111			370,00
2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	EFRO	Meer ontwikkeld	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten in de toepassing van hernieuwbare energie en energie efficiëntie in bestaande bouw (4a en 4c)	Euro			24604448			91.127.587,00

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)		
					M	W	T	M	W	T
2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	EFRO	Meer ontwikkeld	Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie in gestarte projecten	Acties			48			120,00
2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	EFRO	Meer ontwikkeld	Aantal acties gericht op procesondersteuning, vraagbundeling en business case ontwikkeling voor hernieuwbare energie	Acties			6			120,00
2 - Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie in alle sectoren	EFRO	Meer ontwikkeld	Aantal stimuleringsprojecten gericht op energie efficiëntie	Stimuleringsprojecten			4			12,00
3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	EFRO	Meer ontwikkeld	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.	Euro			6296209			23.319.294,00
3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	EFRO	Meer ontwikkeld	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid bij gestarte projecten.	Samenwerkingsverbanden			7			23,00
3 - Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit	EFRO	Meer ontwikkeld	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid.	Samenwerkingsverbanden			1			23,00
4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	EFRO	Meer ontwikkeld	Stedelijke ontwikkeling: Publieke of commerciële gebouwen gebouwd of gerenoveerd in stedelijke gebieden	Vierkante meter			2.700			54.000,00
4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	EFRO	Meer ontwikkeld	Gecertificeerde totale subsidiabele kosten.	Euro			11640236			43.111.988,00
4 - Bevorderen van sociale insluiting en bestrijding van armoede	EFRO	Meer ontwikkeld	Productieve investering: Aantal ondernemingen dat steun ontvangt bij	Ondernemingen			20			50,00

Prioritaire as	Fonds	Regiocategorie	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid, waar van toepassing	Mijlpaal voor 2018			Uiteindelijke doelstelling (2023)		
					M	W	T	M	W	T
			gestarte projecten.							

12.3 Bij de voorbereiding van het programma betrokken partners

In totaal zijn ruim 900 unieke adressen aangeschreven voor de consultaties in de verschillende stadia van voorbereiding in Kansen voor West II. Het betreft alle organisaties die zijn betrokken bij het Kansen voor West programma in de periode 2007-2013 en voor de nieuwe prioriteiten relevante partijen. Ook hebben diverse organisaties zich aangemeld om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen en mogelijkheden van het nieuwe programma. In de afsluitende consultaties zijn alle personen nogmaals aangeschreven. Omdat de opsomming te omvangrijk is, is de onderstaande lijst beperkt tot de 356 verschillende unieke organisaties waartoe de respondenten behoorden. Deze is onderverdeeld in verschillende categorieën om de toegankelijkheid te vereenvoudigen. De vetgedrukte organisaties hebben actief bijgedragen in de verschillende fasen van het consultatieproces.

Overheden

Gemeenten: Alblasserdam, Alkmaar, **Almere**, **Alphen aan den Rijn**, **Amersfoort**, **Amsterdam**, **Barendrecht**, **Boskoop**, Capelle aan den IJssel, **Delft**, **Den Haag**, **Den Helder**, **Dordrecht**, Dronten, **Goeree-Overflakkee**, Haarlem, **Haarlemmermeer**, **Heerhugowaard**, **Hilversum**, **Leiden**, **Lelystad**, **Midden-Delfland**, Nieuwegein, **Noordoostpolder**, **Noordwijk**, Papendrecht, Pijnacker Nootdorp, Rijnwoude, **Rotterdam**, **Schiedam**, Stichtse Vecht, **Utrecht**, **Veenendaal**, Velsen, **Vlaardingen**, Voorschoten, **Westland**, Woerden, **Woudenberg**, **Zaanstad**, Zeist, **Zoetermeer**, Zuidplas

Regio (samenwerking, ontwikkelingsmaatschappijen etc): **Amsterdam Economic Board**, **Amsterdam Innovation Motor**, **Economic Board Utrecht**, **Haaglanden**, **Holland Rijnland**, **Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden**, Hoogheemraadschap Delfland, Invest in Utrecht, Ontwikkelingsbedrijf NHN, **Omala**, **OMFL**, **regio Alkmaar/NHN**, **ROM Drechtsteden**, **Stadsregio Amsterdam**, Stadsregio Rotterdam, Stadshavens Rotterdam, **Taskforce Innovatie regio Utrecht**, **The Hague Security Delta**, Waterschap Zuiderzeeland

Provincies: **Flevoland**, **Noord-Holland**, **Utrecht**, **Zuid-Holland**

Rijksoverheid; **Agentschap NL**, **ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties**, Dienst Landelijke Gebieden, **ministerie van Economische Zaken**, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Justitie – Nederlands forensisch Instituut, **ministerie van Sociale Zaken**, RVOB, Rijkswaterstaat, **Syntens**, **Topteams van het topsectorenbeleid**

Woningbouwcorporaties en vastgoedbeheer

Centrada, Ceres Projecten, **Eigenhaard**, Emmaus Utrecht, **Ons Doel**, PWS Rotterdam, Stadsgoed, Staedion, Stichting Utrechtse Woningbouwcorporaties, TU Delft Vastgoed BV, Vestia, Wijkontwikkelingsmaatschappij, Winkelpanden en Starterspanden, Woonbron, **Woonstad**, Woonzorg Flevoland

Kennis- en onderwijsinstellingen

Kennisinstellingen: **ACCRES**, **AMC**, Bureau KNAW, **ECN**, **Erasmus Universiteit Rotterdam**, **Erasmus MC**, **HCSS**, **IHS**, **KCBI**, Kunstfactor, LUMC, Luris, **Maritime Campus**, **Neth-er**, **NOVU**, Kenniscentrum Plantenstoffen, Proeftuin Zwaagdijk, **Science Port Holland**, Seed Valley, Spinozacentrum KNAW, Strategem Group, The Hague Academy for Local Governance, The Hague Center for Strategic Studies, Tidal Testing, **TNO**, **TU Delft**, **Universiteit Leiden**, **Universiteit Utrecht**, Utrecht Holdings, **Utrecht Sustainability Institute**, **Utrecht Valorisation Center**, UvA, VU, Waag Society, **WUR**

Onderwijsinstellingen: **CAH Almere**, Clusius, Da Vinci, De Einder, **Haagse Hogeschool**, **HKU**, **Hogeschool Amsterdam**, **Hogeschool Leiden**, **Hogeschool Rotterdam**, **Hogeschool Utrecht**, **Hogeschool Van Hall Larenstein**, **Hogeschool Zeeland**, Le Canard, Lentiz, Meesteropleiding Coupeur, MHC Advies, **ROC Flevoland**, **ROC Leiden**, ROC Midden Nederland, **ROC VA**, **Scheepvaart en Transport College**, Stichting Bouwloods, Stichting Studentensteden, Joost van Elten Onderwijsinnovatie

Koepelorganisaties

Aedes, **Agriboard Noord-Holland Noord**, Bouwend Nederland, **Business Port Scheveningen**, **Clean Tech Delta**, **Cropeye**, DPI Value Centre, **Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie**, **FNV**, **Greenport Holland**, **HME**, **Holland Health**, **Holland Instrumentation**, **Holland Space Cluster**, **Immovator Crossmedia Network**, Industrievereniging Lage Weide, Instal Nova, IPO, **Kamer van Koophandel**, **Kennisalliantie Zuid-Holland**, **Kring van Utrechtse Ondernemingen**, **LTO Noord Glaskracht**, **Medical Delta**, **MKB-Nederland (en regionale en lokale afdelingen)**, **Milieufederatie**, Nederland Maritiem land, Nederlandse Orde van Uitvinders, **Plantum**, Rotterdam Climate Initiative, **Rotterdam Internet Valley**, **Stichting Marketing Scheveningen**, Unie van Waterschappen, **United Fish Auctions**, **Uneto-VNI**, VNG, **VNO-NCW West**, **VNCI**, **VNSU**, **Waternet**, **Bedrijfskring Lelystad**, Binnenstad Ondernemers Federatie

Natuur- en cultureel erfgoed

Humanity House, Mauritshuis, Muscom, Museum Speelklok, Ons'Lieve Heer op Solder, Panorama Mesdag, Verzetsmuseum, Zaanse Schans Museum, Flevolandschap, Landschap Noord-Holland, Mainport en Groen, **Muzee**, Recreatie Noord-Holland, Roggebotstaete, Staatsbosbeheer, Natuur- en Recreatieschap Veluwe Randmeren, Stadstuin Emma's Hof, Stadsherstel, Stichting Jongerius, Westergasfabriek, Westerkerk, Mariël Bisschops, Ninette Koning

Kapitaalverstrekkers

1 and 2, **MKB & Technofonds Flevoland**, Qredits, **Rabobank**, **Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten**

Bedrijven

Aardwarmte Den Haag, Akzo Nobel, **Ampyx Power**, **Artis**, Auxilium BV, Biopartner Academisch Bedrijven Centrum, Bioprocess Pilot Facility, C.O.R. BV, Coers Kameelhoeve, Create Today, Creative City Lab, **Creative Factory**, De Overkant, Deltalinqs, Designer Café, **DSM**, Dura Vermeer, **Dutch Game Garden**, **Eneco**, **Energy Valey**, Essent, Eye Film, FeyeCon, Flora Holland, Friesland Campina, Gasunie, **Geomatics Business Park**, **Green Fox**, **Greenport Aalsmeer**, Grow Group, Het Nationale Ballet, Hofbogen, **Holland Biodiversity**, **HOM BV / Sedha Result BV**, Horti Hydro Cultures, **HVC Groep**, **InnoSportNL**, Inter NL, Kadans Vastgoed, Koppert, Legato, Leiden Bioscience Park Foundation, Marine Objects, Matrix IC, Mobiel Erfgoedcentrum, MOJO, New Energy Docks, NUON, OVO Plenum Holding BV, PDX Services, Picnic Network, Port of Amsterdam, **Port of Rotterdam**, Protospace, Rotterdam Media Commission, Skar Ateliers, **Sustainable Dance Club**, Technocentrum Flevoland, Tolpoort, Uitzendbureau Zuidgeest, **Utrecht Life Sciences**, **Utrecht Science Park**, Utrecht Valorisation Center, Warmtebedrijf Rotterdam, Wijngaarde BV, **Workspot**, WTC Almere Area, **ZON Energie groep**

Organisatie, subsidie en overig advies

Atlas Advies, **Baker Tilly Berk**, **bizzEUROPE consulting**, Bouwadvies Groot Holland, C&M, Carhol Beheer BV, Conquaestor, Direction, **DWA**, **Ecorys**, **Ecoshape**, Eimers & Otten subsidie advies bureau, Elias Consulting, **Envolve**, **Evers + Manders Subsidieadviseurs**, EPAC, ERA Contour, Fondsenbeheer, Force Finance, G.H. Lourens, Het Grote Oost, Hezelburcht, Hoenderdos, **ICS Advies**, IN management, Investeren in Ruimte, John Autar, **Lysias advies**, Mc2ventures, Meijdam Overmars, MKB Winstpunt, Moonfield, OAVD, **PNO Consultants**, PWC, Queester Architecten, **Royal Haskoning DHV**, Ruimte Advies, Sandra Broos Programma's Projecten Subsidies, Schuman associates, Seijgraaf Consultancy, Squarewise, S-tec BV, Subvice, **Technopolis Group**, Thijs|Expo, Twijnstra Gudde, Van Draeckenburgh, Van Zoggel Advies, Vrind Accountancy BV, Waifer, WEA Noord-Holland, Witteveen Bos

Overige organisaties

Annie MG Schmidhuis, ATO, **Bewonersorganisatie Havenkwartier**, **Bewonersorganisatie Noordelijk Scheveningen**, Binnenvaart, Carnegie Stichting, De Groenzoom, Platform Geothermie, **Sailing Management International**, **Stichting ARQ**, Stichting Drugspastoraat Amsterdam, **Wijkoverleg Scheveningen Dorp**

Documenten

Documenttitel	Documenttype	Datum van het document	Lokale verwijzing	Verwijzing van de Commissie	Bestanden	Verzenddatum	Verzonden door
---------------	--------------	------------------------	-------------------	-----------------------------	-----------	--------------	----------------

Bij de uitvoeringsverordening van de Commissie tot vastlegging van het model van het programma ingediende bijlagen

Documenttitel	Documenttype	Programmaversie	Datum van het document	Lokale verwijzing	Verwijzing van de Commissie	Bestanden	Verzenddatum	Verzonden door
Ex-ante evaluatie	Verslag van de ex-ante-evaluatie	1.3	7-mrt-2014		Ares(2014)3912021	Ex-ante evaluatie	24-nov-2014	nraaruud
Programme Snapshot of data before send 2014NL16RFOP002 2.1	Snapshot van gegevens vóór verzending	2.1	16-mei-2017		Ares(2017)2479386	Programme Snapshot of data before send 2014NL16RFOP002 2.1 nl	16-mei-2017	nraaruud